

HAZ./TEMMUZ 1998•SAYI 68

200.000 TL (KDV DAHİL)

KERVAN

DÜNDEN GÜNE GÜNDEN YARINA

2 Temmuz 1993'ü unutmadık!

“Alevi Kimliği” ve Suyu Bulandıranlar
Alevi Örgütlerinde Yaşananlar
Alevi Burjuvazisi ve Alevilik

Pir Sultan'lar Tükenmez!

2 Temmuz 1993.

Pir Sultan Abdal Anma törenlerine katılan; ozan, sanatçı, yazar, semahçı ve Pir Sultan dostu, *Pir Sultan Şehidi* 33 CAN!

Otel *Madımak*'ta yakıldılar,

Pir Sultan'laşıp göğe yükseldiler, güneşe gömüldüler.

Onları şeriatçı güruh ve devlet katletti.

2 Temmuz şehitleri şimdi yaşıyorlar. Yüreğimizde, beynimizde ve mücadelemizde yaşıyorlar.

Katledenler hesap vermek zorunda.

2 Temmuz şehitleri'ni toprağa değil yüreğimize, güneşe gömdük. Hesabı verilmeden, hesabı görülmeden, hesabı sorulmadan o sayfa kapanmaz.

Pir Sultan ve Anadolu devrimci mücadele şehidi 33 CAN! Anınız önünde saygıyla eğiliyoruz. Sizleri unutmadık, unutmayacağız!

KERVAN

KERBELA'YI HATIRLATTI BİZLERE

İki temmuz bindokuzyüzdoksanüç

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Yezit mervan zihniyetli katil güç

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Muhammed'in ehli-beyt'in bastılar

Bir damla su vermediler kestiler

Aynı güruh Pir Sultan'ı astılar

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Yetmişiki şehit katili yezit

Kırkbin cana kıydı Yavuz denen zat

Bu vahşet tarihe yazıldı sabit

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Otuzbeş can şehit oldu nihayet

Sekiz saat yandı seyretti devlet

Akti gözyaşları oldu bir Fırat

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Nesimi Çimen'in mazlum evladı

Babam ölmez dedi yandı ağladı

Hasret Gültekin'im feryat eyledi

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Kul HASAN der. kara sesli yılanlar

Diri diri yananlara gülenler

Şeriatçı müslümanlık diyenler

Kerbela'yı hatırlattı bizlere

Aşık Kul HASAN

KERVAN

DÜNDEN GÜNE GÜNDEN VARINA

■ Aylık dergi ■ Sahibi: Genel Ajans Ltd. Şti. adına İsmail Yıldırım ■ Sorumlu yazı işleri müdürü: Hakan Erben ■ Merkez Yönetim Bürosu: Piyerloti Cad. No:17/4, Çemberlitaş-İstanbul, Tel/faks: 0212 516 84 64 ■ Temsilcilikler: ■ Gaziosmanpaşa: Ayhan Yöle, Zübeyde Hanım Mah. Sultan İşhanı, No:4/2 Dörtöl, Gazi-İst. ■ İzmir: Ahmet Süzük, 6418 Sok. No:6/1 Şemikler, Tel:0232 362 93 19 ■ İzmit: Sebil Çelik, Ankara Cad. No:116, Kat:4 ■ Salihli: Muhammet Petekkaya, Aksoy Mah. Kamalı Sok. No:17/A ■ Turgutlu: Akın Karayigit, Çepnidere Köyü ■ Erzincan: Özgür İhtiyar, Barbaros Mah. 476 Sok. No:38/a Refahiye Tel:0.446.611 20 14 ■ Eskişehir: Nurettin Çalıkuşu, Büyükdere Mah. Kaplan Sok. No:69 Tel: 0.222. 239 18 95 ■ Zile: Sadık Çıkrıkçıoğlu, Şeyh Ahmet Cad. No: 54 Tokat Tel: 0.356.327 34 71

■ Avrupa Genel Temsilciliği: Murtaza Dersimli, P.O.Box 1822 Londra, N1, İngiltere ■ Almanya: Müslim Yıldırım, Elisen Str. 107 45139-Essen ■ Fransa: Şanver Şen, 41-43 Av. Jean-Javres 93700 Drancy, Paris ■ Hollanda: Hüseyin Keleş, Bart Venhallenplein 72, 3122 TD Schiedam ■ Rusya: Yevgeni Paşintsev, 29-2-215 General Belov St. Moscow 115563 ■ Avustralya: Eyüp Aydoğmuş, P.O.Box 5072, University of Canberra ■ Basım öncesi hazırlık: Genel Ajans. ■ Baskı: Ilıcak ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp/yayınlanmama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme/kısaltma hakkı dergimize aittir. Hiçbir yazı geri verilmez. ■ e-mail: kervan@artemis.efes.net.tr

■ Yıllık abone bedeli: Yurtiçi: 2.750.000 TL. İngiltere: 20£, Almanya: 100 DM, Fransa: 300 FF, Hollanda: 90 HFL, İsviçre: 100 SFr, Amerika: 80 \$, Avustralya: 80 \$. ■ Havaleler: İsmail Yıldırım, Posta Çeki Hesap No: 650173 veya Yapı Kredi Bankası, Çemberlitaş Şb, Hesap No:0102560-0

KERVAN'IN İÇİNDEN

- 3 "Alevilik kimliği" ve Suyu Bulandıranlarİsmail YILDIRIM
- 4 Alevilere İhanet ve Delalet içinde olanlar.....İsmail ONARLI
- 6 Alevi Örgütlerinde Yaşananlar ve Ehli Beyt Kurultayı...İ KAYGUSUZ
- 8 Alevi Burjuvazisi ve Alevilik.....Sabri YÜCEL
- 9 Alevi Bektaşî Toplumunda Yenilikler.....Veliyettin ULUSOY
- 9 Oyuna GelmemeliyizMustafa ÖZCIVAN
- 10 Alevi-Bektaşîlikte Fikirsiz Gelişmelerİsmail METİN
- 11 Akıllı'lar ve Akıl'sızlar.....İlhan ARSEL
- 12 "Gerçek İslam" ve RecimŞükrü GÜNBULUT
- 13 İslam Öncesi Anadolu'da Sabii'lerHayri DEDE
- 14 Anadolu Aleviliği'nin Oluşumuna Bakış (3).....Ali YAMAN
- 16 Proto-Alevilik ve Aleviler (3).....İsmail KAYGUSUZ
- 18 Abdal MusaBurhan KOCADAĞ
- 19 Ben Bahadınliyim Yargıç BeyYusuf Ziya BAHADINLI
- 21 Sanatta Sosyalist Gerçekçilik.....Önder KIZILIRMAK
- 22 İsmail Kaygusuz'la SöyleşiEzeli DOĞANAY
- 26 SemahlarMehmet AYDOĞMUŞ
- 27 Alevi-Bektaşî Fıkralarında Toplumsal Bireysel Eleştiri.....S. YÜCEL
- 28 Ataol Behramoğlu ile SöyleşiYılmaz ELMAS
- 29 Anadolu Kültür Merkezi açıldıZafer DOĞAN
- 31 Çingeneyim Türkiye'liyimMustafa AKSU
- 32 Pir Sultan Abdal Anıldı.....KERVAN

KERVAN'a yazın

○ Arayın:

■ Muhabir

■ Satış Elemanı

■ Temsilci olun

■ Kervan'a Abone olun!

Tel/Fax: 0.(212) 516 84 64

kervan@artemis.efes.net.tr

“Alevi kimliği” ve suyu bulandıranlar

 İsmail YILDIRIM

Burjuva devlet, Cumhuriyet Dönemi'nin en büyük ekonomik/siyasi krizini yaşamaya devam ediyor. Kolay yoldan bundan kurtulacağı da yok. Krizin faturası da -her burjuva yönetim döneminde olduğu gibi- işçi, emekçi kesimlere kesiliyor. Kimi yerde de copluyor, gözaltına alıyor. İnfaz ediyor. Kaybettiriyor. Çeteler, çete devleti varlığını sürdürüyor.

- ✓ Bu düzen-bu yönetim;
İşçiye düşman,
kamu emekçisine düşman,
Kürt halkına düşman,
Alevi topluma düşman,
öğrenciye düşman.
(...)
Daha fazla sömüremeyip-
infaz edemediklerine
ve de
asimile edemediklerine pişman!

- ✓ Böyle bir devletten;
işçiye
emeğiyle geçinene
öğrenciye
Kürt emekçisine
Aleviye...
değil dost-
olmaz post!

Aleviliğe yönelik oyunlar

Böyle bir ortamda, Alevilere yönelik oyunlar, hızlanarak sürüyor. Devlet Sünnileştirme/Şiileştirme, yem etme/yedeğine alma, asimile etme/yolundan alıkoyma, tarihteki rolünden koparma.. vb. yol ve amaçlarla Alevilerle uğraşılıyor. Dolu bir gündem. Alevilere yönelik her oyun devletle başlayıp-devlette bitiyor. Özellikle bu hükümet Aleviler üzerine yoğun ve “programlı” gidiyor. Devletin ve onun hükümetinin bununla görevli resmî/gayri resmî Bakan, milletvekili, bürokrati, bilumum zevatı “iş başında”!

Birçok “amaç” yanında, ana hedef; *Alevileri, tarihteki rolünden ve soldan koparmak!*

Öte yandan, içinde bulunduğu büyük ekonomik/siyasi krizden sıyrılma içgüdüleriyle, şariat ve Susurluk (devlet) Çetesi yıpranmışlığını gidermede(çete ve her türlü infaz-cinayet şebekesine dokunmadan, örtetek), Kürt halkına uyguladığı katliamı örtmede...; **Alevilik**, ülke içinde ve dışında kendi vitrinine yeni bir söylem malzemesi, yeni jargon oluyor devlete. Ama bu haldeki Alevilikle olmaz tabi. Bu güne kadar gelen Aleviliğin biraz işlenmesi, tezgâhtan geçirilmesi, yontulması, öylece düzene çekilmesi lazım.

Bir dâfa bu Alevilik, tarihindeki gibi öyle isyankâr olmayacak, devletine sadık olacak, boyun eğecek; öyle ikide bir “Ali”m ne yatarsın, günlerin geldi” türkülleri söylemeyecek. “Bu da gelir bu da geçer...”, “İncinsen de incitme” diye yaklaşacak saldırılara. Güncel bir projeksiyon olarak, Yezitlere

lanet yağdırmayacak, “Şah İsmail-Yavuz barışması(!)” sağlanacak! Ve. tarihinin bir uzantısı olarak Alevilik bugün, Sol’dan, devrimci güçlerden, işçi sınıfı çizgisinden koparılacak!

Alevilikte bugün dejenerasyon azımsanmayacak ölçülerdedir. Hem de bu, önemli sayıda **örgütlü yapılarda** ve **örgütlü** oluyor; asimile süreci işliyor. Satılmışlık, devlete yaltaklanma, Aleviliği “Kredi Kartı” olarak kullanma, ihalelere katılma, partilere geçmede pazarlık unsuru-atlama tahtası.. En keskin MGK’cı kesilme, devletin çeşitli kurumlarından (bakanlıklar, belediyeler vb.) Cem ve kültür evlerine aynı ya da nakdi, örtülü/örtüsüz ödemeler sürüyor.

Öte yandan Devlet, Alevilerin istediği paranın hepsini verecek; ama, önce Alevilerin (büyük kitlesinin) “yola gelmesini” bekliyor. “Arınacak”, “terbiye olacak”, ondan sonra...

Anadolu devrimci mücadele tarihi sürecinde toplumsal kahramanlıklar göstermiş, cesaretli davranmış, kellesini koltuğuna almış **“Alevi kimliği”** mevcuttur. Peki, bugün durum nedir? Yüzyılların baskısı/katliamları, Cumhuriyet dönemindeki baskı, önemli bir Alevi kesimde korkaklığı yeşertmiş (Sol’la, emek güçleriyle bağımlı koparmamışlar hariç). Bugün mevki sahibi yönetici-yazar Alevi’de bu durum daha da tipiktir. Yüzyılların ezilmişliği itilmişliği, horlanmışlığı, gıde gıde bu komplekse büründürmüş onları. Kimileri demokrat bile değil; Alevi derneğinde değil, işçi sorununda değil, öğrenci sorununda değil, Kürt sorununda değil. Yalnız bir şeye “demokrat”: MGK’ya!..

-Peki ama, bu mudur ALEVİLİK?

-Bu, Alevilik olur mu?

-Buna Alevi(lik) denir mi?

-Yoldan, özünden kopmak.

-Hızır Paşa’laşmak.

satılmaktır bu!

Son günlerin Alevilikteki önemli (şanssız) gündemi; devletten para alma. MGK’nın ardına dizilme ve Ehl-i Beyt girişimi (Şiileştirme)’dir.

MGK şeriatı (siyasal İslam) karşı mücadele verecek.

-Devlet Alevilere para verecek.

-Aleviler de “dua”ya alınsak.

-Kuran’a “gerçek İslam”a bağlı olunacak.

-Cemevleri Ehl-i Beyt Camiine dönüşecek.

-MGK’nın (devletin) kılıcı keskin olacak.

-Aleviler devlette yer alıp,

devlet adamı olacak!

Plan-program-rüya, acısız/tatlı kabarık iştah, bu

Devletin Alevi Kimliğini Kabulü!

Devlet bütçeden para verince “Alevi Kimliği” tanınmış(!) olacak.

“Alevi kimliği”nin tanınması süreci bu mudur? Bin yıllık toplumsal ütopya bu mudur? Tarihte, sınıflı toplumların oluşmasından bu yana hep “iki kimlik”, iki inanç, iki kültür/felsefi çizgi varolagelmıştır. Biri diğerine karşı, öteki berikine

(sınıfsal) alternatif, birbirlerine rağmen-dövüşerek gelmişlerdir. Bu gün de bu iki kimlik, iki inanç, iki felsefe, birbirlerine karşıtlık konumları içinde çarpışmakta; demokrasi mücadelesi ilerlemektedir. Tarihten bu yana emekten, özgürlükten, insanlıktan yana (bugün ezileni temsil eden) kimlik, dünyada egemen oluncaya, dünya-insanlık “hakikat”e ulaşincaya, “yarın yanağından gayrı her şeyde/hep beraber...” güzel günlere erişinceye dek, bu mücadele sürecektir.

Alevilik, tarihten günümüze ezilenden yana kimliğiyle, besleyip büyüttüğü inancı-kültür-felsefesi, dünya görüşüyle gelmiştir. Bu Alevilik, eğer kimliğinin devletçe kabulünü(!) arzuluyorsa; karşıt çizgiye dönüşecek, ondan (ezenden, devletten) yana olacak. Karşında, karşıtın var; Osmanlı’nın mirasçısı, bugünün (kapitalist) kan emicisi var. Eğer yeni bir “kimlik” kazanmak (kimliğini değiştirmek) istiyorsan, Alevilik adına tüm değerlerinden, düsturlardan ve yukarıda sayılan gerçek Alevi kimliğinden sarf-ı nazar edeceksin. (Bunun ortası yok.) Sonra gelsin paralar, atılsın burjuva naralar.

Ama tarihten bu yana binbir zorlukla-inançla getirilen Kızılbaş siyaseti misyonlu bir ALEVİ KİMLİĞİ sürdürmek istiyorsan; tarihteki rolüne uygun mücadeleyi verecek, bugün buna uygun düşen Sol’dan, emek güçlerinden kopmayacaksın. Bu kimlik, senin, kullanabileceğin kadar geniş ve büyük bir özgürlük alanıdır; çizgini-kimliğini değiştirmemişsen, inancını devşirmemişsen eğer.

Tarihte Pir Sultan’lara sömürgeci Yezit kimliğini vaatmedi mi Osmanlı? “Dönen dönsün (yeni kimlik)/ben dönmezem (Alevi-Kızılbaş kimliği)”. “Kalsın benim davam, divana...” demedi mi Pir Sultan? Pir Sultanlar böyle demiş/böyle yapmış. Sormazlar mı adama; peki, sizin atanız kim; siz, kimin (hangi kimliğin) torunlarısınız?

Yakın yıllardan, benzer bir örnekleme yapalım.

On-onbeş yıl önce, “Komünist Partisine Özgürlük” (kimliğinin tanınmasını) isteyenlere devlet, “buyur gel...”, ama, önce komünist kimliği elden düşür...” dedi. Sonuç; Haydar Kutlu ve satılmış, dönecek, hain şurekâsı “arınarak” geldi. Komünistlik “el-feda” oldu onlar için. (Haydar Kutlu, şimdi meyhane işletiyor.)

Bugün Alevilik adına taşıdığımız bütün kaygılarımıza ve bu doğrultudaki uyarılarımıza rağmen, bin yıldır gelen bu kültürün, bu Anadolu devrimci mücadele tarihinin, bu inancın bir günde, öyle üç beş dönecek eliyle bitirilemeyeceğini biliyoruz. Ama, verilecek olası zararın büyüğü/küçüğü ayırdırın gütmöden, Alevi toplumunu uyarmayı da bir görev biliyoruz.

Hemen belirtelim ki, Ehl-i Beyt (Vakfı) girişimi oyununa Aleviler gelmeyecek, Şiileşmeyeceklerdir. Bizim Ali’miz, bizim Ehl-i Beyt’imiz onların çekmek istediği yerde değildir. Bizim Kuran’ımız-Kurtaranımız da, onların anlatmak istediğiyle aynı değildir.

Yalnız, Kanal-6’daki son iki Alevilik

programında da ortaya konan "Korkaklık ve takiiye" tutumunu defetmemiz gerekiyor. Bu ne korkaklık, bu ne takiiyecilik!

Bir kaç nokta daha...

Yeni "Alevi Kimliği" peşinde olanlara, yakın bir örnek üzerinden bir sözümüz daha var.

Ankara-Dikmen'de inşa edilen Anadolu Kültür Merkezi'nin (temelini ve) açılışını Süleyman Demirel'e mi yaptırmalıydınız? Kendi döneminde yüzlerce İmam Hatip okulu açılışı gerçekleşen, emekçiye azgın sömürüyü reva gören, binlerce devrimci ve Alevinin kanına giren birine, Cem ve Kültür Evi açılışını yaptıyorsunuz. Hangi kimliğe bürünmek istiyorsunuz? Böylesi bir Kültür Merkezi açılışını Hacı Bektaş Veli Dergâhı'ndan Postnişine, veya bir Dedeye, bir Alevi Ozana (Örn. Mahzuni Şerif'e), bir Alevi yöneticisine yaptırmak daha anlamlı ve daha "kimlikli" olmaz mıydı?

Öte yandan, öngörüsüz bir "Cemevi" inşası-furyasıdır sürüyor. Amaç ve araç bulanıklığı içinde.. Perspektif yok. Nasıl olursa olsun, ne hizmet görürse görsün, "bir Cemevi daha" yaklaşımı yanlıştır. Varolanların da nasıl işletildiğini, nasıl atıl bırakıldıklarını, çok çok, pilav yenilen mekânlar haline dönüştürüldüklerini biliyoruz. Bu konuda da, amaca ve Aleviliğin geleceğine yönelik bir projeksiyonla yaklaşılması gerektiğini düşünüyoruz. Örneğin her nereye gelişigüzel Cemevi açılmaktansa, yarımlar, bilinçli bir tasarımla Hacıbektaş ilçesine (Dergâh'a) yoğunlaştırılmalı/merkezileştirilmelidir.

Bir iki uyarıyla, sözümüzü bağlayalım.

Alevilik, tarihten gelen toplumsal bir öğreti. Laizm süreci ve doğru yaklaşım içinde bir inanç kurumu, Alevilik. Öte yandan, Alevilikten kopma bazı varsıl unsurların "Alevi Lobiciliği" çıkarıcı heveslerine, Alevilik adına izin vermememiz lazım. Lobicilik Aleviliğin kulvarı değildir. Dileyen, Zenginler Klübü-Lobisi oluştursun.

Son nokta, "Ali'siz Alevilik", "İslam dışı" tartışması yeniden ısındırılıyor. "Ali'siz Alevilik" olmaz. "Ali" dışlanınca, daha mı özgürleşecek Alevilik? Ali, Alevilikte güzel ve anlamlı bir simge. Kimin bundan ne anladığına da bakar bu. Üstelik, Alevileşme sürecinde 1400 yıldır Ali hep varolagelmıştır; dışarıdan emipoze edilmemiştir. Baltayı ayağıımıza vuramayalım! Şimdi mi "İslam dışı" oluyor Alevilik? Belli ki Ali'li Alevilik 1400 yıldır hiçbir zaman Ebu Süfyan'ın, Osman'ın-Ömer'in, Yezid'in, Ebu Suudların İslamı olmamış; tarih boyunca (mazlumdan yana) farkını da koymuş. Bu güne öyle gelmiş.

Bugün Aleviliğin, tarihteki özüne uygunluk içinde, ne yana yürüyeceği kaygan bir zeminde tartışılıp bunun mücadelesi veriliyorken, bu gibi demagojik, boş tartışma konusunun, yeniden ısıtılarak gündeme sokulması Aleviliğe hizmet etmiyor.

Boş bir çaba! •

A levilere İ hanet ve Delalet içinde olanlar

İsmail ONARLI

Mustafa Balbay, 29 Mayıs 1998 günkü Cumhuriyet Gazetesi'ndeki köşesinde: "Alevileri Sünnileştiremedik. Şiileştirelim mi?" başlıklı makalesinde, "Alevilere yönelik oyunların sonu gelecek gibi değil" saptamasıyla, 2. Ehl-i Beyt Kurultayı'na değinmektedir. Çorum eski milletvekili Cemal Şahin ve "ihracatçı" yine eski bir milletvekili aday olan Fermani Altun ikilisinin İran destekli oyunlarına dikkati çeken Balbay, kaygılarını ifade ederek şunları sormaktadır.

"1. Türkiye'nin başına yeni bir çorap mı örülüyor?

"2. Devlet yapısına yön verenler bu gidişe 'kontrollü' biçimde destek verme eğilimine girer mi?"

Sayın Balbay'ın korku ve kuşkularına katıyoruz. Bunlar su yüzünde görülen tehlikeli tipler ve örgütlenmelerdir. Esas tehlike, görülmeyen, "sol gösterip/sağ vuran" tipler ve arkasındaki gizli güçlerdir. Gizli odakların işbirlikçisi olan ve hatta kendilerine Alevi araştırmacısı, yazarı diyen "sol yaftalı" güdümlü kişilerdir. Bunlardan üçünün kişilik kayınlarının üzerinde duracağız. Rahmetli Uğur Mumcu yaşasaydı, bu zevatin madrabazlıklarını şimdi çoktan ortaya koymuştu. Aleviliği tahrif ve tahrir ederek mecrasından çıkarmaya çalışan "Bozkurt-Birdoğan-Bulut" organizeli "3B Şebekesi" ve yamaları, TV ve basında sıkça boy göstermektedirler. Amaçları ise, Aleviliği tarihsel kulvarından çıkarıp, sonu karanlık, maceracı yol ve yöneme çekmektir.

Bunlardan birincisi, Prof.Dr. Fuat BOZKURT: Almanya'da AABF yayın organı "Alevilerin Sesi" dergisinin Haziran 1996 tarihli 14. sayısında, bu kişinin elyazısı küpürleri yayılanmıştır. Bu ibret verici belge, Prof. Bozkurt'un "Kızılbaşlık" teriminin tanımlanması konusunda bilirkişilik yaptığını göstermektedir. Olayı araştırdık: bir grup Alevi yurttaş, 10 sözlük yayımcısıyla birlikte Redhouse

yayınevini de İstanbul'da mahkemeye verir. Nedeni, sözlüklerde INCEST ("aile içi cinsel ilişki")'in terimsel karşılığı olarak "KIZILBAŞLIK" yazılmasıdır. Tarihsel olarak Alevilik-Bektaşilik-Kızılbaşlık terimleri birbirleriyle özdeşdir. Türkiye'deki bu duyarlı Alevilerin girişimlerini, yine bir Alevi kökenli-dedesoylu Prof. olan Boz-Kurt engeller. Nasıl mı? Redhouse Yayınevi'nin avukatı Köksal BAYRAKTAR, üç bilirkişisi tespit ettirir. Biri Prof.Dr. Çetin ÖZEK, ikincisi Celal Bayar'ın torunu Prof.Dr. Emine GÜRSOY, üçüncüsü ise Prof.Dr.Fuat BOZKURT... Diğerlerini kendi vicdanlarına bırakıyoruz. Gelelim bizim oğlanın yaptıklarına: Fuat Bozkurt, mahkemeye verdiği bilirkişisi raporunda, elleri titremeden, vicdanı sızlamadan (ya da bir incest ilişkiden doğmuş olmalı ki) şunları yazmaktan çekinmez: "İngilizce INCEST sözcüğünün karşılığı, Türkçe'de KIZILBAŞLIK'tır." Bay Boz-kurt bu ulunasından dolayı, Redhouse'culardan kaç dolar aldı? Şimdi TV yağdanlıklarını da besliyor mu?

Gelin görün ki, 1998 Mayıs'ının son iki haftası cuma günlerinde, Kanal-6'nın "Ceviz Kabuğu" (Demek ki bu programı hazırlayan beylere göre, "Alevilik ceviz kabuğunu ancak dolduracak" bir konudur!) programında, Alevileri temsilen Bozkurt Fuat çıkıyor ve bu tutarsız adama destek veriliyor! Acaba bunlar için ne demek gerekir? Geçmişte, İnter Star'da şovmen Güner Ümit'e yapmadığını bırakmayanlar, incestçi Bozkurt'u başta yapımakta, yaltaklanmaktadırlar. Alevi örgütleriyle birlikte, bu konuda TV programlarına çağırılanları da, çağırılanları da tutarlı ve ilkeli olmaya çağırıyoruz.

İkincisi, Folklorik Hoca Necat BİRDOĞAN:

"Arifi billah" Birdoğan Hoca 5-6 yıl öncesine kadar, kabak çekirdeği ihracatçısı Fermani Altun'un yazıhanesinden çıkmamaktaydı. Birdoğan Hoca'nın Fermani'yi yağlaması hâlâ kulaklarımızda çınlamaktadır. Bir bakıyoruz 98'lerde Hoca'nın şansı, başka bir Ferman'dan açılmış. Bu kez, Azerbaycan darbecisi Ferman Demirkol'u buluyor. Pardon bulmamış, zaten İğdir'dan, yediği içtiği ayrı gitmeyen bir ülküdaşıymış o! İğdir'da Ülkücü toplantılarında Divan Başkanlığı yapan Birdoğan Hoca, bu kez kendine "arabulucu" misyonu biçerek, Doğu Perinçek'le Ferman Demirkol'un arasını bulmaya çalışmış. Birdoğan Hoca bizi hiç şaşırtmıyor, mutlak işlerine devam ediyor; İğdir'lı Ülkücü ve MHP'lilerle Dede-Korkut Vakfı kuruluş işleriyle istigal oluyor. (Aydınlık, 31 Mayıs-98, sayı 567) Haydi hayırlısı Hoca, yolun açık olsun! Hoca'nın bu işbirliği bizi ilgilendirmez. Bizi ilgilendiren, Aleviler içindeki provokatörlüğü ve bu provokasyona gelen demeklerdir. Hoca bu duruma nasıl gelmiştir? Önce, Alevi Dedelerinden bilgi ve belge toplayarak kitap yazmış, ardından, ikinci kitabında, secereleleri veren Dedeleri sahtekârlıkla suçlayarak, sövgüler düzmüş. Daha sonra boka

Oyunlara gelmeyelim!

bulmuş. Taktiksel adımlarla Hoca'yı güdenlerin doğrultusunda en son olarak: "Alevilik İslam dışıdır". "Bağımsız Alevi dinidir" diyerek, amaçlarına ulaşmışlardır.

Ajitatör Hoca: Mürşid, Pir, Rehber Ocaklarına ve pençeli-tarıklı dedelerine saldırılara. "Laik Aydınlik'çı, çağdaş bir ülkücü" olarak devam etmektedir. Dedelik Kurumunun 1000 yıldır "Alevi inanç ve kültürü"nü bu güne değin taşıdığını düşünmeden, çıkarına geldiği gibi küfürler düzmektedir. Alevilik ve Ulu Ozanları adına hareket eden, ya da ettiği zahiren görülen bir kısım kuruluşlar, ajitatif/folklorik Hoca'ya kucak açarak, bilek taşı üstlenerek, daha çok küfür etmesini sağlamaktadırlar. Bunlar hangi değirmene sırt taşımaktalar? Folklorik Hoca'nın ardından yordakçı takımı, sağ cenahta Ülkücü Feri Han Demirkol, sol kanatta eski Kürtçü Faik Bulut ve önünde "öncü işçi lideri (!)" olmak üzere: "emir komuta" içinde "aydınlık geleceğe doğru" rap rap yürümektedirler... Haydi hayırlısı!

Üçüncüsü, "Yedi dil bilen" Aydınlik'ın harika çocuğu Faik BULUT:

MOSAD gözetimindeki İsrail zindanlarında yedi dilde filoloji eğitimi göğöreyerek, Türkiye'ye dönüp "Aydınlik Dergahı"nda el çekip öpüp gazeteciliğe başlayan fakia Faik Bulut, İsrail'de aldığı yüklü birikimle feyz saçmaya başlar. Önce "Filistin rüyası" anlatır. Fakat bu kitabında nasıl bu kadar dili öğrendiğini, tokuyup yazdığını, çevirdiğini, yani 250 bin sözcüğü bilen bilgisayar olduğunu yazmaz. Hesabına gelmez, foyası çıkar diye. Mübarek adam sanki Filistin'e gerilla savaşına gitmemiş, zindanlarda hiç kalmamış... Üniversitelerde din eğitimi görmüş, Büyük deha Bulut'a, yeri gelmişken şunu soralım: İsrail'de büyük yardımlarını gördüğü Alman bayan kimdir? Hangi devlet hesabına çalışmaktadır? Kamuoyuna açıklarsa: solcusuyla-sağcısıyla, şeriatçısıyla, Alevisi-Sünnisiyle, Kürtler ve Türkler kendilerini daha iyi tanıyacaktırlar.

Aydınlik'çıların nimetlerinden faydalanan Bulut, kitaplar yazar, buradaki görevini tamamladıktan sonra, mekân değiştirir: Kürtlerin içine arz-ı endam eder, basınında makaleler yazar. Bir yandan bunları yapıp kitaplar yazarken, büyük Kürt Farihcisi olarak dahiyane fikirler öne sürer. Diğer yandan Kürt İslamcılarla ve değişik İslamcı kesimlerle flört eder, kol kola gezer. Hafiyeleri ve özel yardımcılarıyla Siyasal İslamcılardan bilgi sızdırıp, şeriat karşıtı ve yeşil sermaye ispiyonajlı kitaplar yazar. Kürtler onun bulamıyacağı olduğunu görür. Bunu fark eden deha Faik, ya da kulağına fısıldanan büyük deha Faik Uzman-i Azam bu kez Alevi araştırmalarına koyulur. Geleneksel içtepisiyle, yezidliği depreşerek, Emevi kaynaklarıyla desteklediği ve beslediği "Ali'siz Alevilik" şaheserini(!) yazar. Hizmette kusur olmaz diyerek, ağababalarına emirberlik eder. Sıkıştığında, "kadim dostu" ve Folklorik Hoca'sının arkasına sığınır. Yeni duyduğumuza göre, "Faik Fakia (büyük müsibet)" Bulut, her yeni

mekânda ferahlık vardır diyerek, bir partiye girme hazırlığındaymış... Bu partide de olup bitenleri öğrenip kitaplaştırarak, "diyetini ödemeye" devam edecektir. Ne diyelim, kolay gelsin. Yeni görevin uğurlu olsun.

Alevilik-Bektaşilik-Kızılbaşlık

12 Alevi'nin imzasıyla Ant Yayınları'ndan, Nisan 1998 tarihinde "Ali'siz Alevilik Olur mu?" adıyla çıkan kitap, Faik Bulut gibilerine güzel bir yanıtıdır. Yine de biz, Alevilik-Bektaşilik-Kızılbaşlık tarihine kısaca değinelim. Konuya ilişkin geniş araştırmalar Dr. İsmail Kaygusuz ve Baki Öz'ün eserlerinde vardır. Aleviliğin inanç ve tapınma kurumlarından Cem: Mekke'de 618-20 yıllarında "Kırklar Cem'i" olarak belirlenir, 622 yılında Medine'de "Müşahiblik Kurumu" ihdas edilir. Günüme değin de yaşatılarak gelir. Böylelikle ilk Alevi öncüleri, Muhammed'in arkadaşları ve Hz. Ali'nin yandaşları olan: İbn Abbas, Romalı Süheyl, Zenci Bilal-i Habeş, İran'lı Selman-i Faris, Kürt Gavan, Türk Süreyc, Ebu Zer Gaffari ve 23 erkek ve 17 kadından (Hatice, Fatma gibi) oluşan "Kırklar Meclisi"nin üyeleri "Proto-Alevi"lerdir. Daha sonraları Abdullah İbn Seba, Muhtar-ül Sakafi ve Eba Müslim Horasani gibi Alevi önderleri ile Hallac-ı Mansur gibi sufileri görüyoruz. 864 yıllarında Hazar Alevi Devleti'ni tarih sahnesinde görmekteyiz. İlk Alevi teriminin 920 yıllarında Türkler arasında kullanıldığını Arap seyyahı Abu Dırlat'tan öğrenmekteyiz. Yukarıda andığımız kendine "araştırmacı" diyen güdümlü yazarlar ise, tezlerini güçlendirmek için tarihi saptırarak, Aleviliği 17-18. yüzyıldan başlatmaktadırlar.

Bektaşiliği, 1240 Babailer İsyanı'ndan sonra, Hacı Bektaş Veli, Anadolu'daki Seyyid Ocaklarını; Babailer, Kalenderiler, Ahiler ve bunlar gibi Heterodoks İslami kesimleri toparlayıp-örgütleyerek, "Bektaşilik" adıyla sistemleştirir. 1250 yıllarında gerçekleşen Aleviliğin bu sentezine, İslamiyetin heterodoks/syncrētiste halk tasavvufunun en mozaik, en popülist akımına "Bektaşî Tarikatı" denmiştir. Bazı biçimsel özellikleri de Balım Sultan (Ö. 1518/1521) tarafından kazandırılmıştır.

Kızılbaşlık, Şah İsmail'in babası Seyh Haydar (1460-1488) zamanında ortaya çıkmıştır. İlk Safevi öncüleri, Aleviler ve Bektaşiler kırmızı serpuşlu-oniki dilimli keçeden yapılmış taç giydiklerinden, "Kızılbaş" olarak adlandırılır. Siyasi anlamda, Kızılbaşlık, 1500'lü yıllardan itibaren, Şah İsmail'le başlar. Kızılbaşlık: Alevi-Bektaşî inanç ve kültürünü tümüyle kapsadığı gibi, aynı zamanda, öğretisiyle ve stratejik hedef olarak devlet iktidarını amaçlayan bir ideolojidir. Kızılbaşlık: Aleviliğin-Bektaşiliğin siyasallaşmasının, kuramsal düşüncesinin, sosyo-ekonomik toplumsal mücadele perspektifinin, iktidar erkini ele geçirme tasarımının doktriner adıdır.

Kızılbaşlık projesini Şah İsmail (1487-1524)

kısa bir süre, 1501-1524 yılları arasında uygulamış, ölümüyle sona ermiştir. 1527 yılında, Hacı Bektaş Dergâhı postnişini Kalender Çelebi İsyanının Osmanlılarca kanlı bir şekilde bastırılmasıyla, Kızılbaşlık siyaseti düşleri de hayal olmuş, yerini MEHDİ beklentisine bırakmıştır.

Hacı Bektaş Dergâhı'nı kontrolü altına alan Osmanlı yönetimi, 1552 yılında, kim olduğu belli olmayan Sersem Ali Baba adlı bir kişiyi "Dedebaba" ünvanıyla Tekkeye atar. Bu tarihten itibaren resmi "Osmanlı Bektaşiliği", resmi Osmanlı-Sünni din anlayışı ile birlikte devlet katında yerini alır. ANADOLU SEYYİD OCAKLARI ilişkileriyle hayat bulan Aleviliğin sistemleşmiş tarikatı Bektaşilik, 1527 yılından sonra illegaliteye bürünür. Bu tarihten sonra Hacı Bektaş Çelebileri ve Seyyid Ocakları gizli bir örgüt gibi çalışır, her türlü ibadetleri gizli eda edilir. Sır olarak devam eder. Alevilik-Bektaşilik yolunu bugüne Dedelik Kurumu bir sır olarak yürüterek getirmiştir. Sükranla yad ediyoruz.

Sonuç olarak:

12 Eylül öncesinin Malatya, Siyas, Maraş, Çorum olayları unutulmamalıdır. "Şeytan Ayetleri" oyunu ve büyük üstat Aziz Nesin de kullanılarak tezgâha getirilerek, faşistler ve şeriatçılar kışkırtılarak, Siyas-Madımak olayı gerçekleştirilmiştir. Bunun arkasında kimler vardı? Zavallı birkaç kişi, masalar yargılanmıştır. 1500 provokatörler ellerini kollarını sallayarak gezmektedirler. Gazi Katliamı yine öyledir!..

Her kesime ders olması açısından, gerçek bir okuyucu anlatmak istiyorum.

1968 Eylül'ünden 1980'in 12 Eylül'üne kadar, çok-keskin ajitatif "solcu ve Alevi" olan, okulda her zaman ön safta bulunan, direniş, boykot ve mitinglerde konuşan, Tunceli'li İnş. Müh. ve doktor kayınbiraderinin ajan/provokatör olduklarını ancak 1982'lerde anlayabildik. Bu iki provokatör, 12 Eylül sonrası ispiyonaj örgütü kurarak binlerce insanı 12 Eylül faşistlerine ihbar ederek, tutuklatmışlardır. İspiyonaj ettiklerinin içinde Orhan Apaydın, Erdal Atabek, Teoman Öztürk, Ali Sirmen gibi aydınların yanında, ben ve arkadaşlarımı da vardır. İhbar ettikleri binlerce kişiye karşılık, Belediye ve İSKİ ihaleleri verilerek, bu provokatör varillaştırılmıştır.

Sünnisiyle Alevisiyle provokasyonlara gelmeyelim. Heterodoks İslam olan Alevilik, 1400 yıldır nasıl uygulandı ise, çağdaş olarak öyle uygulayalım.

Cumhuriyet ve Demokrasi kazanımlarına sahip çıkan, özgürlükçü laikliği savunan Aleviler, içlerindeki provokatörlere dikkat etmelidir. Mustafa Balbay'ın sözüyle başladığım yazımı, yine onun sözüyle bitireyim.

"Temel yol, Alevilerin bu oyunlara gelmemesi" •

ALEVİ-BEKTAŞİ ÖRGÜTLERİNDE YAŞANANLAR ve Ehl-i Beyt Kurultayı

İsmail Kaygusuz

Yurt içi ve yurt dışındaki Alevi-Bektaşî örgütlenmelerinde korkunç bir basiretsizlik ve kriz yaşanmakta. Siyaset ve stratejilerini yıllardır doğru çizgiye, Aleviliğin tarihsel özünün gösterdiği çizgiye oturtamamış olan Alevi-Bektaşî örgütleri, Hacı Bektaş Veli'nin 'Bir olalım, iri olalım, diri olalım' buyruğuna uymamışlardır. Birlik olup büyüymedi, irileşemediler. Büyümeyince de diri olmak, güçlenmek olası mıdır? Dağılma noktasına gelmedilerse de işlevsizleştiler. İşlevsizleştirildiler.

Yöneticiler devletin dümensuyuna kapılmış, en sağından başlayarak burjuva liberal (demokrat) partilerin siyasetlerini yapma yarışına girmiş durumdalar. Vakıflar, dernekler ve kültür merkezleri adı altında 1000'in üzerindeki örgütlenmelerin -zaten büyük çoğunluğu örgütsüz- ardında duran bilinçli Alevi kitlesi tedirginlik içinde bulunmaktadır. (Dernekleri ve kültür merkezlerini vakit geçirmek ve oyun oynamak için takılacak kahveler gibi gören bilinçsiz üyeleri ya da karıştırmak için gelen çıkarıcı Alevileri kastetmiyoruz. Onlar için hiçbirşey farketmiyor; 'gelen ağası, giden paşasıdır'. Üstelik bunlardan bazıları, kafalarındaki geleneksel birkaç bilgi kırıntısıyla kendilerini 'ulema!' sanmakta ve yeni bilgiler öğrenmeye kapalıdır. Hep aynı şeyleri yineleyerek zararlı olmaktadır...) Gözlemllediğimiz kadarıyla, Avrupa'daki örgütlü Alevi gençliği, yönetici kadrolara olduğu kadar, yaşlı kuşağın edilgenliği ve vurdumduymazlığına büyük öfke duyuyor. Bu öfke içinde bir arayışa çıkmış, doğruya giden yolu bulma çabasındalar. Gençlere yol göstermek ve enerjilerini doğruları öğrenmeye, üretmeye yönlendirmek yöneticilerin görevi olması gerekirken, onları yalnız bırakmaya ve hatta siyasi çıkar hesaplarıyla kösteklemeye hakları var mıdır?

Görev burjuva siyasetçisi yetiştirmek mi?

Gençler soruyorlar: Avrupa Aleviler Birliği Federasyonunun görevi, TC'nin burjuva partilerine siyasetçi yetiştirmek midir? Federasyonun eski başkanı Alirıza Gülçiçek Baykal'ın listesinden, CHP kongresinde parti yönetimine seçildi. Aynı dönemin diğer bazı yöneticileri başka partilerle ilişkiler kurarak kendilerine yer arıyorlar. Ali Kılıç'ın da bir başka partiden Meclis'e girmek için kendisini siyasete hazırladığı ortadadır. Yeteri kadar medyatik oldu. Gazete muhabirliği yaparken, sayfalar arasında kaybolduğundan, böylesine tanınma fırsatı eline geçmemişti. Zaten Başkan'ın, her yerde farklı konuşma ve her ortama uygun sözler söyleme yeteneği, özellikle devrimcilere veryansın etmesi iyi bir burjuva siyasetçisi olacağını göstermektedir. Elbette ki, Avrupa'lı bilinçli Aleviler ve gençliğin öfkesi, kişilerin kendisine

ve demokratik haklarını kullanmasına değil, kendi öz örgütlerini atlama tahtası yapmaları ve hizmet etmek için seçildikleri Alevilik inancını art niyetlerine alet etmelerinedir...

İsmail Onarlı, *Kervan*'ın 67. sayısında yayınlanan ve yaptığı yerinde saptama ve analizleri içeren "Devlet-Siyasal İslam-Sol ve Aleviler" başlığını taşıyan yazısında şunları söylüyordu: "Bugüne kadar, devletin Alevilere yönelik baştan aşağı yanlış ve zulümle dolu politikası, bazı Alevi kuruluşları tarafından unutulmuş ya da unutturularak, gelişen siyasal İslam karşısında 'düşmanımın düşmanı dostumdur' anlayışıyla 'resmi politikalara' yaklaştırılmaktadır. Osmanlılardan bugüne değin Aleviler devletçe hep yok sayılmışlardır... Bugün ise konjoktürel durum gereği Aleviler başta yapılmaktadır. Devlet Alevilerin laiklik konusundaki hassasiyetini kullanacağına, Alevilerden bugüne kadar yaptıklarından dolayı özür dileyerek, gasbedilen hak ve hukukunu geri vermelidir..."

T.C. nin Alevilik siyaseti değişmemiştir

T.C. Devleti Alevilere karşı gerçek siyasetinde hiçbir değişiklik yapmamıştır. kimse boşuna umutlanmasın. Siyasi varsayımlarla da olsa öyle başta da etmiyor Alevileri. Onların 'laiklik...hassasiyetini' açık açık kullanırken, devlet asıl Alevi toplumunu, tüm siyasi ve kültür kurumlarıyla son süratle üzerlerine giderek resmi siyaseti içinde, kendi kendine yabancılaştırma çabasında. Osmanlı'dan bu yana devletin yaptığı budur. Cumhuriyet döneminde de değişmemiştir. Alevi inancını, bu büyük inanç toplumunu yok sayarak yoketmek! Çünkü TC Devletinin dini, Türk burjuva devriminin ilk yıllarında, 1926'da bizzat Atatürk'ün talimatı üzerine, Diyanet İşleri Riyaseti (Başkanlığı) ile Sünni din bilgini Elmalılı Hamdi Yazır arasında yapılan 'Kur'an Tefsiri Protokolü'nde belirlenmişti. Mustafa Kemal, Hacı Bektaş Veli Dergahı postnişini Cemaleddin Çelebi'yi bizzat ziyaret ederek, Kurtuluş Savaşı'nda en büyük desteğini aldığı koca Alevi toplumunun inancını yok saymış ve onlara protokolda yer vermemiştir. Atatürk'ün bizzat kaleme aldığı ve protokole konan yedi maddeden beşincisinde, devletin dini şöyle belirlenmişti:

"İtikadda (inançta) ehli sünnet (sünnilik) ve amelde (uygulamada) Hanefi mezhebine bağlı

kalınmak üzere, ayetlerin ihtiva ettiği (içerdiği) dini, şer'i, hukuki, içtimai ve ahlaki hükümler açıklanacak. Ayetlerin ima (dolaylı olarak) ve işarette bulunduğu ilmi ve felsefi konularda ilgili bilgiler verilecek. Özellikle tevhid (birlik) konusunu ihtiva eden ibret ve öğüt mahiyeti taşıyan ayetler genişçe izah edilecek. Konuyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi bulunan İslam tarihi olayları anlatılacak..." (19 Kasım 1997, *Hürriyet*)

Kur'an'ın Türkçeye çevrilip, günün koşullarına göre yorumlanması bakımından bu bir reformdu. 1926-1938 yılları arasında tamamlanıp 9 cilt olarak bastırıldı. Ancak devlete din tayin etmek, ülkedeki farklı inanç topluluklarını bu dinden saymak, ne çağdaşıktır ne de laik devlet anlayışıdır. Alevi-Bektaşî Kültür Merkezlerinde ve Cemevlerinde en kutsal varlık saydıkları Hz. Ali'nin ve Oniki İmamların resimleri yanına, boy boy Atatürk resimleri asan ve hatta onu Ali ile eşleştirme yanlışına düşen Aleviler kendilerini sorgulamalıdır. Ülkenin kurtarıcısı olarak veya büyük bir antiemperyalist bağımsızlık savaşı verip, Türk burjuva devrimini gerçekleştirmiş bir önder olarak, Atatürk'ün resimlerini isteyen vatandaş kendi evine ve çalışma bürosuna assın. Ama bu unanın tapına yeri olan Cemevlerine değil.

Bugün de devlet, MGK'sı, Cumhurbaşkanı ve hükümetiyle, Ortodoks İslamı kendi kuralları altında devlet dini olarak örgütlerken, Aleviliği de devrimci, ilerici ve özgürlükçü özelliklerini budayarak Sünniliğe yaklaştırmak çabasıdadır. Bunu da Şii-Caferi şeriatına yapıstırarak gerçekleştirmeye yolundadır. Devlet ile çıkar ilişkileri olan Alevi burjuvasından bazı kişiler ve kuruluşlar bu oluşumu hızlandırma ihaneti içindedirler.

1. Ehlibeyt Kurultayı nedir, ne değildir?

Son ihanet, 25-26-27 Nisan günlerinde, 2.Ehl-i Beyt Kurultayı adı verilen, aslında ise 'Şii-Ehl-i Düzen Kurultayı' olan toplantıyla yaşandı. *Kervan*'ın önceki sayısında toplantı şöyle özetlenmişti:

"Kurultay'a ülke içinde bazı katılımlar olmakla birlikte, bunlar bugüne kadar Alevi örgütlenme sürecinde etki gösteren kişi ve kurumlar değildi. Büyük çoğunluk Şii cemaatından katılımcılardı... Yurtdışından da, özellikle bazı Türki Cumhuriyetlerinden ve Arnavutluk-Makedonya gibi bölgelerden, Bektaşiliğin yolundan oldukları tartışılır bazı şahsiyetler katılmıştı... Kurultayda yapılan konuşmalar, genellikle 'Devletimiz', 'Türk milleti', 'İslam Dünyası', 'Müslüman din kardeşlerimiz', 'Türki Cumhuriyetlerindeki kardeşlerimiz', 'Birlikte olduğumuz değerli iş adamlarımız' gibi söylemlerde düğümlendi... Daha da önemlisi, Diyanet İşleri Başkanlığı Baş Müfettişi

Alevilikte "Siyaset Meydanı"

Abdülkadir Sezgin'in katıldığını hatta devlet adına uyarı ve tehditlerde bulunmuş olduğunu öğreniyoruz.

Büyük Tehdit!

Nasıl mı? Bu Müsteşar beyefendi, Alevilerin bir hareket olarak birşeylere karışıp, olay çıkarmaları halinde, "Kerbela vakası" türünden olayların tekrarlanacağını söylemiş. Bu devlet temsilcisi bunları konuşurken, özellikle Vakfın genel başkanı, Alevilerin çok iyi tanıdığı Halil Öztoprak'ın oğlu Turabi Öztoprak ve hemşehrisi, işleri yönlendiren ANAP'lı ve eski Milletvekili adayı sözde(!) Demokratik Dayanışma Vakfı Başkanı Fermani Altun'a, 1978 Maraş katliamının bir 'Kerbela vakası' olduğunu anımsatmış olmalı. Son beş yıl içinde Sivas'ta ve Gazi'de Alevilere yaşattığı iki 'Kerbela vakası'ndan sonra, devlet artık tövbe mi etti sanıyorlardı bu kurultayı toplayanlar? Onun için mi bu tehdit altında bu toplantıyı sürdürdüler?

Yaşamının sonuna kadar devletin, Alevileri ve Aleviliği yok sayma siyaset ve baskısına karşı mücadele vermiş, idamla yargılanmış *Halil Öztoprak Dede*'nin kemikleri sızlamıştır. oğlunun bu devlet yanlısı Şii çıkar gruplarıyla birlikte olmasından.

Alevilere-Kızılbaşlara *Gulât* (aşırı, sapkın) diyen ve, yanlarına yaklaştırmayan Şiiler, ne zamandan beri Alevilere ve Aleviliğe sahip çıkmaya başladı ve ne hakla? Şii Şeriatçıların amacı Diyanet'te bir 'Caferi Şubesi'ne sahip olmak. Devlet de kendi siyasetine uygun görerek, Alevi toplumunu parçalamak için Caferi mezhebini öne çıkarttırıyor, Ehlibeyt severliği öne çıkarttırıyor. Alevilerin, kendilerine 'dinsiz-mezhepsizler' diyenlere karşı, salt savunma olarak, 'İmam Cafer mezhebindeniz' deme zaaflarını kullanma fırsatı buldu. Türk-İslam sentezini tutturamayan TC devleti, şimdi Alevileri bu şekilde Ortodoks İslamın Şii şeriatına çekme peşinde. Yarın camilerin yanısıra Cemevleri de açacak Diyanet, Aleviler 'Aliyyün Veliyullah'lı Şii namazı kılınlar diye.

Fermani Altun 1. Kurultay konuşmasında: 'Şia, Kızılbaş, Alevi Bektaş gibi kavram ve ifadelerin temelde birleştiği ortak inanç ve ortak yol Ehlibeyt inancı ve Ehlibeyt yoludur. İslamın özü de budur...Osmanlı Devletinin kuruluşu bizzat Hacı Bektaş'ın eliyle sağlanmıştır.' diyordu. Yavuz Selim dönemine kadar Osmanlı Devletinde varolan hoşgörü bütün inançlara saygı, eşit ve ölçülü uygulamalardan söz ediyor. Bunları Hacı Bektaş'a bağlıyor. Yavuz döneminden sonra hilafet ilan edip, ondan sonra baskının zulümün başladığını anlatıyordu.

Tarih Bilmezlik ya da saptırmalar

2. Kurultay konuşması elimize geçmediği için bilmiyoruz. Ama bu bilgilerin hepsi yanlış ve tarih bilmezliktir. Ya da devlete yaranmak için, resmi tarihten fazla gerçek tarihi tahrif emiştir. Fermani Altun iyi bilmelidir ki Şiilikle Alevi-Kızılbaşlığın hiç ilgisi yoktur. Şiilik Ortodoks İslamın bir koludur, Alevilik ise Heterodoks

İslamdır. Ortodoks Şiilik ve Şiilerin Ali evladına, Ehlibeyt sevgisi ve bağlılığı hiçbir zaman Alevilerininki gibi olmamıştır. Çağlar boyu sürdürdükleri, Muharrem ayında Kerbela Şehitlerine ağlama, yas tutma ve dövünmeler, (Küfeli) Şiilerin Hüseyin'e ihanetleri ve Yezid ordusuna katılıp onlara silah çekme günahlarını bağışlatmak içindir. Deyim yerindeyse, tövbe etme ve Hüseyin'den af dileme törenleridir. Bu törenler, Küfeli ihanetçi Şiilerin Hüseyin'i şehit etmelerinden sonra kurdukları Tavvabin (Tövbeciler, tövbe edenler) geleneğinin sürdürülmesinden başka birşey değildir. Küfe ihanetçileri geleneğini sürdüren Şiilerle biz Alevilerin hiçbir yakınlığımız olamaz.

Fermani Altun, Osmanlı Devletinin kuruluşunun, ölüm tarihi 1270'ler olan Hacı Bektaş'ın eliyle sağlandığını ve onun felsefesi sayesinde Yavuz Selim'e (1512-1520) kadar Osmanlı'da, inançlara hoşgörü, eşitlik ve saygı gösterildiğini iddia etmekle gülünç duruma düşmemiş midir? Alevilerin ve bilim adamlarının gözünde, evet. Ama tersine 'Yavuz'la Şah İsmail'i barıştırmanın zamanıdır'diyen hükümet ve devletin gözünde, önemli bir siyaset ve devlet adamıdır, milliyetçi ve vatanseverdir (!) Fermani Altun. Üstelik, baskıyı, zulümü, Alevi kırımlarını "Yavuz'dan sonra kurulan(!) Hilafete" bağlamış ve Alevi-Bektaşilerin baş düşmanı Yavuz'u bile aklamaya çalışmıştır.

Demek ki, işte bu görüş ve anlayışı sergileyen ve telkin eden bilgiler verilecektir: bir yıldır Çatalca'da kuracaklarının propagandasını yaptıkları 'Ehlibeyt Üniversitesi' ya da 'Alevi-Bektaş Araştırma Enstitüleri'nde, Fermani Altun'un tarihini değiştirdiği Hilafeti, 1517'de Mısır'ı alarak getiren bizzat Yavuz'un kendisiydi. Çaldıran savaşı (1514) sırasında, savaşın öncesi ve sonrasında 100 binin üzerinde Kızılbaş'ı kıyıma uğratan, 'defter ittürüb' yani bölge bölge, köy köy listeler çıkarttırıp öldürten Yavuz Selim idi.

Yine 1. Kurultay sonrası çıkartılan kitaptaki söyleşide '...kültürel alanda bir çok eserler meydana getirerek yayınladığını; ekonomi ve uluslararası ticarete önemli başarılar elde etmiş ve çeşitli ekonomik kuruluşların başkanlığını yapmış olduğunu(!)' söyleyen Fermani Altun'a göre, Halifelik öncesi dinsel hoşgörü ve inançlara saygı varmış. Devletin de söylediği şeyler bunlar. Hatta hükümet insan hakları konusunda sıkışıkça, Avrupa ortaçağıyla karşılaştırarak, bu dönemin son kesitindeki bir olayı pişirip pişirip ileri sürüyor: 1492 yılında İspanyol engizisyonundan kaçan Yahudileri, Bayezid II'nin İstanbul'a kabul etmesi!...

Bu olayı tarihçiler tarafsız bir gözle çok iyi araştırmalıdır. Sakın altından Galata'daki Yahudi ve Ceneviz bankerlerinin paraları çıkmasın? Yoksa böylesine hoşgörüldü padişah Bayezid II, aynı yıl içinde, Arnavutluk seferi sırasında bir Kalenderi dervişin saldırısını bahane ederek, "Rumeli'de ne kadar hid'at ehli Abdal ve Işık nahak-gu zindıklar var ise teftiş olumup, şer ile küfür

söyleyenlerin haklarından geline deyü..." buyruk çıkartıp, Balkanlar ve Rumeli'ndeki tüm Alevi Bektaşilerin bir kısmını kırdırıp, bir kısmını toplu sürgün eder miydi? Aynı yıl ve ertesi yıl içerisinde, bölgede yaşayan tüm Alevi, yani gayri-sünni toplulukları batı ve güneybatı Anadolu'ya sürdürdü. On yıl sonra (1502) bu topluluklar ve doğu sınırlarında koğuşurmaya uğramış aynı inançtan onbinlerce Kızılbaş Türkmenlerle birlikte yeni fethedilmiş Mora yarımadasındaki Modon ve Koron'a sürüldü. Bu Kızılbaş koğuşurma ve toplu sürgünü, tarihte eş görülmedik biçimde, tek tek kişilerin yüzüne hayvanlar gibi damga vurularak gerçekleştirilmiş. Bayezid II saltanatı süresince 1492, 1502 ve 1511 tarihlerinde olmak üzere üç büyük Alevi-Kızılbaş kıyımı ve sürgünü yapmıştır. Gerçekten ismine (Bayezid ismi, 'Yezid Babası' anlamına gelen 'Abu-Yezid'den bozulmadır) uygun olarak yaptığı Alevi-Kızılbaş kıyım ve sürgünü bakımından oğlu Yavuz'dan geri değildir. (Geniş bilgi ve kaynaklar için bkz. İ.Kaygusuz, *Görmediğim Tanrıya Tapmam*, Alev Yayınları, İstanbul-1996, s.214-221) Kendi tebh'ası Alevi toplulukların inançlarına hoşgörü ve saygı göstermeyen bu Padişah, birkaç bin Musevi'ye inermahet edip, kanatları altında korumaya alır mıydı? Ama Saraya Yahudi tefeci-bankerler aracılığıyla altınlar girerse, siyaseten almır. Adı da 'Osmanlı yönetiminin başka din ve mançlara gösterdiği hoşgörü' olur. En önemlisi de devletin bu yalamı, Alevi önderi diye ortaya çıkan Fermani Altun gibilerine söyletmesi, onları kullanmasıdır...

Kurultay'ın niteliği

Kapitalistinden, sağ-tutuculardan, dinci-milliyetçilere kadar çeşitli görüşlerdeki kişilerin, devletin teşvik ve desteğiyle, hiç hakları olmadığı halde, Alevilik adına oluşturdukları Kurultay, ne Aleviliği ne de Alevileri hiçbir zaman temsil etmemektedir. Bunun içindir ki, 186 Demokratik Alevi Örgütü adına, içeriği şu üç cümleyle özetlenen bir uyarı bildirisi yayımlandı: "Ehl-i Beyt Kurultayı Alevileri temsilemez. Açık bir Şii hareketidir. Anadolu Alevilerine Şeriat kadar uzaktır!" Bu Kurultay aynı zamanda devletin, bazı sözde Aleviler aracılığıyla, Alevi toplumuna yaptığı tehdittir. Bunlar gibi olacaksınız, yoksa 'Kerbela vakaları' yaşarsınız!

Tüm Alevi-Bektaş örgütlenmeleri, bu tehditten korkmamalı; devrimci saflarda birleşip toplumunu mücadeleye hazırlamalıdır. Hacı Bektaş Veli'nin, "İncinsen de incitme"sözü, bireysel ilişkileri düzenleyen, dostlukları perçinleyen bir Alevi güzel ahlak kuralıdır. Ama Alevi-Bektaş toplumsal hareket düsturu değildir. Bu inancı bin yılı aşkın süredir yaşatan, zulme, baskıya ve eşitsizliğe başkaldırışıdır, haksızlığa karşı direnmesidir. İncindiğimiz yerde inciteceğiz, böyle biline! Bu toplum bir daha Çorum, Sivas ve Gazi gibi 'Kerbela Vakaları' yaşamayacak, Küfeli ihanetçileri de aralarında asla barındırmayacaktır...•

Alevi Burjuvazisi ve Alevilik

Sabri YÜCEL

Cumhuriyet Türkiye'sinde kapitalizmin gelişmesi ve buna koşut olarak toplumsal sınıfların oluşması sonucu, Türkiye toplumunun tüm alt ve üst yapı kurumları köklü bir değişim-dönüşüm sürecine girmiş; insanlar yavaş yavaş, mensup oldukları sınıfların "dünya görüşü"ne göre düşünüp tavır almaya yönelmişlerdir. Bu yeni süreç günümüzde de olanca hızıyla sürüp gitmektedir. Toplumsal sınıf ve tabakalar sınıf bilincine vardıkça toplumsal çekişme ve çelişmeler her gün yeni boyutlar kazanmakta, toplumun iki temel sınıfı olan "kapitalist" ve "proletarya" arasındaki uzlaşmaz çelişki giderek derinleşmekte, keskinleşmektedir.

Sözkonusu sınıflararası çelişki derinleşedursun: ben, sözü, son on yıldır ülke gündeminde olan ve güncelliğini hiç yitirmeyen "Alevi-Bektaşî Hareketi"ne getirmek istiyorum.

Bilindiği üzere, Alevi-Bektaşî olgusu Anadolu coğrafyasının/tarihinin bin yıllık toplumsal, kültürel, dinsel/mezhepsel, felsefi, etik ve siyasi gerçeğidir. Son on yıla dek çeşitli nedenlerle, genelde gizli, örtük ve takkiyecî bir tutumla varlığını sürdüren Alevilik-Bektaşîlik olgusu 21.yy.a iki kala adeta "yeniden keşfedildi" ve Türkiye gündeminin ilk sıralarına otururdu. Burada on yıldır yaşanan gelişmeleri/olayları tek tek anlatmak niyetinde değilim. Konuyla ilgilenen herkes bunu az çok biliyor zaten.

Ben, Alevi-Bektaşî Hareketi'nde yaşanan çok önemli bir gelişmeye, daha doğru bir deyişle, hareket içinde başgösteren ve hareketi içten içe etkileyen çok önemli bir soruna parmak basmak istiyorum.

Şunu açık yüreklilikle ve içtenlikle söylemek gerekir ki, sözkonusu hareketin başlangıcıyla-bugün geldiği nokta bir hayli "farklı bir görüntü" arz etmektedir.

Eğri oturup doğru konuşalım; ilk yıllarda "Alevi-Bektaşî kimliğinin/kültürünün meşruluğu, bunun özgürce ifadesi ve toplumsal/hukuksal teyidi" için verilen haklı savaşım, günümüzde belirgin bir şekilde "öz ve biçim" değiştirmeye başlamıştır. Daha da açık söyleyelim; özde ve biçimde yaşanan bu değişim sapma ve saptırma noktasına ulaşmıştır. İşin acı tarafı, bu sapma ve saptırmanın baş mimarlarının da Alevi-Bektaşî toplumunun öz bağrından çıkan dönek-satılmış yazarlar, dedeler, müridler, Alevi-Bektaşî örgütlerinin önderleri olmasıdır.

Sapmadan, saptırmadan kastımız nedir?

Alevi-Bektaşî Hareketi bugün bir avuç Alevi-Bektaşî burjuvasının öncülüğüne ve güdümüne terk edilmiş durumdadır. Bu, bana göre harekete yapılan en büyük ihanettir. Şundan adım gibi eminim ki, Anadolu Alevi-Bektaşîliğinin oluşumunu sağlayan Ahmet Yesevilerin, Baba İlyasların, Baba İshakların, Hacı Bektaşların,

Taptukların, Yunusların, Bedrettinlerin, Nesimilerin, Kaygusuzların, Pir Sultanların, Kalender Çelebilerin, Kul Himmetlerin, Viranilerin, Yeminilerin, Veysellerin ve geçmişin burjuvaları sayılan Selçuklu-Osmanlı egemenlerinin kıyım kıyım kıydığı nice adsız-sansız canların kemikleri mezarlarında sızım sızım sızlıyordur şimdi.

Alevi-Bektaşî toplumunun yazılı olan ve olmayan tarihine iyice bir gözatin lütfen. Yaşayan ve yaşamayan Alevi-Bektaşî ozanlarının o canım deyişlerini yeniden yeniden bir kez daha okuyunuz. Ve lütfen, şu anda yaşayan, Alevi-Bektaşî dünyasının canlı örnekleri olan tüm canları tek tek dinleyiniz.

O zaman apaçık göreceksiniz ki, gerçek Alevi-Bektaşîlikle Alevi-Bektaşî burjuvazisinin sunmak istediği "Alevilik-Bektaşîlik" arasında karlı dağlar vardır. Evet, bu iki farklı söylem arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır.

Hazretler, Türkiye kapitalizminin ve bozuk düzenin nimetlerinden -şöyle ya da böyle- yararlanmışlar, zamanla sınıf atlayıp Karun kadar varıl olmuşlar maşallah... Adamlarda para pul, Mark Dolar, mal mülk, han hamam, hotel motel, yat kat, araba uçak, arsa borsa, avanta parsa, her şey gani-kiyamet... Allah daha da versin, kimsenin malında gözümüz yok! Amaaa yaptıkları ve yapınak istedikleri "iş"e az biraz sözümüz var.

Evet beyler, Alevilikten, Bektaşîlikten o kirli ellerinizi, zehirli dillerinizi çekiniz. Tüm çabalarınız boşadır. Ne yaparsınız, ne etseniz başaramazsınız. Milyonlarca emekçi Alevi-Bektaşî canın bin yılda oluşturduğu bir kültürü (inancı, felsefeyi, etiği) burjuva-kapitalist dünya görüşünüzle sulandırıp yozlaştıramazsınız. Buna ne ilminiz, ne de gücünüz yeter! Çünkü Alevilik-Bektaşîlik, tarihi boyunca emeğin, alınterinin, hakkın, adaletin türküsünü çaldı çığırdı. Kulak verelim RUHSATİ (1836-1911) cana isterseniz:

*Hele bir düşün ki gözümün nuru
Bu kadar parayı sana kim verdi
Bacı fukaraya bulma kusuru
Mesi kundurayı sana kim verdi*

*Anadan doğunca kürkün var mıydı
Üryan gelmedin mi borkün var mıydı
Torba torba mecidiyen var mıydı
Tükenmez parayı sana kim verdi*

*Kuş tüyü yatakta yattın uzandın
Haftada bir çeşit giydin özendin
Aferin aklına sen mi kazandın
Şu tumpu tarlayı sana kim verdi*

*Dinle RUHSATİ'yi ne deyem sana
Sana bir öğüttür sanma ki çene
Çalışmayla verse verirdi bana
Bu köşkü sarayı sana kim verdi*

Halk yazını ve Alevi-Bektaşî şiir antolojileri bu türkülerle, deyişlerle dolup taşıyor. Bu şiirlerin tümü emeğin ve emekçilerin hak savaşını tarihine yakışır ancak.

Burjuvalaşmış ve kapitalist sınıfın has adamı olmuş muhteremler boşuna, "Anamız babamız Alevi olduğu için biz de Aleviyiz" gerekçesine sığınmasınlar. Alevilik taslamakla Alevi olunmuyor. Bakın bu konuda ne diyor Aşık Kul FAKİR (1873-1938):

*Eylik ehli eyilikte kalacak
Bundan böyle kem belasin bulacak
Yolu doğru süren Ali olacak
İsterse atası dine hor olsun*

*Al'evladı olan yola bakarlar
Sim ü zeri sevmez hale bakarlar
Diline bakmazlar dine bakarlar
İsterse Ali'nin kendinden gelsin*

Demek ki, bu iş anayla atayla olmuyor. Eğer öyle her soyu sopu Alevi olan Alevi kalsaydı, bir zamanlar 2/3'ü Alevi-Bektaşî olan Anadolu'da oran tersine dönmezdi.

Peki niçin bu sonuca gelindi?

Yolundan dönmeyenlerin birçoğu yok edildi. Pir Sultanlar gibi. Dönekler ise Sünnileşip egemenlerin hizmetine koşuldular. Hızır Paşalar misali. Yani... Yanisi şu ki, sizin ana-babanız Alevi de olsa, sizler Hızır Paşagillerdensiniz! Ol sebepten burjuvalaşmış Aleviden Alevi olmaz diyoruz. Daha doğrusu, bunu biz demiyoruz; Alevi-Bektaşî tarihi, gelenekleri, töreleri, yolu, erkani böyle diyor. Erenler, ulular ve müritler böyle buyuruyor.

Binlerce örnekten bir örnek daha verip sözümüzü bağlayalım mı?

*Kiminle olursun diye sorsalar
Ezenden olmam ki ezilendenim
Eşkiyalar dört yanımı sarsalar
Ezenden olmam ki ezilendenim*

*Musa gibi Nil nehrine atsalar
Yusuf gibi pazarlarda satsalar
Namık gibi dışa sürgün etseler
Ezenden olmam ki ezilendenim*

*Doğruyu söylerim babam da olsa
Dünya ziynetiyile ceplerim dolsa
Mansur gibi bağlı boynum vurulsa
Ezenden olmam ki ezilendenim*

*Pir Sultan Misali zindana girsem
Adalet kurulsa bir sınav versem
Hakkın emri ile ölsem dirilsem
Ezenden olmam ki ezilendenim*

*ALİ GÜRBÜZ kemiklerim ezilse
İdam enrim hakimlerce yazılsa
Taviz vermem derilerim yüzülse
Ezenden olmam ki ezilendenim*

Oyuna Gelmemeliyiz!

Mustafa ÖZCIVAN
Hacıbektaş Bld. Bşk.

Merhaba! Hacıbektaş'tan. sevginin Merkezinden. Ser Çeşmeden Merhaba!

Abdal Musa'yı Anma törenlerine katılan, kilometrelerce yol kat ederek sevgi pınarında buluşan dostlara, Merhaba!

Son üç yıldır burada sizlere hitap etmenin mutluluğunu bir kez daha yaşıyorum.

Değerli dostlar, bizler son yıllarda gerçek kimliğimizi duyurmak, sorunlarımızı dile getirmek, ayrıca Laik Demokratik Cumhuriyeti savunmak için örgütlenme çabaları içerisindeyiz. Ancak daha önceleri Alevi-Bektaşî kültürünü görmek istemeyen çevreler bizlere samimi ve yakın görünme gayreti içerisinde. Son yıllardaki yöneticilerin tavırları bunu göstermektedir. Çünkü bizler oyuz. Çünkü bizler seçmeniz. Bu şirinliğin altındaki gerçek niyet Alevi oylarıdır. Bir kere bunu görmeli ve de yapılan takkiyelere kanmamalıyız.

Değerli dostlar, ikinci dikkat etmemiz gereken nokta: geçmişte Alevi-Bektaşî toplumunu asimile edemeyenler bugün Alevi-Bektaşî toplumunu İran Şiiliğine, Arap Sünniliğine götürme çabası. Gün geçmiyor ki basında, TV'de Aleviler hakkında yayın yapılmasın, program düzenlenmesin. Bu işinde suyunu çıkartarak nerede yetersiz, çarpık düşünceli insanlar var sa. onları çıkartıp Alevi dedesi. Alevi lideri diye lanse ediyorlar. Gerçek Anadolu Aleviliği'nin merkezini, Anadolu Aleviliğini yaşayan insanları dışlayarak toplumun kafasını karıştırıyorlar. Belki de bir takım güçler Alevileri de Böl-Yönet metodu ile devre dışı bırakmak istemektedir. Bizler bu oyuna gelmeyeceğiz.

Anadolu Aleviliği ne İran Şiiliğidir ne Arap Aleviliğidir. Anadolu Aleviliği Demokrat aydın, çağdaş düşünen, kadın/erkek eşitliğini savunan emeğe ve üretime saygı duyan, insanı Kabe alan bir kültür inanç ve yaşam biçimidir. İşte buradan hareketle bizler inancımızı reklam etmeyiz, bizler inancımızı pazarlamayız, bizlere 425 milyar lira veriyoruz diyenlere şunu demeliyiz: Devletin inançlar üzerindeki etkisi kalkmalı. Laik devlet anlayışında devletin Sünni inanca para aktarması durdurulmalı ve biz de istemiyoruz diyebilmeliyiz. Ancak, devlet ve diyanet yoluyla Sünni inanca trilyonlar aktarıyor, ben de payımı istiyorum dediğiniz zaman, diğerinden herhangi bir farkımız kalmıyor. Oysa bizler, Diyanetin fesih edilmesinden, zorunlu din derslerinin kaldırılmasından yanayız. Oysa bizler Laik Demokratik düzenden yanayız. Oysa biz Atatürk'ten. Atatürk Devrimlerinden yanayız. Bizim farkınız olmalıdır. Camiyi de Cem evini de toplumlar, inanç grupları kendileri yapmalıdır.

Devlet bize para verdi diye şapkamızı havaya atarsak bizim farkımız anlaşılmaz. Devlet Diyanete harcadığı parayı eğitime, sağlığa, altyapıya harcamalı. Ne Cami ne Cem evi yapmamalı.

Değerli dostlar, artık yöneten olmalıyız. Artık seçilen olmalıyız. Artık eşitlikçi, emeğe ve üretime saygı duyan, toplumu ve yönetimi hep birlikte

ALEVİ-BEKTAŞİ TOPLUMUNDA YENİLİKLER

Veliyettin Ulusoy

İnanç ve Gelenekler Açısından Yenilikler

Bu, çok hassas bir konudur. Bir veya bir kaç kişinin -bu kişiler lider, dede, murşit ne olursa olsun- düşünce paralelinde yapılması çok tehlikeli olduğu gibi, parçalanmalara da neden olabilir. Aşağıda değineceğim konularda, 'bunlar kesinlikle yapılmalı' şeklinde bir düşünce ve iddiaya sahip değilim. Sadece fikir olarak tartışmaya açılmalı; toplum kendine uyanı zaman içerisinde kabul eder veya etmez. Toplum neye karar verirse, şüphesiz doğru olan da odur.

Fakat bunun yanında, inanca etki etmeyen bir takım basit yeniliklerin yapılması, zaman ve şartlara uyulması kaçınılmazdır.

Bunlar nelerdir(?):

1. Cem ve toplantılara katılırken yıkanıp temizlenmeli, çamaşır değiştirilmeli, rahatsız edici kokuları içeren yiyecek ve içecekler yenilmemeli-içilmemeli.

2. Cemlerde Saka Suyu dağıtılırken, aynı bardak veya tasta herkes içmemeli, küçük bardak veya kadehlere, hatta günümüzde ucuz ve bol olan plastik bardaklarla herkese ayrı ayrı dağıtılmalı.

3. Kurban lokması yenilirken, yine aynı sistem uygulanmalı.

4. Lokma verirken el değil, çatal kullanılmalı.

5. Cemlerde, kurbanlarda ve diğer toplantılarda, hizmet bölümü yapılmalı, yük, üç beş kişi üzerinde kalmamalı, herkes yardım etmeli.

6. Semah, düğünde, eğlencede, yapılmamalı; sadece cemlerde yapılmalı. Çünkü, "semah", yolumuzda "oniki hizmet"ten birisi olup, bir ibadettir.

7. Cemlere ve toplantılara aşırı alkol alanlar katılmamalı.

Yukarıda değinmeğe çalıştığım bu ve benzeri yenilikler, zannediyorum kimsenin itirazına sebep olmayacaktır. Bunun yanı sıra, sosyal yaşamı ilgilendiren yenilikler de yapılmalı; bunu yaparken (yukarıda bahsettiğim gibi) toplumun, teklif edilen fikri irdeleyip-kabul etmesi veya etmemesi sonucundan hareket edilmelidir.

Alevi-Bektaşî toplumunun son kırk yılda yaşadığı sosyal ve ekonomik değişikliği dikkate almak, burada en önemli etkenlerden birisidir.

Yukarıda bahsettiğim gibi, tarihte en büyük Alevi-Bektaşî yerleşim birimi, Köy'dür. Otuz kırk yıl önce Avrupa'ya ve büyük şehirlere başlayan göç, toplumun sosyal yapısını değiştirmiştir. İnanç bazında olsun, sosyal yapıda olsun, köy toplumuna uygulanan bir takım kurallar, mevcut topluma uygulandığında açık vermektedir. Bunlardan en önemli ikisi "müşahiplik" ve "düşkünlük" müessesesidir.

Alevi-Bektaşî toplumunda çok güçlü bir ahlak sistemi geliştirilmiştir. İbadet şekillerinde ve yaşantının diğer bölümlerinde oldukça toleranslı

davranıldığı halde, ahlak kurallarında etkin bir disiplin ve ona bağlı olarak caydırıcı yaptırımlar uygulanır. Ahlak dışı bir hareket, o kişinin toplum-dışına atılmasına neden olur. Toplum-dışına atılan kimse ceme, kurban katılamadığı gibi, kimse selam alıp-selam vermez. "Düşkün" olan kimsenin -bilindiği gibi- müşahibi de "düşkün" olur. Ufak köy toplumunda, müşahipler birbirlerini korur, biri diğerinin yanlış hareketine mani olabildi. Fakat bugünkü ortamda bunun mümkün olmadığı açıktır. Müşahiplerden birinin köyde-diğerinin yurtdışında olduğunu düşünelim: yurtdışında bulunan müşahip suç işlediğinde, köyde bulunan müşahibi de cezalandırmak ne derece doğrudur?

"Müşahiplik", hepimizin bildiği gibi, yol kardeşliğidir. Yarın yanağından gayri, her şeyin ortak olduğu, en ufak bir ayrıcalığın olmadığı bir müessesedir. Yurt dışında çalışan müşahip, ayda 3-4 bin mark kazanırken, köyde bulunan müşahibin aylık geliri 15-20 milyon, bunlar kazandıklarını ortaya koyup eşit bölüşebiliyorlar mı?

Müşahipliğin şartlarını tam olarak yerine getiren müşahip kardeşler, bugünkü ekonomik ve sosyal şartlarda halen var mı?

Bu yolu seven ve itikat eden bir kimse eğer kafasına uygun müşahip bulamıyorsa, yola girmemeli-ikrar vermemeli mi? Buna mani olmak doğru mu?

Köyden şehre gelmiş bir aileyi düşünün; ekonomik yönden sıkıntısı var. Tüm aile fertleri çalışmak mecburiyetinde. Bu ailenin kızı babasının, annesinin bilgisi dışında bir delikanlıyla kaçarsa, anneyi babayı ve müşahip aileyi düşkün etmek ne dereceye kadar doğru? Köyde yapılan cemlerde düşkün olanlar bellidir; herkes tanır. Bunlar ceme katılamaz, kurban eti yiyemezler. Bugünkü duruma baktığımızda, çok farklı olduğunu görüyoruz. Toplumumuz Avrupa'da, İstanbul'da, Ankara'da veya diğer büyük şehirlerde Cem yapıyorlar ve bu Cem'e herkes giriyor. Çünkü birbirimizi tanımıyoruz. Bu güzel geleneği korumamız açısından, buna nasıl bir çare bulmalıyız?

Acaba dernekler, tarihteki köy işlevini üstlenemezler mi?

En önemli konulardan birisi de yapısal değişikliktir. Bunun için tarihi örnek alıp, bugünkü şartlara uygulamak mümkün olabilir mi?

Tüm bunlar, üzerinde uzun uzun düşünülüp karar verilmesi gereken önemli konulardır. Toplum, değişmek, yeniliğe ayak uydurmak zorundadır. Aksi halde toplum olmaktan çıkarılır. Herşeye rağmen, bu yola inanmış insanların yeniliğe açık olduğu, reformları uygulama kabiliyetlerinin bulunduğu inanıyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

* (Hacıbektaş Bld. Bşk. Mustafa Özçivan'ın 6 Haziranda Abdal Musa Törenleri sırasında yaptığı konuşma metni)

Alevilik ve Bektaşilikte fikirsel gelişmeler

Av. İsmail METİN

Doğada herşey değişim halindedir. Hiçbir şey olduğu gibi kalmaz. Zaman herşeyin erozyonudur. Hiç bir güç bu temel kavramların karşısında duramaz.

Doğanın temel yasası olan bu kural fikirsel anlamda da geçerlidir. Hiç bir fikir, felsefe, görüş, değişmeden/gelişmeden yaşayamaz. Hele, yüzyıllar boyu bir fikrin yaşayabilmesi için mutlaka bu değişime ayak uydurması gerekir. Alevilik de böyledir. Alevilik bu kurala uymadığı takdirde tarihin yok olan fikirler sayfasında kendisine bir yer ayırtmak zorunda kalır.

Aleviliğin en büyük özelliği nedir diye sorulacak olursa tereddüte, yer vermeyecek şekilde şu söylenebilir: "...Aleviliğin en büyük özelliği değişime açık olması, gelişmeye ayak uydurmasıdır."

Aleviliğin doğumundan günümüze kadar fikirsel seyrine baktığımızda, başlangıç noktası ile şu anki durumu arasında dağlar kadar fark olduğunu görürüz. Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Acaba yanlış yolda mıyız veya biz başka bir fikri mi savunuyoruz? Böyle tereddütlere hiç yer yoktur. Bir fikir, bir noktadan başlar, çağa göre kendisine yön verir. Alevilik de öyledir. Hele, bindörtü yüz sene yaşayan bir düşüncenin başlangıçtaki gibi olmasını kimse bekleyemez. İyi, gelişen, doğru düşünce/çağa ayak uyduran değişmelere ayak uyduran düşüncedir. Aleviliğin bu özelliği olmasaydı, bugün belki de bizleri kucaklayamayacaktı. Alevilikte temel nitelik insan sevgisidir. Bu kural değişmez: bunun dışında herşey çağa, devire göre değişebilir.

Bu temel kavramlar ışığı altında Alevilik-Bektaşilik düşüncesindeki değişimleri altı başlık altında inceleyebiliriz.

1. Hz. Ali Dönemi: Aleviliğin tohumlarının atıldığı dönemdir. İslam'ın ilk kuruluş döneminde, o zaman Mekke'nin halkını soyanlar Müslüman olmamışlardı. Muhammed bunları Müslüman yapmak için büyük tavizler verdi. Onlar da, aldıkları tavizler neticesinde Müslüman olduklarını söylediler. Muhammed ölünce de iktidarı ele geçirdiler. Bu kez, önceki soygunculuklarını Müslümanlık adı altında yapmaya başladılar. Hz. Ali de bunlara karşı fakir fukara halkın haklarını savundu. Alevilik böyle doğdu.

2. İmamlar Dönemi: Alevilik başlangıçta tepkisel bir hareketti. Net ve belirli bir fikir değil de tepki etrafında toplanılmıştı. İmamlar döneminde bu fikirsel netlik oluştu. İmam Cafer bu fikirleri biraraya getirerek, Aleviliğin fikirsel temellerini ortaya koydu. Hazreti Ali nitel temellerini, karakterini ortaya koyarken, buna ilaveten İmam Cafer Aleviliğin fikirsel temellerini oluşturdu. Hazreti Ali dönemindeki tepkisel Alevilik burada fikirsel Aleviliğe dönüştü

3. Ahmet Yesevi Dönemi: Türklerin Müslümanlığı seçmeleri ile Arap kültürü Türk kültürünü etkisine aldı. Müslümanlık adı altında Arap kültürü diğer ulusların ananelerini ve kültürlerini yok etmeye başladı. Ahmet Yesevi dinde ilk kez reforma gitti. Müslümanlığın Türk anane ve geleneklerine ters düşen yönlerini attı. Bu hareket şu an önemsiz gibi görülse de o zaman çok büyük bir öneme sahipti. Ahmet Yesevi dönemine baktığımızda, Hazreti Ali dönemine göre çok değişiklikler olmuştur. Alevilik bu dönemde ulusal değerlere sahip çıkma solagani ile kendini göstermiştir.

4. Hacı Bektaş Veli Dönemi: Hacı Bektaş ise Aleviliği, öbür dünya yerine bu dünya ile ilgilenmeye yöneltti. Bu niteliği ile Aleviliği sosyal, siyasal, kültürel bir niteliğe kavuşturdu. Araplaşmaya tepkiler arttı. Alevilik insan hakları etrafında, Arap kültürüne tepki etrafında, laiklik kavramları etrafında empoze etmeye çalışıldı.

5. Cumhuriyet Dönemi: Yirminci yüzyılın başında dünyada büyük değişiklikler yaşandı. Kurulan yeni devlet, dini ve hurafa ilkeler yerine laik ve çağdaş ilkeleri benimsedi. Bu ilkeleri de Aleviler tereddütsüz benimsediler: çağdaşlığı ve laikliği savundular. Alevi insanların beyinlerinde bilimsel düşünme tohumları daha da gelişti. Yani bu dönemde Alevilik çağdaşlık, yenilik olarak ortaya çıktı. Şeriatçılara karşı cumhuriyetçi, laik insanlar olarak ortaya çıktılar.

6. 12 Eylül Dönemi: Alevilerin yenilikçi, çağdaş, arştırmacı, mükemmeli arar oluşu, onu yeni yeni fikirlerle karşılaştırdı. 1968 hareketi ile ülkemizi saran sol düşünce Aleviliği de etkiledi. Bu sol düşünce materyalizme, bilime dayanıyordu. Her düşünceyi bilimle anlatan ve hurafaya yer vermeyen bu düşünce Alevi gençlerini etkiledi. Öyle ki, 1980 öncesi dönemde hemen tüm Alevi gençleri bu hareketler içinde yer aldı. Bu gençler ailelerini, çevrelerini etkilediler. İnsanlara gerçekçiliği, bilimselliği aşıladılar. Öyle oldu ki, hemen her Alevi, düşündüğünü hayatın gerçekleri ile kıyaslama cesaretini kazandı. Aklına ve kafasındaki gerçeklere ters gelen kavramları kafalarından attılar. 12 Eylül darbesi ile sol gruplar üzerinde büyük terör estirildi. Bu hareketler içinde, eskiden sosyalizm için uğraşan gençlerin bir kısmı, bu kez Aleviliğin içine döndüler. Sosyalizmden aldıkları düşünceler ile Aleviliği etkilemeye başladılar. Bu dönemde Alevilik çağdaşlık, laiklik, yaşam biçimi olarak karşımıza çıktı.

"Aleviliğin başlangıcından günümüze bir göz attığımızda, nereden nereye geldiğini görüyoruz. Başlangıçta şeriatla alternatif hareket olarak ortaya çıkan Alevilik, bugün bir yaşam biçimi, laiklik, çağdaşlık, bilimsellik olarak

karşımızda durmaktadır. Başlangıçta metafizik ilkelerle örtülen Alevilik, bugün materyalist düşüncelerle karşımıza çıkmaktadır. Başlangıçta dini bir nitelik gösteren Alevilik, bugün bir sosyal kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Alevilik bugün tamamen bu dünyaya yönelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu farklılıkları daha da çoğaltabiliriz. Bütün bunlara sebep olan, çağdaki gelişmeler ve Aleviliğin yenilikçi olmasıdır. Bu zamana kadar Alevilik ne kadar değişmişse, bundan sonraki değişmelere de böyle ayak uyduracaktır. Aksi takdirde yaşayamaz. Ama Aleviliğin o değişmez özü korunduğu müddetçe hiçbir kuşkuyla gerek yoktur. O öz, Aleviliği daha yeni çağlara da ayak uyduracaktır.

Bugün Aleviler dünyaya açıldılar. Yeni yeni düşüncelerle tanışıyorlar. Yeni yeni dinlerle tanışıyorlar. Yeni yeni kültürlerle tanışıyorlar. Mutlaka bunlardan etkilenecekler. Belki de yakın gelecekte Alevilik, bu etkilendiği yeni akımlardan kendisine bir sentez yaratacaktır. Ve Afrika'nın bilmem hangi dağında yaşayan insanların kültürlerinin bir parçası Anadolu Alevileri tarafından benimsenecektir. Bilmem Asya'nın en ucra köşesinde kimseye ulaşamamış bir dinin en güzel yönü, Anadolu'da Aleviler tarafından benimsenecektir. Bir bilim adamının ortaya attığı bir fikir Anadolu'da Aleviler tarafından benimsenecektir. Alevilik bahçesi dünyanın her yerinde en güzel, en sevecen, en insancıl, en gerçekçi yeni yeni kültürlerle süslenecektir.

Bundan daha güzel bir şeyde olur mu? O zaman bize düşen, gelişmeye açık olmak, gelişmeden korkmamaktır. O'halde buyrun: dünya sofrası önünüzde, sizi bekliyor.●

GÜN SICAĞINDAYIM

Bu göz kırpan
Pullu
Kuponlu şeyler
Isıtmıyor beni

Isıtmıyor beni
Ne soba sığacı

Ne palto
Ne kazak
Hatta
Paralı olunca
Ne ateş

Gün sığağındayım
Dost
Senin selamında

Mehmet KARABULUT/Almanya

AKILLI'lar ve AKILSIZ'lar!

Prof. Dr. İlhan ARSEL

Latince bir deyim var: "Timeo hominem unius Libri". Türkçesi şöyle: "Tek kitap okuyandan kork!". Bu deyim, tek kitab'a bağlı kalmanın, bağnazlığa, bilgisizliğe ve hoşgörüsüzlüğe sürüklenmek demek olduğunu anlatıyor. Denilebilir ki Batı dünyasını, "Karanlık Çağ"dan çıkarıp aydınlıklara kavuşturan şey, tek kitab'ın egemenliğinden kurtulmuşluktur. Bu tek kitap, "Vahy"ler'den oluştuğu öne sürülen İncil idi. Ve İncil, gerçeklere ulaşabilmenin tek yolu olarak kabul edilir. İnsan beyni buna göre şekillendirilirdi. Ve işte Batı, XVII/XVIII yüzyılda, "Vahy"nin, yani "tek Kitab"ın rehberliği yerine "akıl rehberliği"ne yer veren "akılcılık" çabalarıyla geriliklerden sıyrılıp uygarlık aşaması yapabildi. Akıl çağına mimarlarına göre "insan" denen varlık, yaratıcı nitelikte bir akıl gücüne sahiptir ve eğer aklın özgürlüğünü yok eden engeller önlenemez olursa, sınırsız gelişmelere ulaşabilir.

Ne yazık ki şeriat ülkeleri, bu gerçeği öğrenememiş ve bu nedenle "Karanlık Çağ" zihniyetini bugün dahi terkedememiş olarak gerilikler, bilgisizlikler ve sefaletler içinde sürünmektedirler. Akılcılığa yönelip, diğer bütün şeriat ülkelerini fersah fersah geride bırakan Türkiye'de bile, bugün hâlâ "tek kitap" özlemini sürdürenler, hâlâ "gerçeklere akıl yolu ile gidilmez, şeriat yolu ile gidilir" diyenler, hâlâ vahy'in akla üstünlüğünü benimseyenler var.

Örneğin geçenlerde Diyanet İşleri Başkanı, "Son zamanlarda vahy'in yerine akılcı koymaya çalışanlar var..." diyerek, akılcılığı savunanları "akılsızlar" tanımına sokmuş (Cumhuriyet, 21 Nisan 1998). Sokarken de, vahy'in yerine akılcı koymanın "son zamanlara" özgü bir iş olmayıp, en azından 2500 yıllık fikrî gelişmenin başlangıcı bulunduğunu bilmezlik bir yana, fakat bir de bu süre boyunca, başta Aristo olmak üzere, "vahy" niteliğindeki şeyleri bir kenara itip, akıl yordamı ile fikrî gelişme uygarlığını yaratmış olan bütün düşünürleri bir gecenin sabahında "akılsızlar" sepetine atıvermiş. Ancak ne var ki, bunu yaparken dahi, "vahy" denen şeyin, başlangıçta "Gerçekteki hadiselerin önceden idrak edildiği rüyalar"dan ibaret" bulunduğu görüşünü yansıtan İslam yazarlarının yapıtlarını (örneğin, İbn İshak'ın İbn Hişam tarafından taddil edilen Siyar'ını, İbn-i Sa'd'ın Tabakat'ını, Tabari'nin Tefsir'ini) gözardı etmek bir yana, fakat Azud al-Din al-İçî'nin Kitâb al-Muvâkif adlı kitabında (ve bu kitapla ilgili olarak al-Curcânî'nin yorumlarında), "herkesin uykuda iken gördüklerini Peygamberlerin uyanık iken gördüklerine" dair girilen tartışmalara da yabancı kalmış gibidir.

Bu tartışmaları burada ele almak fayda

vermez. Fayda verecek olan şey, akılcı savunmanın "akılsızlık" olduğunu söyleyenleri "vahy"dir diye insalarımıza bellettikleri verilerle karşı karşıya getirmektir. Örneğin, hayvanlara bile dayak atmanın yasaklandığı bu uygarlık çağında Diyanet Başkanı: "Eğer ailenin devamını sağlayacaksa, koca karısını dövebilir" diye fetvalar vermekte (1) ya da günümüzde artık haysiyet yıkıcı bir kuruluş olarak görülen (ve kanunlarımızca da yasak edilen) çok karılı evlilik konusunda "güçlü" erkeğe dört kadının "Helâl" olduğunu bildirmekte (2) ya da hemen her yayınında örnekleriyle ve kaynaklarıyla belirttiğim gibi, "oruçlu olduğu halde ölü ile cinsi münasebette bulunan" kişinin ya da "uyuyan bir hanıma, uyandırmadan cinsi münasebette bulunan" oruçlu koca'nın kaza orucu tutması gerektiğini söylemekte ya da mevsimlerin sıcak/soğuk

başkalarına yönelttiği küfür ve hakaretleri, eninde sonunda kendine yönelmiş olarak görmesi pek mümkündür.

Bütün bunlar bir yana, fakat bir de şu var ki, T.C. devleti vahiy'lere göre değil, akılcı verilere göre kurulu "laik" bir devlettir. Anayasa'sı ve kanunları, vahiy'lere yer vermek şöyle dursun, gerçeği söylemek gerekirse, vahiy'lere karşı hükümlerle doludur. Örneğin vahiy'ler müşrik'lerin öldürülmesini öngörür; oysa kanunlarımıza göre bu "cinayet" demektir. Yine bunun gibi, vahiy'ler İslam'dan gayri bir din'e yönelenleri "sapık" diye tanımlar ve Ehl-i Kitab'a (Yahudilere ve Hristiyanlara) karşı, İslam'ı kabul etmelerine ya da kendi elleriyle küçülerek "cizye" (kafa parası) ödemelerine kadar, savaş açılmasını emreder; "cizye"yi, İslam'ı kabul etmemelerinin cezası olarak görür. Vahiy'lere göre, kadınlar "aklen ve dinen dün sayılıp, iki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına bedeldir; mirasta da kadın, erkeğin yarı payına sahiptir; oysa kanunlar böyle bir zihniyeti red ile, gerek şahitlik ve gerek miras kanunlarında kadını erkeğe eşit kılmıştır. Vahiy'lere göre erkeklerin, dört kadar kadınla evlenmeleri (ve ayrıca diledikleri sayıda cariye edinmeleri) olasıdır; oysa böyle bir şey, kanunlara göre cezâi hükümlerle yasaklanmıştır.

Bu örnekleri çoğaltmak kolay! Söylemek istediğimiz şudur ki, çağdaş devlet anlayışımızın temelini oluşturan şey, vahiy'lere göre yaşamak değil, fakat vahiy'ler yerine akılcı koymaktır. Şeriatçıların artık şunu iyice bilmeleri gerekir ki, vahy'i bırakıp akılcı sarılmak "akılsızlık" değil, fakat aksine akıllı'lıktır. Ve akılcı vahy'e teslim eden

hiçbir toplum uygarlaşamaz, uygarlaşamamıştır, uygarlaşamayacaktır. Çünkü uygarlık denen şey, devamlı bir değişme ve gelişme demektir. Değişmekte olan bir dünyada, hiç değişmeyen vahiy'lerle değil, fakat yaratıcılığın ve gelişmenin tek aracı olan akılcı özgürlük tanımakla uygarca yaşanabilir. ●

Dipnotlar:

1. Bkz. Hürriyet, 19 Ocak 1995

2. Diyanet tarafından "Alo Fetva Hattı"na yönelttilen soru ve yanıtlardan hazırlanan kitapçıkta, dördü aşmamak şartı ile, bir'den çok kadınla evlenmenin, "ihtiyaç duyulması halinde" caiz bulunduğu ve örneğin, erkeğin "güçlü ve istekli", kadının ise "zayıf ve isteksiz" ya da "kısır" olması nedenlerine dayalı olarak, erkeğin bir'den fazla kadınla evlenmesinin zorunluluk olabileceği belirtiliyor. (Hürriyet, 21 Nisan 1998)

3. Bkz. Hürriyet, 21 Nisan 1998

Bu örnekleri çoğaltmak kolay!
Söylemek istediğimiz şudur ki, çağdaş devlet anlayışımızın temelini oluşturan şey, vahiy'lere göre yaşamak değil, fakat vahiy'ler yerine akılcı koymaktır. Şeriatçıların artık şunu iyice bilmeleri gerekir ki, vahy'i bırakıp akılcı sarılmak "akılsızlık" değil, fakat aksine akıllı'lıktır. Ve akılcı vahy'e teslim eden hiçbir toplum uygarlaşamaz, uygarlaşamamıştır, uygarlaşamayacaktır. Çünkü uygarlık denen şey, devamlı bir değişme ve gelişme demektir. Değişmekte olan bir dünyada, hiç değişmeyen vahiy'lerle değil, fakat yaratıcılığın ve gelişmenin tek aracı olan akılcı özgürlük tanımakla uygarca yaşanabilir.

oluşları nedeninin "Cehennem kaynaklı ve nefes almasından" olduğunu ya da "tabuta konan cenazenin, kendisini taşıyanlara yol gösterdiğini" ya da kadınların "aklen ve dinen dün" olduklarını ya da "İslam'dan gayri bir dine yönelenlerin sapık" sayıldıklarını ya da "müşriklerin öldürülmesi gerektiği"ni ya da saymakla bitmeyecek kadar çok bu tür verileri "vahiy" diye insanlarımızı belletmektedir. Bunu yapan bir Diyanet Başkanı'nın kalkıp da, "Ben önce akılcı savunan akılsızlara cenabı Allah'tan akıl niyaz ediyorum" (3) demesi gerçekten güldürücüdür.

Her zaman tekrar ettiğim gibi, insanlarımızın pek çoğu, "vahiy"dir diye belletilen bu tür verilerle aklen ve fikren yetersiz, düşünme gücünden yoksun, hurafelere saplanmış, farklı din ve inançtakilere karşı düşman, hoşgörüsüz, kadını aşağılayan, vs... kimseler olarak yoğurulmaktadır. Bütün bu verileri "vahiy" olarak belleyen ve belleten bir Diyanet Başkanı'nın, şeriatçıların temsilcisi olarak karşımıza "akılcı savunanlar akılsızdır" diye çıkması, her şeyden önce kendi bakımından tehlikeli ve ihtiyatsız bir denemedir. Çünkü

“GERÇEK İSLAM” VE RECİM

Dr. Şükrü GÜNBULUT

Antropolog

Jran'daki recim (taşlayarak öldürme) olayından sonra birtakım din alimleri her zamanki sözlerini söylemeye başladı: “Bu, İslam'da yoktur. Kuran'da yoktur. Gerçek İslam'da taşlamadan söz edilmez.”

İslam kültüründe taşlamanın olup olmadığını göreceğiz. Ancak önce şu “Gerçek İslam” dediğimiz nedir?

Bugünlerde estirilen havaya göre, gerçek İslam'ı bir bilebilsek, onu bir yaşayabilsek, sen sağ ben selamet, her işimiz yoluna girecek. Çağı yakalayıp jet hızıyla ileri de geçeceğiz. Şu Batı uygarlığı denilen “İsa fiso”yu sollayacağız. Bütün dünyaya örnek olacağız, vs.

Bütün bu coşkulu söylemlerin etkisinden uzakta, sosyal bilimlerin gerçekçiliği ve sogukkanlılığı ile “Gerçek İslam”ın ne olduğunu araştırdığımızda şunları görüyoruz:

“Gerçek İslam” diyenlerin büyük bölümü, “Kuran'daki İslam”ı anlıyor. Kuran, hiç değişmediğine göre Kuran'daki İslam, onun yazıldığı ya da ezbere geçirildiği 610-632 yılları arasındaki Hicaz kültürü ve anlayışından başka birşey olmamalıdır. Çünkü din kitapları da içinde, bütün kitaplar, yazılıkları yöre ve çağın kültür ve üfküyle sınırlıdır.

Gerçek İslam, İsa'dan sonra 500-600'lü yıllarda, Arabistan'da Hicaz ve çevresindeki kültürün donmuş biçimidir. Kuran'da bu kültür anlatılmış ve insanlara önerilmiştir.

Bilimin yolundan gidersek olay böyle. Bilim hiçbir kitabın, insan dışı güçlerce yazdırıldığını kabul etmez. Çünkü bu yazdırılış kanıtlanamaz ve bilim, kanıtlanamayan hiçbir şeyi kabullenmez. Yöntemi budur.

600'lü yıllar Arap kültürü... İşte “Gerçek İslam”ın gerçeği bu. Gerçek İslam'a dönelim diyenler, o çağın Arap kültürüne dönelim diyorlar. Tan da onun gibi yaşayalım.

Yani... Yani evlerimizde köleler besleyelim. Dört karı alalım. Ve ayrıca sayısız köle kadını cinsel ilişkimiz de meşru olsun. Üç “boşadım” lafıyla istediğimiz kadını boşayalım, yenisini alalım.

Kadın erkeğin yarısı sayılsın. İki kadın şahitliği bir erkeğin şahitliğine eşit olsun. Kölelerimiz insan bile sayılmasınlar. “Mal” sayılsınlar. Alınıp satılsınlar. Onları dövülebilelim. Öldürdüğümüzde de, azıcık bir para ya da mal verip kurtulalım.

Bizim gibi düşünmeyenleri öldürelim. Ellerini ayaklarını çapraz kesip ortaya bırakalım.

Çevremizde ne kadar Müslüman olmayan varsa, talan edip, mallarını mülklerini alalım (ganimet). Eğer Müslüman olmamakta direnirlerse, hepsini öldürelim ya da haraca bağlayalım.

Resim, müziği, şiiri, gülmeyi, sanatı, din dışı derin düşünmeyi, bilimi, felsefeyi.. lanetleyelim.

Uzatmayalım. Bugün bize ters gelen bütün bunlar bir zamanlar Hicaz'da yaşamın kendisiydi, olağandı, normaldi. İşte Kuran, doğal kendi kültürünü, üfkünü oluşturan bu yöresel değerleri, o zaman için normal olan şeyleri, bu “ideali”, bu “mükemmeli” almış, bütün insanlara sonsuz zamanlar boyunca yaşamalarında örnek olsun diye kaydetmişti. Yukarıda yazdıklarımın hepsi Kuran'da vardır. Gerçek Müslümanlıktır.

Kuran'ın bağlı olduğu bu kültürün üstünden bindörtü yüz yıl geçti. İnsanoglu ve doğa evrime uğradı. Bindörtü yüz önce Arabistan'da ideal ve

mükemmel sayılan şeyler günümüze uymaz oldu. Eski kültürün, ta o zaman kitaba geçmiş biçimini hâlâ önümüze bir ideal olarak koymak istemenin bir mantığı var mıdır?

Taşlama konusuna gelelim. İslam'ın çıktığı yörelerde taşlama, çok eskiden beri insan öldürmenin bir yoludur. Bu yörede eskiden beri taşlama kültürünün varolduğuna Kuran'ın kendisi de tanıklık etmektedir.

Kuran'a göre, suçlu sayılanları herkes taşlar. Örneğin Hz. İbrahim'in babası, oğlunu taşlamakla korkutuyor: “Ey İbrahim! Sen benim tanrılarından yüz çevirmek mi istiyorsun? Bundan vazgeçmezsen mutlaka seni taşlarım: uzun bir süre benden uzaklaş git!” (Meryem Suresi: 45. Ayet).

Anladığımız kadarıyla bu yörelerde taşlayarak adam öldürme adeti Nuh Nebi'den kalmış. Nuh Nebi halkı “aydınlatmaya” çalıştığında bazıları ona şöyle diyor: “Ey Nuh! Eğer bu işe son vermezsen, şüphesiz taşlanacaklardan olacaksın” (Suara Suresi: 116. Ayet). Ömer Nasuhi Bilmen adlı İslam aliminin tefsirinde “taşlanılmışlardan olursun” denildiği yazıyor. Demek ki Nuh Nebi'den de önce taşlamalar varmış. (Bilmen Ö. N. 1956. Kuran'ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri. 8 cilt. İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi. s:2478).

Bu yörede 390 yıl bir mağarada uyuyan yedi kişiden söz edilir. Kuran'da anlatıldığına göre, uyandıklarında bu kişiler de çevredeki taşlama kültüründen korkmuşlar. Bu yedi kişiden biri arkadaşlarına şöyle söylüyor: “Zira onların sizden haberi olacak olursa, ya taşlayarak öldürürler veya dinlerine döndürürler” (Kehf Suresi: 20. Ayet).

Kuran'da Hz. Musa da taşlanmak istenenlerden: “Beni taşlamanızdan ötürü, Allah'a sığındım.” (Duhan Suresi: 20. Ayet).

Ve Hz. İsa. Onu da taşlamaya yelteniyorlar. Kuran'a göre İsa ve iki havarisine kasabalılar şöyle söylüyor: “Doğrusu sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık: vazgeçmezseniz and olsun ki sizi taşlayacağız” (Yasin Suresi: 18. Ayet). Ö. N. Bilmen bu ayeti, “Sizi taşlayarak öldüreceğiz dediler” diye yorumluyor (Bilmen: 2925).

Bunlar Hz. Muhammed'den önce çevredeki taşlama kültürünün gösteren örnekler. Örneklerde, Kuran'ın bu kültürü benimseyip benimsemediği pek belli değil. Oysa aşağıda göreceğimiz gibi, Gerçek İslam'da bırakın babanın oğlunu taşlaması ya da halkın suçluyu recmetmesini, Allah bile, suçluyu taşlayarak öldürtür. Kuran da bunu tasdik eder. Kuran'a göre, Hz. İbrahim'e gelen melekler, Allah'tan aldıkları emirle, Müslüman olmayan herkesi taşlayarak öldürmüşlerdir: “İbrahim: ‘Ey elçiler! Göreviniz nedir?’ dedi. Elçiler: ‘Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşırı gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik’ dediler” (Zariyat Suresi: 31-4. Ayetler). Ö. N. Bilmen “Şeriatın sınırlarını geçen, mübah olan şeylere kanaat etmeyenlerin (Lut kavminin) üzerlerine taşlar yağdırmak için gönderilmiş bulunmaktayız. O taşlar başlarına atılacaktır” dediler” diyor (Bilmen: 3493).

Görüldüğü gibi, Allah, suçluları taşılayıp öldürmek için melek göndermektedir. ‘Gerçek İslam’a göre Allah insani recmediyorsa, insan insanı haydi haydi eder.

İslamcılar, taşlamanın bir Yahudi adeti olduğunu söylüyorlar. Yahudilerle Arapların kültürel akrabalığını biliyoruz. İslamın Musevilikten etkilenmesi normaldir. Çünkü, 600'lü yıllarda yörede baskın dinsel kültür Museviliktir. Bütün bu yakınlıkları görmezden gelsek bile, şu yukarıda verdiğimiz örnekte, Kuran'ın, taşlama kültürüne, Musevi kitabı Tevrat'tan daha yakın olduğunu

görüyoruz. Tevrat'ta da aynı öykü anlatılır. Ama Allah orda Lut kavmini taşlamaz. Üstüne “kükürt ateş yağdırır” (Tekvin 19/24). Oysa aynı olayda Kuran, taşla öldürmeyi tercih eder. Demek eskiden beri bölgede süregelen taşlama adeti, Kuran'ın yazıldığı zamanlarda iyice oturup, yerleşmiş. Artık herkes, Allah'ın suçluları taşılayacağını düşünür olmuş: Hz. Muhammed döneminde, ona inananlar bunu söylüyor: “Allah'ımız! Eğer bu Kitap, gerçekten senin katından ise, bize gökten taş yağdır veya can yakıcı bir azap ver” (Enfal Suresi: 32. Ayet).

Kuran'da Allah'ın yanıtı şöyle:

“Oysa, sen içlerinde iken Allah onlara azahetmez.” (Enfal Suresi: 33. Ayet).

İslam dünyasında, “Büyük gazap, Allah'ın verdiği ceza” deyince akla hep recim gelmiş. Günümüzde kendimizi suçlu gördüğümüzde söylediğimiz “başınıza tas yağacak” sözü de bu “gerçek İslam” kültürünün bir uzantısı.

Kuran'ın anlattığı recim olayında, bir kişi dışında, Lut'un ailesi kurtarılır. Kuran'da şöyle yazar: “Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardık. Yalnız karısının geride kalanlardan olmasını gerekli bulduk” (Nemi Suresi: 57. Ayet). Koca bir aileden niye yalnızca kadının taşlanmak için seçildiğini Kuran açıklamaz. Kadının recim edilmek üzere özel olarak seçilişi, tarih boyunca recmin kadınlar üstündeki baskınlığına bir dayanak olmuş mudur?

Kadının seçilişini Ö. N. Bilmen şöyle tefsir ediyor: “Hz. Lut'a itaat etmediği için” (Bilmen: 2552). Gerçek İslam'ın tefsirine göre demek, kocaya natsızlık kadının recmine sebep.

Kuran, överek, Allah'ın bir recmini daha anlatır: Hz. Muhammed'in doğduğu yıllarda Güneyden gelen bir kavme karşı Allah taraf tutmuş, bu kavmin başına taşlar yağdırarak hepsini öldürmüştür: “Fil sahiplerine Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? Onların üzerine, sert taşlar atan sürülerle kuşlar gönderdi.” (Fil Suresi: 1-4. Ayetler). Ö. N. Bilmen şöyle tefsir ediyor: “Herhangi birinin başına isabet eden bir taş parçası onun helakine sebebiyet veriyordu” (Bilmen: 4096).

Görülüyor ki Kuran'a göre bölgede, değil insanlar, kuşlar bile recm etmeye hevesli ve alışkındır. Ve bu, yapılması gereken bir şeydir. Çünkü Tanrı da yapmıştır.

Burada Kuran'ın tümünü tarayarak içinde recimle ilgili bütün verileri yazmış değiliz. Bir Kuran çevirisindeki fihristte yalnızca “taşlama” sözcüğünün geçtiği ayetleri aldık. Taşlamayla ilgili başka ayetler de var mıdır, bilmiyoruz. Anlaşıldığı kadar recim, İslam kültürünün çıktığı bölgenin kültürel bir özelliğidir. Bu özellik elbet, bölgenin bir kitabı olan Kuran'a da yansımıştır. “Kuran'da recimden söz edilmez” diyen ulema, her zaman yaptığı gibi, gözümüzün içine baka baka bizi aldatmaya çalışıyor.

Bilim her kitabı, belirli bir zamanın ve sınırlı bir kültürel çevrenin ürünü olarak görür. Romanlarda, şiirlerde ve felsefe kitaplarında, bilim kitaplarında böyle olduğu gibi, din kitaplarında da bu böyledir. Dinin, bilimin dışında ayrı bir gerçeklik alanı yoktur. Ayrı bir alan gibi gösterilmeye çalışılan şey, gerçeğin delici ışıklarından kaçma, gizlenme çabasından başka bir şey değildir. Günümüzde her alan, bilimin açıklaması ve ışıkları altındadır. Üstüne bu ışıkların düşmesinden rahatsız olanlar er geç evrimin arkada bıraktığı karanlıklarda kaybolacaktır.

İslam Öncesi Anadolu'da Sabii'ler

Hayri Dede

İsa'nın doğumundan 614 yıl önce Asur İmparatorluğu Med Kralı Kiyaksares'in saldırısı ile yıkıldı. İki yıl sonra Med ve Babil ortak kuvvetleri Ninova'yı alarak Asurlar'ı haritadan sildi.

Asurlardan geriye kalanlar, baş danışman "Asur-uballit'in liderliğinde kuzeye çekilerek Harran'a yerleştiler. Med ordularına karşı birkaç yıllık direnmeden sonra, Medlere boyun eğmek zorunda kaldılar.

Harran, Babil Kralı Nabonid zamanında Med istilasından kurtarıldı. Harran'ın baş tanrısı olan Ay tanrıçası 'SİN' ve diğer tanrıların tapınakları onarıldı. Böylece bölge halkı olan Asurlar, Yunanlılar, ve Yahudiler yeniden inançlarına gösterilen saygıya kavuştular.

Harran kenti ve ovası binlerce yıllık çeşitli dinlerin doğduğu ve yaşadığı bir bölgedir. Peygamber Hz. İbrahim, Urfa veya Ur'da doğmuştu. Bilindiği gibi, Yahudilerin ve Arapların paylaşılmadığı, peygamber İbrahim'dir.

İbrahim, Musevi'liğe ve İslam'a kaynak olan bilgileri Harran'da edinmişti. İbrahim'in Harran serüveni Tevrat'ta şöyle anlatılır: İbrahim'in babasının adı Tehar. Tehar'ın İbrahim'den başka iki oğlu daha var. Birinin adı Nahor, diğeriunki Harran. Harran'ın oğlu Lut da peygamberdir. Tehar, ailesi ile beraber Kildaniler'in şehrinde iken, Harran vefat eder. Tehar, Filistin'e gitmek için ailesinden, oğlu Abram'ı (İbrahim), gelini Sara'yı (1), torunu Lut'u da beraber alarak, yola koyulur. Gele gele uğrak yeri Harran olur. Ve Harran'a yerleşip kalır. Harran ovasının ismi de, sanırım İbrahim'in babasının Kildanilerde ölen oğlu Harran'ın anısı için ovaya takılan addır.(2)

Harran'da Mezopotamya'nın eski çok tanrıcı inançları yaşamakta idi. Bu inançlar, çoğu değişik görüntüler altında, çeşitli felsefe ve mezheplerde kendini göstermiştir.

Asurların büyük çoğunluğu, özellikle Suriye'de ve Irak'ta yaşayanlar Hristiyanlığı kabul etmemiş, daha sonra ortaya çıkan Emevi-Abbasi İslam'ının katı kurallarına boyun eğmemiş, bu halkın büyük çoğunluğu bölgeye gelen Türkmenler ve bölgenin diğer halkları ile beraber, Ali Şia'sına bağlı tarikatlarla birleşerek Anadolu aleviliğini yaratmışlardır.

İslam öncesi bu halkın oluşturduğu tarikatın adı "Sabii" idi. Sabii, İbranice'de "Sab" (daldırmak) sözcüğünden gelir (vaftiz edenler). Sabiilik Hristiyanlarca, yarı Hristiyan bir mezhep olarak tanımlanıyordu.

Sabiiler İncil'de adı geçen vaftizci Aziz Yahya'ya inanırlardı. İslam tasavvufu Sabiiler'den çok şey almıştır. Kur'an'da Sabiiler'den bahsederken, 'kitap ehli' diyor. Yani, "Tanrı'nın gönderdiği kitaplara inanmak" anlamında. Kuran'da Bakara suresi 62. Ayet'te

geçer. Abdulkaki Gölpınarlı'ya göre, Sabii'ye Hanif de deniliyor. (İbrahim peygamberin dinine mensup olanlar.)

Abdulkaki Gölpınarlı 'Kur'an Tefsiri'nde şunları yazıyor. "Ansiklopedia Biritannika"ya göre Sabii, Babil'de yarı Hristiyan bir mezhebe tabi olanlardır. Yahya Peygambere uyanlarla benzeşirler, Habibi Nacar, Ebu Zer ve Selman bu mezhebin üyeleri idi. İslam öncesinde Hz. Muhammed'e ışık tutan ve Muhammed'in etkilendiği alimler, Sabii alimler idi."

Gölpınarlı devam ediyor: "Şehristani al milali- vel nihali"inde bu fırkayı ikiye ayırır.

"1 - Sabi e: Tanrıya cismani bir mutassavıfla değil de, ruhani bir vasıta ile varılabilir."

"2 - Hunefa: Tanrıya bir insan vasıtası ile varılabilir, diyerek peygamberleri kabul ederler. (Hazreti Muhammed'in ataları da bu hunefadandı.)

"Numanibni Sabit'e istinat edilen bir rivayete göre, 'Bunlar Hristiyanlardan dönen bir fırkadır. Ehli kitaptan sayılırlar. Zebur okurlar.'

"Müslümanlığın, başlangıcında bunların merkezi Urfa'nın güneyindeki eski Harran kenti idi. Gınza denen bir kitabı vardı. Bunlar vaftizi kabul ederler. Bunlara göre İsa yalancıdır. Vaftizci Yahya peygamberdir. (Maniheizmin kurucusu Mani bu mezheptendi.) Mani, Mardin doğumludur"(3) (Kalbel İslam- Araplar ve Tedeyyünleri Darul Finun İlahiyat Fakültesi Mecmuası, yıl: 1, s. III, İstanbul Efka Matbaası 1926, s. 113-176. Sabie hakkındaki kısım s.162-166, aktaran Abdulkaki Gölpınarlı, 'Kur'an Tefsiri', Bakara suresi 62. ayet.)

İlk çağın çok tanrılı dinlerinden esinlenen bu inanç kurumunun Orpheus, Hermes, Azimun adlarında üç peygamberi vardır. Tanrı yaratıcıdır, öğreticidir. Bütün eksikliklerden arınmış salt tözdür (mutlak cevher)... Evrenin bütününi kuşatan ve dolduran sayısız ruh vardır. İnsanları Tanrı katında suçlardan arındıran bu ruhlardır. Bu yüzden insanın, ruhun özü ile bağdaşmayan bütün eylemlerden, davranışlardan, kötülüklerden, kaçınması, sakınması gerekir.

Sabiier geçmişin gelenek ve kültürüne, ilk çağ Mezopotomya, Babil, Asur inançlarına bağlı idiler. Öğretilerinde bu geleneklerin izleri vardır. İslam dinini kabullemiş ülkelerde, İslamın iki büyük inanç kurumundan Sünnilik egemen sınıfın mezhebi olmuştur. Alevilik ve Alevilikten yana tarikatlar ise, ezilen halkın sarıldığı düşünce akımları olmuştur. Ezilen halk ayrıca, yarı İslam/yarı Hristiyan tarikatlara da girmiştir. Alevi tarikatlarında çok sayıda Asur, Fars, Arap, Türk ve Kürtlerin bulunması, Aleviliğin eski Anadolu ve Mezopotamya izlerinin aranması gerekir. Ayrıca ezilen halk egemen sınıfın dinleri

karşısında, Alevi tarikatlarında baş kaldırma düşüncesi de bulmuştur. Ve bu tarikatlarda insan düşüncesi, insanların kardeşliği ön planda geliyordu. Köleliğe, insanın insana kulluğuna karşı idiler. Binlerce insanın bir beyin/ağanın topraklarında karın tokluğuna çalışmasının karşısında idiler.

Hristiyanlık, Yahudi zenginlerinin yaşamına, yoksul-varsıl ayırımına bir tepki olarak doğmuştu. İlk çıkışında toplumsal adalet yanlısı bir dindi. Ama daha sonra feodal sınıflar bu dini kendilerine çıkarları uğruna bir araç olarak kullandılar. Her din gibi Hristiyanlık da egemen sınıfın hizmetine girdi. Emekçi halkın ezilmesinde bir baskı aracı olarak kullanıldı. Orta çağda görülen halk hareketlerinin bir dinsel örtü altında çıkmasının nedeni, egemen sınıfın silahına aynı silahla karşı koymak gereksiniminden doğdu. Böylece, Sünni ideolojiye, dinsel/felsefi akımlar yoluyla, dinsel yorumlara yanıt verildi.

Eğer Hristiyan dini egemen sınıfın uğratığı erozyona uğramasaydı Müslümanlık doğmazdı. Eğer Müslümanlık da Emevi Abbasi erozyonuna takılmasaydı, Alevilik doğmazdı.

Dipnotlar:

1. Tevrat, Tekvin 11. Bab 27. Ayet
2. Tevrat, Tekvin 20. Bab 12. Ayet
Kaynak, Erol Sever, Asur Tarihi-Sabiler
İ. Z. Eyüboğlu, Alevilik Sünnilik ve diğer kitapları
3. Abdulkaki Gölpınarlı, Kur'an Tefsiri

ÇEKİN BEYLER ÇEKİN

Memur dikip hazinenin üstüne
Çekin beyler çekin göreniniz yok
Memura dünyalık yüklüce aylık
Çekin beyler çekin göreniniz yok

Çeke çeke torba dolana kadar
Muhterem yükünü alana kadar
Hazineye kurşun kalana kadar
Çekin beyler çekin göreniniz yok

Çaldığın yeterse yatırım için
Gelir yatırımı teşvik primin
Beş'ini çalmışsan on' da kredin
Çalın beyler çalın göreniniz yok

Hazine sahipsiz delikli dibi
Para pul bassa da yağmur sel gibi
Ülke çiftlik halkı size kul gibi
Gülün beyler gülün göreniniz yok

Hayri Dede

Anadolu Aleviliğinin Oluşumuna Bakış

(III)

Ali Yaman (M.A.)

Daha önceki makalelerimizde, Anadolu'ya göçler öncesi tarihsel sürece anahatlarıyla değinmeye çalışmıştık. Burada konumuza kaldığımız yerden devam edelim ve Anadolu'ya göçler konularını ele almayı sürdürüelim. Bu konuda Prof. Turan şu bilgileri veriyor: "... Nitekim Kıpçak ve diğer Türk kavimlerinin sıkıştırmaları ve nüfus kesafeti, Oğuzların Türkistan ve Harizm yolu ile sel halinde İslam ülkelerine, Türkistan'dan ve Harizmden sonra Horasan, Efganistan, İran, Irak, Suriye, Azerbaycan ve şarki Anadolu'ya göçmelerine sebep oldu. Bu akınlar İslam ülkeleri ve halkları için bir huzursuzluk amili olmakla beraber, Selçuklu İmparatorluğu'nun kuruluşu ve sultanların tedbirleri sayesinde göçebe kitleleri muntazam olarak Bizanslılara karşı Anadolu'da cihada sevk edildi..."¹

Malazgirt Savaşı (1071) ile Bizans İmparatorluğu'nun Selçuklularca yenilgiye uğratılması, Anadolu'nun daha fazla Türk nüfusla dolmasına olanak sağladı. Bu sırada iç ve dış kaynaklı sorunlarla uğraşan Bizans İmparatorluğu'nun sınırlarını koruyamaması da göçebe Türklerin Anadolu'nun batı bölgelerine gitmelerini kolaylaştırıyordu.²

Anadolu'ya büyük bir göç dalgası da, XIII. yüzyılın ilk çeyreğinde başlayan Moğolların İslam ülkelerini istilası üzerine gelmiştir. Bu sırada Maverünnehir, Harezm ve Azerbaycan gibi Türklerle meskun yerlerin Moğollarca ele geçirilmesi, Anadolu'ya doğru büyük bir göç dalgası yarattı.³

Böylece Türkler'in Orta Asya'dan başlayıp Anadolu'da sonlanan ve yüzyıllarca sürmüş bulunan göçleriyle sadece izlenen güzerâh üzerindeki bölgelerde bulunan milyonlarca insan etkilenmekle ve bazıları yer değiştirmekle kalmamış; inançların ve kültürlerin de karşılıklı etkileşimi sonucunda, Anadolu'nun bundan sonraki irksal, dinsel ve kültürel karakterinin de büyük ölçüde değişmesi sonucu doğmuştur. Ancak Türkler, Anadolu'nun değişik ırk ve inançlara mensup yerli halklarını etkilemekle kalmamış, kendileri de çok doğal olarak Anadolu'daki yerli halktan etkilenmişlerdir.⁴ Bu durumu konunun uzmanlarından Fuad Köprülü şu şekilde açıklamaktadır: "... Anadolu sahasında yerleşen Oğuz Türkleri, Arap ve İslami İran medeniyeti ile temastan sonra, geldikleri bu yeni sahada, eski ve yavaş Türkleşen büyük ve eski Anadolu şehirlerinde, Türkler eski Bizans veya Ermeni sanat eserleri ve mimariyesine rastgeldikleri gibi, Hristiyanlarla yanyana yaşamak suretiyle aralarında tabii bir nevi ananeler mübadelesi de vücûde gelmiş gibiydi. Aşiret halinde yaşayan göçebe Türkler, asırlarca önceki yaşayış tarzlarını kolayca değiştirmedikleri cihetle, bütün bu gibi tesirlere yabancı kalıyorlardı; lakin, büyük şehirlerde yerleşenlerin bu tesirlerden müteessir olmaması adeta imkansızdı..."⁵

Türkler'in Anadolu'ya göçleri ile ilgili önemle vurgulanması gereken bir nokta da, Türk kitlelerin eski örf ve adetlerini nasıl koruyabildikleri konusudur. Türklerde eski gelenek ve göreneklerin dinsel kuralların önünde yer alması pek çok araştırmacının ve gezginin de dikkatini çekmiştir. 1863'de Macar asıllı bir gezgin olan Arminius Vambery'nin Orta Asya'ya gerçekleştirdiği seyahatteki izlenimleri bu konuda oldukça yararlı bilgiler sunmaktadır. Vambery, bazı özel durumlar dışında Türkler'in geleneği din buyruklarına yeğlediklerini kişisel gözlemlerine dayanarak aktarmıştır.

Vambery şu bilgileri veriyor: "... dinin buyruklarına olan bağlılıkları ikinci derecede gelir. Bazı müstesna durumlar dışında, genel olarak geleneği din buyruklarına yeğlerler... İslam dininin sekizyüz yıldan beri bu halk arasında gelenek denilen eski alışkanlıkları yok edemediğine, din bilginlerinin öğütlerine karşın, dinin yasakladığı birçok adetlerin geçerliliğini bugüne kadar sürdürdüğüne dikkat edilmelidir..."⁶

Orta Asya'daki bu gözlemlerin benzerlerini Anadolu'da da görmek mümkündür. Göçebe Türkler'in eski örf ve adetlerini koruyabilmelerinde bizce birbiriyle bağlantılı iki önemli nokta rol oynamıştır:

1- Göçebe Türkler gruplar halinde göç etmekte ve yerleşmekteydiler.⁷

2- Yüzyıllarca süren göçler devamlıydı ve daha önce göç etmiş kitlelere yeni göçebe kitlelerin katılması, örf ve adetlerin anavatanından sürekli takviyesini ve unutulmamasını sağlıyordu.⁸

Tarihsel sürece geçmeden önce, önemli bir noktayı açıklığa kavuşturmak zorunludur. Biz bu önemli noktayı Anadolu'da Alevilik konusunun anlaşılabilmesi bakımından bir önkoşul olarak görmekteyiz. Çünkü bu önemli nokta kavranmaksızın Anadolu'da Alevilik konusu anlaşılamayacağı gibi, bu yanlış görüş üzerine bina edilecek açıklamalar da doğal olarak bilimsellikten uzak yanlış bilgileri içerecektir. İncelememiz içerisinde özellikle dikkate alacağımız ve bilimsel araştırmalarca artık kesinlik kazanmış bu önemli nokta şudur: Anadolu'da Alevilik ve Bektaşilik'in kökenini Sünni-Şii bölünmesine kaynaklık eden olaylarda aramak tarihsel ve sosyolojik olarak hiçbir geçerliliğe sahip bulunmamaktadır.⁹ Anadolu'da Alevilik-Bektaşilik konusu ancak, Türk kitlelerin ana yurtlarında, göç etmeleri sırasında ve son olarak geldikleri Küçük Asya'da yani, Anadolu'da karşılaşmış bulundukları, dinsel ve kültürel akımlar anlaşılacak suretiyle ele alınabilir. Konu üzerinde yerli-yabancı bilimsel araştırmaların bugün ulaştığı son nokta budur. **Türk kitlelerin yüzyıllara yayılan zaman sürecinde ve farklı coğrafyalarda, farklı inançlara ve kültürlerle sahip halklarla ilişkide bulunmaları sonucunda oluşan bu dinsel ve kültürel senkretizm (syncrétisme), Aleviliğin anlaşılabilmesinin yegane anahtarıdır. Kısaca**

tanımlamak gerekirse, Anadolu'da Alevilik, işte bu senkretizm sonucunda oluşmuş bulunan heterodoks bir İslam anlayışıdır.¹⁰ Bu heterodoks İslam anlayışı, tarihsel ve sosyal koşulların doğal bir sonucu olarak, kitabi olmaktan çok sözlü geleneğe dayalı eski inançların ve mitolojinin İslami şekiller altında yaşamaya devam ettiği bir halk İslamlığıdır.¹¹

Burada "Alevi" ve "Bektaşî" sözcüklerine ve bizim araştırma içerisinde onlara hangi anlamlarla kullanacağımız konusuna da değinmek gerekir. Sözlük anlamına göre "Alevî", "Ali'ye mensup" demektir. Tarihsel süreç içerisinde daha çok göçebe/yarı göçebe olarak yaşayan ve Tahtacılar ve Çepniler gibi yerel adlarla anılan heterodoks boylar, XVI. ve XVII. yüzyıllardan başlamak üzere "Kızılbaş" olarak anılmaktaydılar. Ancak Osmanlı Devleti ve Sünni halk arasında "Kızılbaş" sözcüğünün, aşağılamaya yönelik anlamlar yüklenerek kullanılması, bütün bu grupların kendilerini "Hz. Ali'ye mensup" anlamında "Alevî" diye adlandırmalarıyla sonuçlanmıştır. Kısaca, Anadolu'da "Alevilik" kavramı bu şekilde ortaya çıkmıştır ve biz bu kavramı bu çerçevede kullanacağız. Genel olarak ifade etmek gerekirse, "Bektaşî" sözcüğü de aynı heterodoks gruplar için kullanılmıştır ve Hacı Bektaş-ı Veli'ye nispetle kurulmuş "Bektaşilik" adlı tarikata dayanmaktadır. Demek ki, Alevilik ve Bektaşiliği birbirinden bağımsız olarak ele almak bugün gelinen noktada tarihsel ve sosyolojik açıdan mümkün görünmemektedir. Her ikisi de zaman içerisinde aynı insan topluluklarını ifade eder hale gelmiştir. Irene Melikoff'un da belirttiği gibi "... Alevilik, Bektaşilikten ayrılmaz. Çünkü her iki deyim de aynı olguya, Türk halk İslamlığı olgusuna bağlıdır..."¹² Bugün gelinen noktada bu ikisi birbirlerinin yerine de sık sık kullanılabilmektedir. Alevilik ve Bektaşilik, inanç ve ahlak esasları ve edebiyatları bakımından da temel olmayan farklar dışında, ortaklırlar. En temel farklılık, Bektaşilerin daha çok şehirlerde yaşamalarına karşın, Alevilerin göçebe/yarı göçebe çevrelerde yaşamaları şeklinde ortaya çıkmış sosyal bir farklılıktır. Ancak tarihsel olarak doğru olan bu farklılık, günümüzde anlamını yitirmeye başlamış, "Alevilik" adı yaygın olarak kullanılır olmuştur. Biz bu çalışmamızda özel durumlar dışında, hem Alevi hem Bektaşî grupları kapsamak üzere "Alevilik" sözcüğünü kullanacağız.

TÜRKLERİN ESKİ İNANÇ SİSTEMİ :

Daha önce, Orta Asya'da yaşayan Türk topluluklarının inanç sistemlerinin doğa güçlerine inanma, atalar kültü, Gök Tanrı inancı ve Şamanizm gibi unsurlardan oluştuğu belirtilmişti. Şimdi sırayla bunları ele alalım:

Eski Türkler doğadaki çeşitli varlıkların gizli güçlere sahip bulunduklarına inanırlardı. Gök, ay, yıldız, dağ, tepe, kaya, ırmak, su, deniz, ağaç ve

Tasavvuf ve Tarikatlerin doğuşu

demir gibi bu varlıkların gizli güçleriyle aralarında ilişki, kurmaya çalışırlardı. Onların gözünde bu gizli güçler aynı zamanda ruh idiler. Eski Türkler bu ruhları kutsal bilirdiler ve onlara karşı korku, minnettarlık ve saygı karışımı hislerle yönelirlerdi.¹³

Ataerkil toplumsal yapıya bağlanan "Atalar kültü"nin ise en eski Türk topluluklarından olan Hunlardan bu yana varolduğu bilinmektedir. Atalara, yani ölmüş büyüklere saygı gereği eşyaları ile beraberinde gömülür, bu mezarlara büyük saygı gösterilirdi. Örneğin Asya Hunları ilkbaharda atalarının ruhlarına kurban sunarlardı. Bugün Anadolu'da çok yaygın olan evliya kültünün kökeni büyük ölçüde bu inanca dayanmaktadır.¹⁴

Kökeni Asya bozkırlarına bağlı olan Gök Tanrı kültünün ise, eski Türklerin inanç sisteminde en önemli yeri işgal ettiği söylenebilir. Kainatı, Gök Tanrı'nın yaratıp yönettiğine inanılırdı. Ayrıca Hükümdarın Gök Tanrı tarafından gönderildiği, O'nun temsilcisi, benzeri veya gölgesi olduğuna inanılmaktaydı.¹⁵

Dinden çok bir sihir karakteri gösteren ve Türk inanç sistemine daha sonradan dahil olan Şamanizm, trans halindeki Şaman'ın esrimesine dayanmaktadır. Şaman'ın bu esrime seansı belli amaçlarla yapıldı. Bu esrime sırasında Şamanın ruhlarla bağlantı kurduğuna inanılır ve göğe çıkma, yer altına inme, gelecekte haber verme, soğuk ve sıcakla karşı dirençli olma, ateşe hükmetme, iklimi değiştirme, hasta kişilerin ruhunu tedavi etme gibi işlevleri olduğuna inanılırdı.

İSLAM ÖNCESİ DİĞER DİNLERLE İLİŞKİ

Anahatlarıyla sunduğumuz bu eski Türk inançlarının yanı sıra, Türklerin ilişki kurdukları ve dolayısıyla, etkilendikleri dinlerin kısa tarihçesi şu şekildedir: III. ve IV yüzyıllarda Orta Asya'da Zerdüştlük, Budizm ve Hristiyanlık gibi dinleri görüyoruz. Doğu Hunları ve Toba'lar Budizmi benimsemişlerdi. Herat ve Semerkand gibi Türklerin yaşadığı yerlerde Hristiyan misyonerler de yoğun faaliyet gösteriyorlardı. VII. ve VIII. yüzyıllarda Türkler, Araplar'ın fetihler ve ticaret yoluyla bu bölgelere ulaşmaları sonucu İslam dini ile de ilişki kurmaya başladılar. VII. yüzyılda Roma ve İran'da yoğun baskı gören Maniheizm uygun koşullar nedeni ile Türkistan'a geldi. Uygurlar bu dini benimsediler. VIII. yüzyılda Nasturi Hristiyan misyonerlerin de Türkler arasında faaliyette bulunduklarını, Hazar Türkleri'nin Museviliği benimsediklerini görüyoruz. Tüm bunlara rağmen, eski Türk inançlarının da yaşamayı sürdürdüğü ve bu dinlerin eski inanç ve itikatları yok edemediği de dikkati çekmektedir.¹⁷

Böylece sunulan bu özet bilgilerden, İslam Dini'nin bölgede hakimiyeti öncesi Türkler arasında eski Türk inançlarının yanı sıra Zerdüştlük, Mazdeizm, Hristiyanlık, Budizm, Maniheizm ve Musevilik etkilerinin farklı düzeylerde bulunduğunu anlıyoruz. Özellikle

Budizm ve Maniheizm gibi dinlerin yayılmasında, Türklerin o zaman içinde bulundukları siyasi istikrarsızlıkların da önemli rolü olmuştur. Bu sayede, Budizm ve Maniheizm'in barışçı görüşleri kolaylıkla yayılabilmiştir. Konunun uzmanlarından Hilmi Ziya Ülken, VII. ve VIII. yüzyıllarda bu siyasi istikrarsızlıkların yani, Türklerin küçük devletçiklere bölünmüş olmalarının, Türkler arasında hümanist, mistik inançların yayılmasında, bu inançların, Türkler'in İslam dinini benimsemelerinde de bir geçiş aşaması rolü gördüklerini vurgulamaktadır.¹⁸

(sürecek)

Kaynaklar:

- 1 Turan, agy. s.XV
- 2 Köprülü, *Kuruluş*, s.93; Cladue Cahen, *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*, Çev. Y. Yüksel, B. Yediyıldız, 2. b. Ank, 1992, s.26.
3. Moğol İstilasası hakkında bk. W.Barthold-F. Köprülü, *İslam Medeniyeti Tarihi*, 5.b. Ank., Dİ.B. Yay. (tarihsiz), Barthold, agy. ss. 405-484. Ayrıca yine Barthold'un *İslam ansiklopedisi* içindeki "Cengiz Han" (c.III, s.97) ve "Kara-Hıtaılar" (CVI, ss. 273-276) maddelerine bakılabilir.
- 4 Bu konuda bk. Mükrümün Halil, *Türkiye Tarihi: Selçuklu Devri I, Anadolu'nun Fethi*, İst, 1934, s.85; V.Gordlevski, *Anadolu Selçuklu Devleti*, Çev. A.Yaran, Ank., 1988, ss. 328-335 vd.
- 5 Köprülü, *İlk mutasavvıflar*, s. 163.
- 6 Arminius Vambery, *Bir sahte Dervişin Orta Asya Gezisi*, Haz. N.A. Özalp, İst, 1993, ss. 51-52.
- 7 Claude Cahen, *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*, Çev. Y.Yücel-B. Yediyıldız, 2.b., Ank, TTK Yay, 1992, s.3.
- 8 Köymen, agy. s.4; Köprülü, *Kuruluş*, s.86.
- 9 İmamet sorunu, Hz.Ali-Muaviye mücadelesi, Kerbela olayı gibi meseleler esas olarak Şiiliğin doğuşu söz konusu olduğunda birinci derecede önemlidirler. Oysa Alevilik ve Bektaşilik söz konusu olduğunda başlangıç noktasını Orta Asya olarak almak zorunludur. Bu durum, Fuat Köprülü, Ahmet Yaşar Ocak, Irene Melikoff gibi değerli araştırmacıların eserleri incelendiğinde açıkça görülmektedir.
- 10 Senkretizm (syncretisme) terimi bağdaştırmacılık şeklinde kullanılmaktadır. Heterodoksi (héterodoxie) terimi ise, kabul edilmiş resmi din anlayışına, yani ortodoksi (orthodoxie) 'ye karşı, aykırı olan din anlayışını ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bk; Ahmet Yaşar Ocak, *Babailer İsyanı, Aleviliğin Tarihsel Altyapısı Yahut Anadolu'da İslam-Türk Heterodoksizminin Teşekkülü*, Gen.2.b., Dergah Yay, İst, 1996, ss.76-83.
- 11.?
- 12 Bu konuda bk, Irene Melikoff, *Uyur İdik Uyardılar, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları*, Çev. Turan Alptekin, Cem Yay., İst., 1993, ss. 29-34.
- 13 Ayrıntılı bilgi için bk, Kafesoğlu, agm; Roux, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, ss.83-124; Inan, agy, ss.8-10; Hikmet Tanyu, "Türkler Arasında Dinlerin Tarihçesi I", *Türk Folklor Araştırmaları*, c.16, No:310, Mayıs 1975 s.7301.
- 14 Kafesoğlu, agm, s.243; Ocak, *Bektaşî*

Menakıbnameleri, ss.27-29.

15 Roux, agy s.91; Ocak, *Bektaşî Menakıbnameleri*, ss.29-32.

16 Ayrıntılı bilgi için bkz. Kafesoğlu agm, ss. 241-242; Ocak, *Bektaşî Menakıbnameleri*, ss.33-35; Roux, agy. ss.49-51; John Andrew Boyle, "Ortaçağ'da Türk ve Moğol Şamanizmi", Çev. O.Ş.Gökyay, *Türk Folklor Araştırmaları*, No:297, Nisan 1974, ss. 6941-6950

17 Bu konuda bk, Tanyu, agm, ss. 7301-7303; Ocak *Bektaşî Menakıbnameleri*, ss.36-61. Ayrıca bu konuda Prof. Köprülü bir başka makalesinde şu bilgileri veriyor: "... İslam medeniyeti dairesine epeyi zamandan beri girmiş olan "Maveraünnehir" ve "İran" sahalarına gelmezden evvel, Oğuz Türkmenleri arasında Hristiyanlığın bir aralık kısmen intişar etmiş olduğu muhakkaktır. Keza ilk muhtelif Türk Şubelerini muhtelif zamanlarda "Mazdeizm"i, "Budizm"i, "Maniheizm"i kabul ettiklerini de biliyoruz. Oğuzların ve Oğuzlarla peksiki bir kavmi yakınlıkları bulunan Kıpçakların Museviliği kabul etmiş olan "Hazer"lerle coğrafi rabitaları düşünülünce, Selçukilerde vücudu farz olan Turani nüfuzların menşei meselesi de kolayca anlaşılır... " Köprülüzade Mehmed Fuad: "Anadolu'da İslamiyet..." **DARÜLFUNUN EDEBİYAT MECMUASI**, sene: 2, sayı:4, 1 Eylül 1338, ss. 287-288

18 Ayrıntılı bilgi için bk, Hilmi Ziya Ülken "İslamdan Önce Türkler Ne inançta idi" I, **YENİ İNSAN**, sayı: 75, Mart 1969, ss. 18-21; Aynı makalenin devamı, **YENİ İNSAN**, sayı: 79, Temmuz 1969, ss. 6-9.

NEYE YARAR KI

Bu dünya aleme doğup gelenler
İlimsiz olanlar neye yarar ki
Nice olmaz mı ki çok şey bilenler
Bilgisiz olanlar neye yarar ki

Sen dersin hey adam aş ekmek yetmez
Bir ilham alıp da iyilik yetmez
Tarlaya ekmiş de tohumu bitmez
Verimsiz olanlar neye yararki

Var aşkın hasreti canı gönülden
Silinmez olur günden gündemden
Muhabbet yok ise sen ile benden
İlgisiz olanlar neye yarar ki

Her şeyde iyilik baştır böyle
Yararlı bir konudan sözettik böyle
Sen Müslüm Seyrani söyle ha söyle
Duygusuz olanlar neye yarar ki

Aşık Müslim SEYRANİ

Sabailik inanç ve öğretisine felsefi açınımlar getiren, genişletip geliştiren ve çoğu kurucularının adlarıyla anılan Alevi hareketleri Shahrastani'yi temel alarak sırasıyla incelemeyi sürdüreceğiz. Bunlardan bazıları toplumsal ve siyasal hareketler biçiminde örgütlenmiş ve kitleleri peşine takarak egemenlere karşı ayaklanmış, Zalimlere başkaldırmış, direnmiş, çokça kırılmışlar; yeniden toparlanmışlar. Bazıları ise marjinal gruplar olarak toplumu ve yönetimleri sarsmış, inançları uğruna canlarını seve seve vermekten çekinmemişlerdir. Ancak bunları tek tek incelemeye geçmeden önce, elbette ki Ali sonrası tarihsel olayları, gelişmeleri ve özellikle Kerbala olayını da gözden geçirmekte yarar var.

Önce İ. Wellhausen'in Ali sonrası siyasal analizine kısaca göz attıktan sonra dönem hakkında görüşlerimizi sürdürelim.

"Ali, Osman'a karşı yapılan ihtilal hareketindeki grup başkanlarının önemli dayanağını oluşturan Iraklıları yanında tutmayı başarmış. Yönetim merkezini Küfe'ye taşıyarak, dönek rakipleriyle (*Talha, Zübeyr, Ayşe ve Camel savaşı kastediliyor. İK.*) kanlı bir çekişmeden sonra da olsa Basra'yı da kendi tarafına kazanmıştı. Muaviye'nin arkasında, uzun zamandan beri yönetmekte bulunduğu Suriye duruyordu. Onunla Ali arasındaki mücadele bir Suriye-Irak savaşıma dönüştü.

Bu mücadele Ali'nin öldürülmesiyle Iraklıların aleyhine sonuçlandı. Ancak bunlar Muaviye'nin kurduğu devlet içindeki birliğe zorla ve görünüşte katıldılar. Ali, ölümünden sonra Suriye boyunduruğuna karşı muhaliflerinin bayrağı oldu. Iraklılar, Küfe'nin İslamın merkezi olduğu ve devletin merkez hazinesinin sahip bulunduğu kısa devreyi, idealleri olarak anılarında korudular. Böylece Irak'a yerleşen Şia önceleri parti değil, bütün eyaletin siyasal düşüncesinin ifadesiydi. Hemen hemen bütün Iraklılar ve özellikle Küfe'liler, tek tek değil bağlı bulundukları kabile başkanlarıyla birlikte Şii'ydiler. Aralarında derece farkı olmakla birlikte Ali bunlar için, yurtlarının kaybedilmiş ihtişamı, yitirilmiş büyüklüğü anlamına geliyordu. Yaşadığı yıllarda sahip olmadığı, şahsına ve ailesine karşı büyük hürmet ve itibar, işte bu düşünceden doğmuştur. Ancak Ali'nin adına bağlı gerçek kült, karanlık bir tarikatın kucağında çok daha önceden faaliyet göstermekteydi. Muaviye, Irak'ı itaat altına alır almaz, Mugira b. Şube'yi Küfe'ye vali olarak atadı. Ondan her Cuma namazında mimberden Ali'ye lanet okumasını, küfretmesini istedi..." (İ. Wellhausen, agy s.90vd.)

İ. Wellhausen, bu siyasal analizinde kuvvetle altını çizmemiş olsa da, aslında çok önemli olan Ali'nin adına bağlı ikili muhalefet gerçeğini ortaya koyuyor. Birincisi, başta Küfe'liler olmak üzere Irak eyalet kentlerinde yaşayan büyük toprak sahipleri, kabile başkanları ve beş yıllık hilafet döneminde Ali'nin yönetim çevresini oluşturan askeri aristokrasisi gibi sınıfların Şii muhalefeti. Bu ayrıcalıklı yüksek sınıflar "kaybetmiş oldukları ihtişamlarına" kavuşmak, "merkezi devlet hazinesini" ellerine geçirmek için Ali'yi bayrak

PROTO-ALEVİLİK YA DA HETERODOKS İSLAMIN ALİ VE EVLATLARINA BAĞLI OLARAK DEĞİŞİK BİÇİMLERDE GELİŞİP YAYILMASI (3)

İsmail KAYGUSUZ

yaparak partileşmiş Şia idi.

Bunlar çıkarlarının doğrultusunda Ali yandaşı. Şia idiler. Yaşadığı muhalefet yıllarında ona itibar etmeyen bu kesimlerin amacı, şimdi Ali'nin anısını ve evlatlarını kendilerine bayrak yapıp, kitleleri peşlerinden sürükleyerek -sadece Şam'ın boyunduruğuna muhalefet etmek için değil- iktidarı onların adına elde etmek ve kendileri kullanmaktı. İktidarı hem zor kullanarak hem de siyasal hilelerle ele geçirmiş Şam yönetimini oluşturan sınıflardan farkı yoktu. Ancak Şam'dakiler daha güçlü, baskın ve zorbaydılar. Küfe'deki bu yüksek muhalif sınıfların dini de -adının Şii olması hiç farketmiyor- orthodox İslamdı. Birisi, yani Emeviler Ali'den nefret ederek, onu lanetleyerek İslam İmparatorluğunun başında oturmakta. Diğeri ise, yani Iraklı Şiiler, Ali sevgisi gösterisi içinde, onun adından ve aile bireylerinden yararlanarak iktidarı yakalamak umuduyla muhalefet oldular. Ama savaşım gerektiğinde, göğüs göğüse vuruşmak gerektiğinde saf değiştirmekte tereddüt etmediler. Örneğin Küfe'li Şiiler çok sever gördükleri Ali'ye de yaptılar, oğlu Hüseyin'e de, Hüseyin'in torunu Zeyd'e de... Üçünü de kandırıp katledilmelerine neden oldular. Çünkü üst sınıflar olarak kesimsel çelişkileri sadece toprak, ganimet ve köle paylaşımından az veya çok kazançlı çıkmaktı. Çelişkileri, yaşamda kalıp kalmama, can pahası mücadele değildi. Bu sınıfların (havas, çoğl.has. hassa) iktidar ve muhalefetler olarak yaşaması, avam (çoğl.amme) diyerek aşağıladıkları halkın, yani yoksul çoğunluğun ve emekçi kölelerin sömürülmesine, onların tam bir baskı altında tutulmasına bağlıydı.

O dönemde muhalif halk çoğunluğu da, Ali'ye ve onun soyundan, Peygamberin soyundan gelenlere, yani Ehlibeyt soylulara karşı nefret ve sevgi temelinde bölünmüşlüğü yaşıyordu. Sınıfsal çıkarları çeliştiği için Şam iktidarı, ne Ali hilafeti yönetim çevresi tarafından Nehrivan'da kırılan Haricilere yardımcı olmuş ne de onu katlettikten sonra, bu büyük nefretlerinden dolayı onlara sahip çıkmıştır. Tam tersine 657'den 749'lara, yani Emevi hanedanlığı yok oluncaya dek Harici hareketlerini her yerde ezmiştir. Uzun dönemli bir halk hareketi olan Haricilik, dönemin nesnel koşullarında yanlış yönlendirilmiş, daha fazla Kur'an'a bağlı ve daha iyi Müslüman olduğunu iddia eden ortodoks karakterli başkaldırılar olarak sürdü. Gelecekte Abbasiler zamanında Alevi halk hareketleriyle bütünleşip kaybolacaktır...

Wellhausen'in Ali sonrası siyasal analizinde belirttiği ve "Ali'nin adına bağlı gerçek kült, karanlık bir tarikatın kucağında çok daha önceden faaliyet göstermekteydi." cümlesiyle geçiştirdiği ikinci muhalefeti kuşkusuz Sabailer oluştuyordu. Yukarıda açıkladığımız gibi, Ali'nin 661'de

katledilmesinden sonra Abdullah İbn Saba'nın onun ölmediğini, gökyüzünde bulutlara büründüğünü ve başka bir donda soyundan gelenlerle dünyaya inip kendilerini kurtaracağını yayıyordu. Halife olmasında çok önemli rol oynamış Sabailer'in, Küfe merkez yapıldıktan sonra Ali'nin Küfe'li Şii hilafet çevresi tarafından geri plana itilmiş olduğu kesindir.

Ölümünden sonra da Iraklı Şii muhalefet, Ali'yi tanrılaştıran bu muhalefet grubu yanına almamış, tam tersine gulat (aşırı) sayıp dışlamış ve haklarında aynı şeyi düşünen düşmanları Emeviler karşısında yalnız bırakmaktan çekinmemişlerdir. Çok büyük olasılıkla, Ali'ye isnat edilen Abdullah İbn Saba ve bazı yandaşlarını ateşe atan bizzat Emevi yönetimi idi. Ama sadece ortodoks İslam adına, Ali'nin tanrılığına inandıkları için değil, daha çok onları Osman'ın katilleri olarak ateşle cezalandırılmış olmaları. Demek ki, yeni başkaldırı hareketlerine gözdağı vermiş oluyordular.

Böylece önderleri öldürülen Sabailer yeraltına itilmişler, İ. Wellhausen'in dediği gibi "Ali'ye bağlı gerçek kült (inanç) karanlık tarikatın kucağında" yoksul halkın, kölelerin-azatlıların (mevla) gelişip büyüyordu. Muaviye ile uzlaşmak zorunda kalmış İmam Hasan'a ne de Kerbela öncesi Hüseyin'e yaklaşamadıkları anlaşıyor. Ama Ali'nin ölümünden 20 yıl sonra Kerbala'nın öcünü almak için Kaysaniler (Hanafiyya-Muhtariyya) olarak ortaya çıkmaları, onların Muhammed İbn al-Hanafi (Hasan'la Hüseyin'in üvey kardeşleri) çevresinde güçlendiklerini gösteriyor. Bu yıllar içinde Hasan ve Hüseyin'in Emevi yönetimiyle mücadeleleri ve Irak'lı Şiiler'e karşı tutum ve davranışlarına bir göz atıp, Kerbala olayına girelim.

1-HASAN, ALİ GİBİ PASİFİST SİYASET İZLERKEN, HÜSEYİN BAŞKALDIRININ VE ÖLÜMÜNE DİRENMENİN SİMGESİ OLDU

a) Hasan ve Muaviye Anlaşması Üzerine

Ali öldürüldüğünde ikinci imam Hasan otuz yedi yaşında bulunuyordu. Al muctaba 'seçkin, seçilmiş' sıfatını taşıyan Hasan'ın Muaviye'ye boyun eğmesi ve onu İslam halifesi olarak kabullenmesi iki türlü değerlendirilmektedir. Birinci değerlendirmede Hasan acımasızca eleştirilir: Halifeligi savaşız Muaviye'ye teslim ettiği için onunla alay edilmiş. Kadınlara aşırı düşkün, akılsız, iktidarsız lüks ve rahat yaşam isteyen biri olarak betimlenmiştir Batılı ve tarafsız (!) görünen tarihçiler tarafından. Hatta İ. Wellhausen, "Hasan, hak ve hukukunu şerefsizce satmıştır." diyerek, hakarete kadar varmıştır. (Agy. s. 157) Batılı idealist tarihçiler, Hasan'ı alçaklık ve korkaklıkla suçlamış, Emevi ve Harici yandaşı, daha sonraları Abbasi dönemi Sünni tarihçi yazar ve şairlerin anlattıklarını temel almışlardır. Şii tarihçi ve yazarlar bu değerlendirmeyi asla kabul etmezler. Onlar, Küfeli Şiiler ve orada bulunan ordunun başındaki Ali'nin Medine'li ensar ve Mekkeli muhacir arkadaşları tarafından seçilen Hasan'ın halifelikten

çekilmesini, alçakça bir zayıflık ve korkaklık değil, tersine gerçekçi ve şefkat-merhamet dolu bir olay olarak gösteriyorlar. Çünkü ordunun başında, babasının öcünü almak için Haricileri takibeden Hasan, Muaviye'nin başında bulunduğu Suriye ordusuyla karşılaştı. Kendisine haber gönderip müzakereyi sürdüren Muaviye, öbür yandan Küfeliler arasına soktuğu gizli adamlarıyla yaydığı yalan haberler ve dağıttığı rüşvet Hasan'ın ordusunu parçaladı. Çeşitli kabilelerden oluşan birlikler uyuşmazlığa düştü ve Hasan'ı yüzüstü bıraktılar. Bir kısmı ona başkaldırdı, bir kısmı Muaviye ordusuna katıldı. Hatta Hasan'ın çadırını yağmalamaya giriştiler. Dolayısıyla Hasan yanında kalan bir avuç yandaşı ve yakınlarının kanı dökülmesin diye halifelikten vazgeçip Medine'ye çekildi. (Moojan Momen, *An Introduction to Shi'i Islam*, Yale University Press-1985, s.26-27)

Elbette ki Hasan, ne bir korkak ve alçak ve ne de onursuzca hukukunu satmıştır. Sıffin savaşında olduğu gibi kaybetmek üzere olduğu anda durumu lehine çevirebilen kurnaz bir politikacı, hem silah hem de ekonomik zenginliği elinde bulunduran egemen sınıfların temsilcisi Muaviye tarafından anında tuzağa düşürülecek kadar zayıf ve deneyimsizdi Hasan. Ali, Muaviye ve Amr ibn ül As'ın hileleriyle, yendiği halde yenilmiş sayıldığı sözü edilen savaşın hemen arkasından fazla toparlanmadan Muaviye'nin üzerine gitmeyip, arkadan vurmamaları için kendisini terkeden Hariciler'e yüklenmiş ve onların büyük bir kısmını Nehriyan'da kılıçtan geçirmişti. Birkaç yıl bekledikten, yani Küfe'yi Halifelik merkezi olarak hazırladıktan sonra bunu yapması Muaviye'yi daha da güçlendirmiş, hatta bu arada aynı hilekar siyasetiyle Mısır eyaletini de ele geçirmişti.

Hasan'ın da durum değerlendirmesi yapmadan, gücünü ve ordusunun sadakatini tam anlamadan, asıl düşmanını gözden kaçırarak, salt babasının öcünü almak için Haricilerin üzerine gitmesi doğru değildi belki. Olasıdır ki, Hasan kısa bir zamanda toparlanıp, yani halifelik gücünü yeterli hissettiğinde Haricilere saldırmasından, Muaviye memnun bile olacaktı. Çünkü düşmanını düşmanına kırdırması olacaktı. Çevresinin etkisiyle Hasan'ın bu aceleciliği, Muaviye'nin çok işine yaradı. Muaviye Küfe'deki Halifelik yönetim çevresindeki sınıfların tereddütlerini ve Hasan'ın asıl, bir toplumsal ihtilalle babasını halife yapmış olan aşağı sınıflardan halkla, Sabailerle ilişkilerinin kopukluğunu gördü. Çıkar gruplarını rahatlıkla satın aldı. Müzakereler sırasında Hasan'a, kendi durumlarının tıpkı Ebubekir ile Ali arasındaki halifelik anlaşmazlığına benzediği haberini göndermişti. Ebubekir'i tutan kabile şeflerinin çokluğu yanında, yönetime daha layık olsa bile Ali'nin zayıf oluşu, onu evine kapanmaya zorunlu kılmuştu. Hasan'ın böyle yapmak zorunda olduğunu açık açık söylüyordu. Hasan da, Muaviye'nin bu değerlendirmesinin doğruluğunu görerek babası gibi evine ve inancına sığınmak zorunda kalmıştır. 17.yy.da yaşamış Senirkentli 4. İmam Zeynelabidin'in oğlu Zeyd soyundan gelen Veli Baba, *Menakıbnâme*'sinde anlaşmayı dönemin Türkçesiyle şöyle anlatmaktadır:

"Hz. Murtaza'nın şahadetinden sonra bivefa Küfi'lerin (vefasız Küfelilerin) teşvikiyle Şam

üzerine ordu çekmiş ise de Enbar nahiyesinde Şam askeri karşıladığından ve zati alisi bu yolda sefk-i dem (kan dökmek) istemediğinden Muaviye ile beş şart üzerine. Muaviye'nin teklifi vecihle hicretin kırkbirinci senesinde (M.662) hakk-ı hilafetini ana terketmiş. Ve ol şartlardan evvelkisi şart: Hz. Ali K.V.ve la'n ve şetim (lanet ve küfür) olunmaya. İkincisi: İnam Hüseyin Muaviye'ye tebaiyyet itmeye ve biat teklifinden muaf tutula. Üçüncüsü: Şam valisi Muaviye yerine kimseyi kaimmekam kılmayub (yerine kimseyi tayin etmeyip), andan sonra İmam Hasan Halife-i Resulullah ola. Hz. Ali taraflısı olan bazı rical (ileri gelenler) incitilmeye ve hapishanede ise koyverile. Beşincisi: Her sene İmam Hasan Basra'dan ikiyüz bin gurus ala (*Kuruş, gümüş dirhem karşılığı olabilir! İ.K.*) Zira Şah-ı vilayet (Hz.Ali) şehid oldu. Yirmi iki evlad ve dört nisa'ye (kadına) sekizyüz gurusluk malı kaldı. Bu sebepten Evlad-ı Ali cümlesi fakıyr idiler. Lakin Muaviye beş şartın dördünü kabul ittim. Beşincisi La'nı Ali ve sebbi Ali (Ali'ye lanet ve küfür) olmamak kabil değildir. Meğer ki İmam Hasan kanğı camide bulunur ise, o camide sebb ve la'nı Ali olunmasın, başka olmak mümkün değildir, didi. Hah-ı nahah (ister istemez) tarafeynden kabu ittiler. Badehu (bunun üzerine) dairesi halkıyla (Hasan) Medine-i Münevvera'ye giderek kuşe-i inzivaya çekilmiş idi." (*Veli Baba Menakıbnâme'si*, Haz. Doç.Dr.Bedri Noyan, İstanbul-1993, s.82)

Hasan'ın ne denli yalnız kalmış olduğu bu koşulların ileri sürülmesi ve kabulünden anlaşılmaktadır. Sorumluluğunu yüklediği ailesini açlığa tutsak kılmamak için, babasına cami mimberlerinden küfredilmesini bile sineye çekmiştir Hasan. Kuşkusuz sadece Hasan tarafından değil, ailecek kabul edilmiştir bu onur kırıcı koşullar. Çünkü Ali ailesinin başka kurtuluş yolu yoktu. Ancak Hasan ailede seçilmiş ikinci İmam olarak barışçıl (pasifist) siyasetini ölümüne sürdürmek zorunda değildi. Eğer Hasan Muaviye ile savaşa girseydi, Kerbala olayıyla Hüseyin'in taşıdığı büyük onur onun olurdu. Ama Alisoyu, ehlibeyt soyu tümüyle yokolurdu. Yezit'ten daha hırslı ve kindar bir düşman olan Süfyan oğlu Muaviye, Hasan ve yanındakileri öldürmekle kalmaz, Medine'ye ve Mekke de saldırır tüm Haşimi sülalesinin sonunu getirirdi. Ali Muaviye için, "sen ve baban istemiyerek ikiyüzlülükle İslam'a katıldınız... Peygamberin vefatıyla da eskiye döndünüz cehaletiniz bitimsiz" dememiş miydi? Cehalet devrinin büyük kin ve düşmanlığı bitimsiz sürüp gidecektir.

Muaviye'nin, yapılan anlaşmada Hasan'a, halifelikten vazgeçmesi koşuluyla, çok cömert davrandığı görülüyor. Hasan ve yandaşları için genel af dahil, Medine'de yaşaması için yüklü bir mali kaynak sağlamıştı. Bazı kayıtlara göre ise, daha ileride Muaviye'nin ölümü üzerine halifeliğin Hasan'a devredileceği koşulu bile vardı. (M. Momen, agy.s.27) Yapılacak olan bir savaşın kendisine daha pahalıya malolacağını bilen Muaviye bunlara seve seve razı görünecekti. Halifelige ilişkin madde anlaşmada gerçekten varolmalıydı ki, Hasan buna inanmış ve 8 yıl boyunca Medine'de kendisine gelen Muaviye'ye başkaldırdığı takdirde destekleyeceklerini söyleyen heyetlerin önerilerini reddetmiştir. Hiç kuşkusuz

Hasan'ı ve kardeşi Hüseyin'i ayaklanmaya zorlayan, Ali'nin ölmediğini ve onun tanrısız özünün şimdi kendilerinde tecelli ettiğini inandıkları için bölük bölük onlara koşan Sabailerdi. Şii oldukları için Muaviye'nin valileri aracılığıyla Ali'ye küfrettiler ağır baskı altında tuttuğu Küfe kayınıyordu.

M. Momen, "Muaviye İmparatorluk üzerinde öyle bir kuvvetli pençe geçirmişti ki, herhangi bir başkaldırı başarısızlığa uğradı. Üstelik Hasan söz vermiş ve bir anlaşma imzalamıştı." diyerek, Hasan'ın ayaklanmamasına gerekçeler sıralıyor. (Agy.s.28) Bizce Hasan bir isyanı yönetmeye kendini yetkin görmediği için barışçıl siyaset izlemek zorunluğu hissetmişti. Zaten yapamazdı. Medine'de, anlaşma uyarınca Basra'dan gelen ekonomik yardımı kabul ettiği için bir çeşit gözaltı yaşıyordu. 661 ile 680 tarihleri arasındaki bu dönem, politikaya karışmamak koşuluyla verilen bu yardım, onlar için doğrusu bir zül idi. 19 yıl Ali ailesi bir ekonomik gözaltı olan bu ayırbı yaşadı. Hasan hep Muaviye'nin de anlaşmaya uyacağına inanmak istiyordu. Elbette ki uymadı ve 669 yılında henüz kırkaltı yaşında bulunan Hasan'ı öldürttü. Büyük olasılıkla Muaviye, Hasan'ın artık isyancıları etkilenmeye başladığı ve harekete geçeceğinden kuşkulandığı için onu zehirleterek ortadan kaldırdı.

Hasan'dan sonra imam olarak Ali ailesinin başına getirilen Hüseyin'in on yıllık Medine yaşamı da farklı geçmedi. Hasan'ın öldürülmesi Ali ailesini iyice sindirmişti. Muaviye yaşadığı sürece onları bu anlaşmaya uymaya zorladı ve gözaltı sürdü. Oysa Küfe'de Hasan'ın ölümünden iki yıl sonra (671) Hucr İbn Adi al Kindi isyanı patlak vermişti.

Muaviye, camilerde minberden Ali'yi lanetlemeyi bir siyaset kurumu haline getirmişti.* Bu siyasete bilinen ilk tepki Hucr İbn Adi başkanlığında bir avuç Küfeli Şii'den geldi. Al Kindi kabilesine mensup Hucr İbn Adi, Sıffin savaşı dahil diğer birçok siyasi olaylarda Ali'nin yanında bulunmuş ve onun tarafından yetiştirilmişti. 671'de Muaviye yönetimine karşı başkaldırdı. I. Wellhausen, Ebu Mihnef ve Taberi'den kaynaklanarak olayı çok geniş biçimde ayrıntılamaktadır. (Agy.s.91-98) İsyan kolayca bastırıldı ve Hucr, altı arkadaşıyla birlikte Şam'a götürülerek Muaviye tarafından idam edildi. Bu yediler, Şiiiler tarafından ilk şehitler olarak kutsanır ve saygı görürler. (M.Momen, agy.s.28)

(sürecek....)

* Emevilerin bu siyasetlerini fethettikleri, yayıldıkları ülkelerin en küçük birimlerine kadar gördüklerini, 10.yy. Arap gezgini İbn Fadlan'dan (Fransızca Çeviri: Marius Canard, *Voyage Chez Les Bulgares de la Volga (Volga Bulgarları Arasında Gezi) Paris-1983, s.14*) öğreniyoruz: *Kharizm ülkesinde Ardakuva adında bir köy var. Burada oturanlara Karlıliya denilmektedir. Dilleri tıpkı kurbağa viyaklamasına benzemektedir. Her namazın sonunda inanların emiri Ali bin Abi Talib'e lanet etmektedirler.*

ABDAL MUSA

Burhan KOCADAĞ

Yazar

Her yıl Haziran ayının ilk haftasında Antalya'nın Elmalı ilçesinin Tekke Köyü'nde Abdal Musa şenlikleri yapılır. Bu tarihler arasında Abdal Musa anılır. ulu kişiliği dile getirilir ve yaptığı hizmetler anlatılır.

İstanbul'dan, Ankara'dan, İzmir'den ve Türkiye'nin her köşe bucağından otobüsler dolusu insanlar taşınır Abdal Musa'ya. Tekke Köyü'nü dolduran binlerce insan, yapılan şenlikleri büyük bir coşku ile izler.

Haziran başlarında yapılan anma törenleri nedeniyle, bu yazımızı o ulu kişinin anısına ayırdık.

Abdal Musa, Bektaşî Ermişleri ve Alp Erenleri arasında denilebilir ki, en hoşgörülü, en mütevazı bir kişi. Karşısına gelen herkese değer vermiş, yüceltmıştır. Bu nedenle, her kesimde yüce bir değerle anılır ve sayılır.

Bursa'da iken Geyikli Baba'ya ve diğer kişilere büyük değer vermiş ve karşılığını da almıştır. Bir şiirinde:

*"Yedi derya bizim keşkülümüzde
Hacım Umman ise, biz de göldeniz"*

diyerek, içinde taşıdığı büyük tevazu ile Hacim Sultan'ı derya, kendisini de küçücük bir göl olarak göstermiştir. Bu bir tevazu örneğidir. Böylece denilebilir ki, insanlar çevresine ve karşılarındaki insanlara değer verdikçe yücelir ve değer kazanırlar. Büyük İslam düşünürü Feridüddin Attar'ın belirttiği gibi,

*"Dane toprağa düştüğü için yükselir,
Başak baş çektiği için ayaklar altında ezilir."*

Bu söz, bütün insanlar için geçerlidir. Biz ülkemizde barış, sevgi ve dayanışmalı kardeşlik olsun diyoruz. Bugün buna şiddetle ihtiyacımız vardır. Eğer Abdal Musa ve koca Yunusların izinden gider, onların yaptıklarını çağımızda da uygularsak, öyle inanıyorum ki, çok güzel bir dünya kurmuş olacağız.

Abdal Musa'nın edebi yönüne gelince: aradan 700 yıl da geçmiş olsa, şu gerçek karşımıza çıkacaktır:

Hacı Bektaş Veli gibi Horasan'dan Anadolu'ya gelmiş, Bursa'nın fethinde Orhan Gazi saflarında Doglu Baba-Geyikli Baba ve Abdal Murat ile birlikte büyük yararlılıklar göstermiş bir Bektaşî ermişi ve ozanıdır.

Bursa'nın alınmasından sonra burada yaşadığı süre içinde diğer Bektaşî Babaları ve ermişleri ile birlikte halkla yakın ilişkilerde bulunmuştur. Öyküye göre, Geyikli Baba'ya pamuk içinde kor halinde ateş göndermiş, buna karşılık olarak da Geyikli Baba'dan, bir kap içinde geyik sütü almıştır. Kendisinin kerametini takdir edenlere karşı Geyikli Baba'yı övmüş ve yabani hayvanları ehlileştirerek onların sütünü sağmayı, pamuk içinde ateş göndermekten yeğ tutmuştur.

Söylenceye göre, Abdal Musa, Horasan/Azerbaycan bölgesindeki Hoy kentindendir. Horasan'lı Gazi Hasan Ata'nın oğludur. O da Anadolu'ya geldiğinde, Hacı Bektaş Veli dervişan gurubu içinde yer almıştır. Bursa'nın alınmasından bir süre sonra Antalya yöresine gitmiş. Elmalı ilçesinin "Tekke" köyünde, Toros ormanları

arasında dergâhını kurmuştur. Dergâh çalışmalarının başlamasından bir süre sonra Alanya Beyi Hüseyin Mahmut'un oğlu Alaettin Gaybi, o taraflarda avlanırken, okla yaraladığı geyiği yakalayıp, dergâhın içine kadar girmiştir. Yaraladığı geyiğin Abdal Musa olduğunu görünce, kerametini inanmış ve müridi olmuştur. Daha sonra dervişliğe yükselmiş ve adı "Kaygusuz Abdal" olmuştur. 18 yaşındayken derviş olan Gaybi, Kaygusuz Abdal olarak 1360 ila 1400 yılları arasında kırk yıl Abdal Musa Dergâhı'na hizmet etmiştir.

Menkıbeye göre Alanya Beyi, oğlunu Abdal Musa'dan kurtarmak için türlü yollara başvurur. Hiç birinde başarılı olamaz. En sonunda tutuşturduğu büyükçe bir ateşin içinde Abdal Musa'yı yaktırmak ister. Abdal Musa, talipleri ile bu ateşi, üstünde Semah dönerek, söndürürler. Bu yolla da bir sonuca varamayan Alanya Beyi, sonunda oğlunun bu dergâhta kalmasına razı olur.

Kimi kaynaklar Abdal Musa'nın mezarının Bursa'da olduğunu belirtmektedir.(1) Ancak, belgeler, Abdal Musa'nın Tekke Köyü'nde kurduğu dergâhta Hakk'a yürüdüğünü ve bu dergâhta yattığını göstermektedir. Günümüzde, burada her yıl anma törenleri yapılmakta ve onbinlerce inanmış can ziyaret etmektedir.

Aşıkpaşazade, ünlü tarihi yapıtında Abdal Musa ile ilgili şu bilgiyi vermektedir: "Hacı Bektaş, nesi varsa Hatun Ana'ya emanet etti... Abdal Musa derler, bir derviş var idi. Hatun Ana'nın mühibi idi. Ol zamanda şeyhlik ve müritlik asla zahir değil idi. Silsileden dahi fâriğler idi. Hatun Ana, ol azizin (Hacı Bektaş) üzerine nazar etti. Geldi, bu Abdal Musa, bunun üzerine bir nice gün sâkin oldu. Orhan Devri geldi, gazalar etti." (2)

Abdal Musa, 13. ve 14. yüzyıllar arsında yaşamış ünlü bir Bektaşî ermişi ve aynı zamanda usta bir ozanıdır. Bu ünlü kişiliğinden ötürüdür ki, Hacı Bektaş Dergâhında On İki Post'tan biri olan 11. post (Ayakçı Postu) kendisine verilmiştir. Tekke Köyü'ndeki Abdal Musa Dergâh'ı, Hacı Bektaş, Şahkulu Sultan ve Karacaahmet dergâhları gibi önemli dergâhlardan biridir. Abdal Musa, özgün bir şiirinde:

*Kim ne bilir bizi nice soydanız
Ne zerrece oddan, nede sudanız
Bize meftûn olan marifet söyler
Biz Horasan elindeki boydanız
Bizim zahmımıza merhem bulunmaz
Biz kudret okunda gizli yaydanız
Yedi derya bizim keşkülümüzde
Hacım umman ise, biz de göldeniz*

*Hızır İlyas, bizim haldaşıymızdır
Ne zerrece günden, ne hot aydanız
Yedi tamu bize nevbahar oldu
Sekiz uçmak içindeki köydeniz*

*Musa gibi lenterani deniriz
Aşkıncı sorar isen, Hoy'danız
Abdal Musa oldum geldim cihana
Arifler anlar bizi nice soydanız*

Kamuya ve muhiplerine seslenerek kimliğini, niteliğini, arifliğini ve felsefi görüşlerini ortaya koymaktadır. Yine bir başka deyişinde:

*Horasan'dan Rum'a zuhur eyleyen
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi?*

*Binip cansız duvarları yürüten
Pirim Hacı Bektaş değil mi?*

*Doksan altı bin Horasan Pirleri
Elli yedi bin de Urum Erleri*

*Cümlesinin serfizarı serveri
Pirim Hacı Bektaş değil mi?*

*Balım Sultan arkadaşı, yoldaşı
Kızıl Deli Sultan' dürür hem eşi*

*Abdal Musa Sultan dersene ne kişi
Pirim Hacı Bektaş değil mi? (3)*

Horasan'dan Anadolu'ya ve Rum diyarına gelen Hacı Bektaş Veli'nin başkanlığında birleşen Pirlerin ve Erenlerinin kurduğu düzen içinde Anadolu Türkmen oymaklarına yeni bir ruh verdiğini belirtmektedir. Şiir ve deyişlerini 6+5'lik hece ölçüsüyle yazmış usta bir ozanıdır. Bu deyiş-nefes ve şiirlerde hem felsefe ve hem de edebi bir sanat vardır. Tüm Alevi-Bektaşî ozan ve ermişleri tıpkı Abdal Musa gibi yazarak aynı zamanda Türk Halk Edebiyatına da önderlik etmişlerdir. Zaman zaman siyasi otoritelerce duraksama dönemlerini geçirmiş olmalarına karşın, her devirde Alevi-Bektaşî Dergâhları tıpkı birer okul gibi işlevini tamamlamış, buralarda yetişen dervişler, kuşak kuşak birbirlerinin öğretmeni olmuşlardır. Abdal Musa, bir deyişinde bu konuya şöyle değinir:

*Ben hocamdan böyle aldım dersimi
Okur idim eliften baya deyu
Kimse bilmez şu dünyada sırrımı
Ta ezelden çağırırım hû deyu
Kimin azatlayıp, kimin fakıdır
Kimin döğüp-söğüp, kimin okutur
Dediler bu meydan kimin hakkıdır
Kim dedi ki şu murdarı yu deyu
Evvel ekşi narken, üzüm çoğiken
Davut sofradayken, bıçak yoğiken
İsmail'e inen kurban sağ iken
Kim dedi şu lokmayı soy deyu
Fatma Ana can Ali'nin gülünü
Miraçtan inerken öpmüş elini
Hak, Yezid'e kokutmadı gülünü
Muhammed'in yadigarı bu deyu
Abdal Musa'm anda bir tolu içtim
İçtim ol tolu, kendimden geçtim
Aşkın ateşine yandım, tutuştum
Çağırır her dem bengi su deyu*

Dipnotlar:

1- İsmail Özmen, Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi, s.217 Ali, Künhü'l-Ahbar (C.5,s.64)

2- a.g.e. s.217

3- Emekli Eğitimci, Yazar ve Araştırmacı Mehmet Yaman'ın arşivinden ve İsmail Özmen, Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi s.221

Ben BAHADINLIYIM Yargıç Bey !

Yusuf Ziya Bahadınlı

Yeni tanıştığım ilçe yargıcına:

"Soyadımı değiştirmek, yerine "Bahadınlı" adını almak istiyorum, yardımcı olur musunuz?" dedim.

"Niçin?" diye sordu yargıç, biraz şaşırdığını anımsıyorum.

"Doğduğum yerde herşeye karşı mutluydum önceleri", dedim.

Doğduğum yerle çevre köyler arasında yollar vardı, ama ottan geçilmezdi.

Bu köylere gidemezdim, korkardım: o köylerin çocukları da bize gelemezdi.

Sonra kente gittim.

On iki yaşında bir çocuk Yargıç Bey,

İlk kez kent görüyor!

Tavşanlar gibi ürkek.

Kuşları, böcekleri, öküzü, inegi, atı, eşiği iyi tanıyor, ama saati bilmiyor.

İlk kez ayakkabı giyiyor.

Tek bildiği oyun saklambaç.

Kentte çocuklar acımasız Yargıç Bey.

Yalnız çocuklar mı, büyükler, ah o büyükler, gözleriyle tükürürler!

Okulda, dersliğin en gerisinde oturur bu çocuk Yargıç Bey, "oturur" demek doğru değil aslında, saklanır!

Hayatı saklanmayla geçti!

Arkadaşlarının yanında, otobüste, trende, sokakta, toplantılarda hep saklandı!

Aşağılanmamak için; dost yitirmemek, sevgi yitirmemek için!

Damokles'i bilirsiniz Yargıç Bey, tepesinde asılı at kılına bağlı kılıcı, 'düştü düşecek' korkusunu belki de bir saniye yaşamıştır. Ve tek tepkisi, elindeki şarap kadehini yere düşürmüş olmasıdır.

Yine de insanlık, Damokles'in bu anlık korkusunu, iki bin dört yüz yıldır söyleye gelmiştir.

Korku, anlık da olsa sevimsiz, kimi zaman da öldürücü bir duygu yoğunluğudur. Ama korkunun yıllar yılı duyulması karşısında (bir de çocuk yaşıdaysan), işkence sözcüğünün hafif kaldığı kendiliğinden ortaya çıkar. Kendini yıllarca saklayan çocuk, karşınızdadır şimdi Yargıç Bey! Çünkü korku artık büyük dağların gerisinde kaldı.

Biz Anadolu'ya Horasan'dan geldik.

Biz şimdi bin yaşıdayız Yargıç Bey!

Bin yıldır uzayıp gider bir nefret ağacı : baba ile oğul!

Belleğimizde büyür, Muaviye ile Yezid!

Kişiler ölür, önemli olan temsil ettikleri zihniyettir!

Her zorbalığın adı Muaviyeliktir, her baskının, her kıyımın adı Yezitliktir. Biz bin yıldır zorbalığı, baskıyı, zulmü, kıyımı yakından gördük, yaşadık! Dünyada tek zorba Muaviye ile Yezit midir? Zorbalığı, baskıyı, insan soyunun baş düşmanını biz önce onlarla tanıdık kendi hikâyemiz içinde.

Biz Ali'yi sevdik, Hüseyin'i sevdik; Ali'nin Hüseyin'in kişiliğinde iyiliğe, yiğitliğe, dürtüslüğe sevgi duyduk. Ve bu sevgi şimdi var olan kişiliğimizin başlangıcı, köşe taşı oldu. Bin yıldır asılan, boğulan, yakılan nice Alileri, Hüseyinleri biraz da onlarla anlar olduk ve onların yanında olduk.

Tarafık kuşkusuz, Muaviye'ye, Yezit'e karşı tarafık, o zaman adımız 'Şii' idi, Horasan'ı mekan tutmuştuk. İranlılar da Şii idi; Şiilik Ali sevgisine dayanan İslam'ın bir koluydu. Şiilik, İslamın bütün

inançlarını kabul etmekle birlikte, İran'ın eski geleneği olan Zerdüşť kültürünün karışımıyla yeni bir milli dine dönüştü. Artık Şiilik, İran için olmak ya da olmamak biçimli bir ikilem kazanmıştı.

Kuşku duyuyorduk, iyi ki duyuyorduk; kuşku, insan olmanın, insanlaşmanın, aramanın, düşünmenin koşuluydu. Gözümüz, kulağımız, beynimiz, yüreğimiz dünyaya açıldı: Bu yüzden bakıyorduk, öğreniyor ve düşünüyorduk. Düşünce hava gibiydi, yel gibi, geç de olsa bir gün bir yerlere ulaşırdı mutlaka:

Hasan Sabbah ve onun öncülüğünü ettiği Batınlıktan söz ediliyordu; Ömer Hayyam'ın, arkadaşı olduğu, cenneti yeryüzünde kurmak istediği söyleniyordu. Çarpılmıştık, cennetin yeryüzünde olması pek neşelendirmişti bizi; bu yere gitmek bayağı kolaylaşıyordu! Hele bir de evrenin önsüz-sonsuz olduğunu söylemesi daha da rahatlatmıştı bizi; her an omuz başınızda duran, varlığımızı sürekli başımıza kakan, durmadan gözdağı veren evrenin sahibi bizi düşündürüyordu!

Tanrı, Tevrat'ta ordular kralıydı, Rab'di. İbranilere karşı yumuşak, İbranilerin komşularınaysa sertti. İncil'de, insan öldürmeyi yasaklıyordu, ama "kilisenin dışında kurtuluş aramayın" diyordu; kadın-erkek arasında ayırım yapıyordu.

Kuran'daysa Tanrı, yerine göre sevecen, koruyandı. "Hırsızlık yapanın efni kesin" diyordu; dîn uğruna halkı cihada çağırıyordu.

Şeriatın baskıcılığı, dayatmacılığı karşısında zaten şaşkıncı bir de İran Şiiliğinden sonra Batını gördük, bize bir bahar güneşi gibi ferahlık vermişti.

Şeriat, günün yirmi dört saati içimizde, işimizdeydi. İnsandık, aklımız vardı, düşünmeye çekilen duvarı anlayamıyorduk; düşünmek madem günahı, neden insanlık! Bize vurulan geniden hem korkuyor hem kurtulmak istiyorduk.

Aklı olan insan düşünürdü; düşünen insan soru sorardı ve de tartışardı; düşünmekten, tartışmaktan korkan insan, insan değildi. Şeriat, soluk aldırımıyordu; şeriat, Kuran'ın buyruklarını düşünmeden, zaman, yer dinlemeden, bundan bin yıl önce bundan bin yıl sonra da aynen, yorumlamadan uygulamamızı buyuruyordu!

Durup durup seviniyorduk, evren kendiliğinden vardı, yaratılmamıştı, yok olmayacaktı. Dünya birdi, öbür dünya diye bir yer yoktu. Dünyaya geliş kimsenin buyruğunda değildi, bu sonsuza kadar sürüp gidecekti. İnsanlar aynıydı, kardeşti, sınırları ayırmak doğru değildi; dinler, insanlar arasında ayırım yaratıyordu.

Şeriat, baskısından, saldığı korkudan dolayı uyuyorduk, belki de uyar görünüyorduk; yeni düşünceye ise aklımızla, doğamızla varıyorduk.

Yıllar on yılları, on yıllar yüz yılları kovahıyordu. Bir gün kendimizi Anadolu'da bulduk. Anadolu'ya geldiğimizde biz bir yandan Şeriatı, bir yandan Şiiliği, bir yandan batınlığı yaşıyorduk.

Bin yıl önce biz geldiğimizde, Anadolu'ya İlkçağ'ın aydınlığı vurmuştu: Anadolu'da insan, Güneş'in ışıını: Ay'ın şavkı, suyun parıltısı, çiçeğin kokusu, kuşun sesi, kilimin nakışı, müzik ve şarapla içiçeydi. Hitit'i, Bergama'sı, Frigya, Likya, Urartu, Pontus'u; sonra Grek, Roma, Bizans'ı büyük bir ailenin birer bireyleri gibiydi; tek bir evleri vardı, evin adı Anadolu'ydü. Bu evde bir büyük evin içindeydi, bu evin adı Doğa idi. İnsanı insan eden, düşündüren, düş kurduran,

korkutan, sevindiren yalnızca Doğa idi. Tek sözcükle insan Doğa idi, doğa insan.

Anadolu'da şiir vardı, heykel vardı, tiyatro vardı: sanat insanla, insan sanatla vardı. Anadolu insanı, başını yukarı kaldırdığında önce göğü görmüştü, orada güneşi ayı görmüştü, yıldızları görmüştü. Yağmur oradan yağıyordu, şimşek orada çakıyor, yıldırım oradan düşüyordu: Gök canlıydı! Onu sevdi, ondan korktu, göğe saygı böyle doğdu, gök Tanrı'ydı.

Anadolu insanı yere baktı, toprağa; yer kırıp kırırdı: ekinler sararıyor, çimenler yeşeriyor, çiçekler açıyor, meyveler oluşuyor, kuşlar ötüyor, dağlar göğü deliyor, ormanlar görkemli, sular çağlıyor; güneşin ışıını, ayın aydınlığı; yağmur, yıldırım, eninde sonunda toprağa iniyor; toprak canlıydı; onu sevdi, ondan korktu, toprağa saygı böyle doğdu, toprak Tanrı'ydı.

Anadolu insanı yalnızlığını, güçsüzlüğünü, göğün, toprağın, suyun gücüyle gidermek istedi. Anadolu dışındakilerse göğün, toprağın, suyun sahibini arıyordu. Anadolu insanı, gözüyle görmediği, eliyle tutmadığı, varsayımlarla yaklaşılan bir güce inanmıyordu. Sevginin, saygının, ilginin temelinde güç vardı; kendinden güçlüye saygı böyle doğdu. Sonra insan, doğadan uzaklaştıkça kendine yabancılaştı: insanın doğasını kabul etmeyen bir düşünce yabancılaşmanın adıydı.

Güneşin, varlıklara can vermesi, karanlıkları dağıtması, ısıtması da onu Tanrı katına yükseltti. Ay da öyle, gecenin karanlığını, yolcunun yolunu ısıtandı. Üzüm de Tanrı'dır, şarap da; biri tat verir, biri haz. Üzüm sakallı, buğday değnekli Hitit Tanrısı hâlâ yaşamaktadır bugün. Buğday da öyle, nar, zeytin de, yağlı büyük ağaçlar da.

Anadolu'ya geldiğimizde bizi Tanrılar karşıladı.

Duvarın dışında, evin direğinde, tavanın ortasında resim vardı. Kilim Anadolu'nun rengidir, inceliğidir. Kilimde ne Orta-Asya'nın ne de İslâmiyet'in damgası vardır. Anadolu, İslama kapılarını açtıktan sonra ne resim kaldı, ne yontu, ne kilimde insan sureti. Ne oyun kaldı, kadın-erkek, ne müzik!

Ve sonra yine Anadolu İslama kapılarını açtığında bütün Tanrılar tek isimle göğe çıktı. İnsanlar onun adma yakıp yıkmaya, her değere, her güce egemen olmaya, yaşamının gereksizliğini yaymaya, asıl mutluluğun öldükten sonra var alacağını söylemeye başladı. İnsan, seven, üreten, yaratan bir varlık olmaktan çıktı; düşünmeyen, tartışmayan, sormayan, öl dedikçe ölen bir asker, bir kul olmaya başladı.

Batınlık çok şey öğretti bize. Sonra Anadolu'yu gördük. Anadolu'da Tanrılar gördük. Resmi, müziği, heykeli, kilimi gördük.

Ve derken yüz yıllar içinde Anadolu'da Babailiği gördük; Baba İshak'ı, Baba İlyas'ı gördük. Şeyh Bedrettin'i gördük, Pir Sultan'ı gördük. Selçukluyu gördük, Osmanlı'yı, Cumhuriyet'i gördük. Yüzyıllar içinde, bin yılda baskı gördük, zulüm gördük. Derimiz yüzüldü, yine asıldık, yine kıyıldık, sonra yine asıldık, yine kıyıldık, sonra yine. Her kıyım da biraz eksildik, her kıyım da biraz bilindik. Sonra biraz daha güçlendik, biraz daha, biraz daha, biraz daha... Ve şimdi biz olduk...

Babailiğin kurucusu Baba İlyas'a göre, insan Tanrı arasında bir ayırım yoktu. Gerçek olan evrendi, yeryüzü tek bir devlettir. Toplum, kadın-erkek ayırmadan bireylerden oluşmuştu. İnsanlar eşitti. Yeryüzünü, güçlüler aralarında bölüşerek eşitliği

Bin yıllık yürüyüş

ortadan kaldırmıştı. Selçuklu Devleti, Baba İlyas'ı Amasya'da öldürttü.

Babailiğin diğer kurucusu ve eylemcisi Baba İshak da Selçuklularca yine Amasya'da öldürüldü.

Anadolu artık belirleniyordu. Özünde:

İnsan sevgisi, emeğiyle geçinmek. Yeryüzünün, tüm insanların yurdu olduğu, kadın-erkek eşitliği ve insanlar arasında kan ayırımının bulunmadığı bir yaşama anlayışı vardı.

Alevilik böyle doğdu.

Aleviliğin harcında Hacı Bektaş Veli'nin de payı vardı. Hacı Bektaş da, insanların kardeş olduğunu, yeryüzünden ortaklaşa yararlanılması gerektiğini, insanda Tanrısal öz olduğunu savunuyordu. Ona göre:

Sevgi, insanı otgunlaştırır, kendini seven kendini bilir, kendini bilen kendini sever, Tanrı'yı seven Ali'yi de sever, din ayrılığı, insanları düşman eder, insan çalışmalıydı, emeğiyle geçinmeliydi, kimseye yük olmamalıydı.

İnsan sevgisi, yaşama sevinci, emek biçimi bir inanç değil, bir düşünce ürünüydü. Ne var ki Bektaşilik, giderek tarikat oldu, bu nedenle kuralları donduruldu.

Alevilik, ne bir dindir, ne bir mezheptir, ne bir tarikattır. İslam kılıflı ama İslam dışı bir inançtır, bir düşüncedir, bir yaşama biçimidir.

Dinlerden etkilendiği doğrudur. Yalnız İslam'dan mı? Musevlikten de, Hristiyanlıktan da.

Alevilik, her inancın, her düşüncenin insani yanından yararlanmıştır. Alevilik, özgürce geliştiği için sürekli zenginleşmekte, çağdaşlaşmaktadır: her türlü yeniliğe açıktır. Bu nedendir ki, her dondurulmuş düşünce, her dondurulmuş inanç, kendi gibi olmadığımız, kendinden olmadığımız her gerici akımı, bize karşıdır.

Bu nedendir ki, kendi gibi düşünmediğimiz, kendi gibi olmadığımız kimseler, bize "kafir" dedi. Kendi gibi düşünmediğimiz, kendi gibi olmadığımız için bize "katli vaciptir" dediler.

Bin yıl kimseye başeğmedik, kimi zaman başkaldırdık: Anadolu'nun Sivas ilinden Pir Sultan diye biri:

"Açalım kızıl sancağı
Geçsin Yezidlerin çağı."
"Muhammet Mehdi'nin hak sancağını
Çekelim bakalım nic' olsa olsun
Teber çekip münkirlerin kanını
Dökelim bakalım nic' olsa olsun..." diyordu.

Önce Baba İlyas, Baba İshak başkaldırdı. Selçuklu devriydi, sonra Şeyh Bedrettin'i gördük, yoldaşlarını:

"Bedrettin yiğitleri şehzade ordusunun karşısına
çıkılar"

"Mühâlağu cenk olundu.

Aydının Türk köylüleri,

Sakızlı Rumi gemiciler,

Yahudi esnafları.

On bin mülhid yoldaşı Börklüce Mustafa'nın
düşman ormanına onbin balta gibi daldı."

"hoşanan yağmur içinde gün inerken akşama
on binler iki bin kaldı."

"Yenildiler."

Osmanlı devriydi.

Bedrettin, İslam görüşüne karşı çıkıyor: her şeye doğanın gözüyle bakıyordu. Cennet, cehennem, cin, peri, şeytan, deccal, kıyamet diyordu, yoktur: önemli olan insandır, doğadır. Zenginlik-yoksulluk:

Hristiyanlık-Müslümanlık niçindi! İnsanlar, diyordu aslında paraya, üne-şana tapıyor.

Bedrettin hareketi, Anadolu tarihinde bir ilk sınıf savaşıydı ve buna ilk kez Aleviler katılmıştı.

Osmanlı zulmüne karşı ve düşünceleri uğruna o zamanki adıyla Bozoklu Celal, Şahveli, Süklün Koca-Baba Zünnun, Atmaca başkaldırdılar; hepsi de Yozgatlıydı. Her ayaklanmada on binlerce Alevi öldürüldü: Yine de ayaklanma sürüp gitti. Pir Sultan:

"Gelin canlar bir olalım
Münkire kılıç çalalım..." diyordu.

Kanunî'nin İran seferi sırasında onu da astılar Sivas'ta.

Böyle böyle geldik Cumhuriyet'e.

Başkaldırmadık, destekledik; dokunmuyor sandık, laikliğine kandık. Laiklik, inançlara aynı ölçüde saygı

ve günlük hayata kesinlikle karışmamak demektir!

Türk-İslam Sentezi, Aydınlar Ocağı, İmanı-Hatip Liseleri, Kur'an Kursları; din dersleri: Alevi köylerine cami-iman... derken yoğun bir Sünnileştirme programı uygulaması var şimdi.

Kavgamız devletle olmuştur sürekli. Türkiye Cumhuriyeti de dahil hepsi kendini birer Sünni devlet görmüştür: İran'ın Şiiliği

bir devlet dini sayması gibi.

Ne Selçuklu ne Osmanlı ne Cumhuriyet (özellikle 1946'dan sonra), hiçbir bize gülümsememiştir. Selçuklu; Osmanlı açık, Cumhuriyet sinsiz; tümü bizi eritmek, bizi yok etmek istemişlerdir.

Cumhuriyet'le açıkça çıktı karşımıza. Kuramcılarının başında önce Ziya Gökalp vardı, sonra yerine Hâmidullah Suphi Tanrıöver geçti. Hâmidullah Suphi, Türkçülüğün kaynağını İtalyan faşizmine bağlıyordu: "O hareket milliyetperverdir. Biz

milliyetperveriz. Sınıf mücadelesinin memleket için mutlak bir harabiyet meydana getireceğine tam bir kanaatimiz vardır. Faşizm, bir vatan ideali etrafında iktisadi refahı, siyasi ve içtimai ahengi tesis etmeyi düşünür..." diyordu.

Aydınlar Ocağı; şimdi bu ideolojiyi yaymak, pekiştirmek, yasallaştırmak göreviyle devlete cumhurbaşkanı, başbakan, bakan, milletvekili, genel müdür, vali, kaymakam, yargıç, doktor, öğretmen yetiştiriyor:

Ve şimdi sayın yargıç, Türkiye'de dinle bilim karşı karşıyadır; din bilime karşı devletin himayesindedir.

Zaten din adamları, hiçbir zaman, bilime saygılı olmamıştır.

Halife Ömer, Iskenderiye Kitaplığı'nı yakırdığında, "burada olan Kur'an'da vardır, Kur'an'da olmayan zaten küfürdür" demesi, bilime olan tavrını gösfermiyor mu?

Dinde Reform hareketinin başı Martin Luther (1483-1546) bile, sadece İnci'li herkesin kendi diliyle okumasını istemişti.

Leonardo Vinci, gözün bir modelini yaparak, görüntünün, retinada oluşunu göstermişti. Din bu çalışmadan rahatsız oldu.

Bruno (1550-1640), Kopernik'in, dünyanın güneş çevresinde döndüğünü söylemesine sahip çıkarak bilime hizmet etmek istemişti. Sonunda yakılarak öldürüldü.

Galileo (1564-1626), cisimlerin düşme yasasını bulmuş ve teleskopu yapmıştı. Mahkemede özür dileyerek asılmaktan kurtuldu.

Darwin (1831'lerde), insandaki değişimin ayrı bir türe dönüşebileceğini söylemişti. Bu kuram, "uyum gösteren yaşar" anlamındaydı ve kapitalizmin, mantığına uygun olduğu halde neden çarpıtıldığı şaşırtıcıydı!

Kısacası sayın yargıç,

Bin yıllık kültür mirasımızda Hasan Sabhah'ın, Baba İlyas'ın, Baha İshak'ın, Hacı Bektaş'ın, Şeyh Bedrettin'in, Pir Sultan'ın, Börklüce Mustafa'nın; Torlak Kenal'in, Bozoklu Celalilerin kanla oluşmuş izleri vardır.

Kaygusuz Abdal gibi, Hasan Dede, Hatayi, Pir Sultan gibi, Kazak Abdal, Nesimi, Seyrani, Dertli ve benzeri yüzlerce halk ozanının beyninden, yüreğinden, bilincinden süzülüp gelen dizelerin vurucu etkisi vardır.

Asılan, kesilen, kurşunlanan; yakılan ve sonunda evini, toprağını orada öylece bırakıp dağları yurt edinen milyonların destanı vardır.

Kültürümüzde Cami değil Cemevi vardır.

Kültürümüzde Hoca değil Dede vardır.

Kültürümüzde sömürüye dur vardır.

Kültürümüzde tabulara red vardır.

Kültürümüzde, evimizde, çevremizde davranışlarınıza yön verecek, güveneceğimiz, bizi yalnızlıktan kurtaracak, geliştirecek sorgulayacak, düşündürecek ve mutlu edecek değerleri uygulayacak düzene ulaştıracak yollar vardır.

Biz böyle var olduk Yargıç Bey, biz böyle kendimiz olduk, böyle Bahadınlı olduk. Biz şimdi bir düşünceyiz Yargıç Bey, bir yaşıyoruz, bir rengiz.

Ben Bahadın'da doğdum yargıç bey, Ben Bahadınlıyım ●

sanatta sosyalist gerçekçilik

Önder Kızıllırmak

Genel olarak her sınıflı toplumda sanatçının işi zordur. Ya yaratıcılığını, üretkenliğini egemen sınıfların sofrasına katık edecek, iyi yiyen, iyi yaşayan palyaço olacak, ya da acı çekecek, itişlenecektir. Hatta tarafını tuttuklarınca bile. Tarihini, bağnaz, barbar, çaresiz hayaletinden bir türlü kurtulamamış Türkiye’de bu daha da böyledir. Uzun tarihsel yaşayışın buruk deneyleri sansürü sanatın, sanatçının içine yerleştirmiş. Son yıllarda yaşanan sınıf savaşımı, doğruya, haklıya (bu arada sanata da) uzanan yığınların desteği bile bu gerçeği ortadan silemedi. Tarihin biçimlendirdiği kalıtların yok olabilmesi uzun zaman ve bilinçli çaba istiyor.

Ülkemizde özellikle son otuzbeş yıldır hava bir açıyor, bir bozuyor. Açtığı da beklenen, ozlenen güneşli hava değildir, ama savaşıma bağlı olarak açtığında emekten-güzelden yana herkesin yanağına biraz renk geliyor. Yaratıcı çabalar yoğunlaşıyor. Sanatın her dalı şöyle bir silkiniyor, daha geniş çevreye açılıyor. Gerçekten yetenekli, pırl pırl ozanlar, yazarlar, ressamalar, besteciler, halk konuşmacıları, proleter siyasetçileri, örgütçüler, tek sözcükle; yaratıcılar öne fırlıyor. Ardından hava bozduğunda, bunların çoğu yitip gidiyor. Kimi korkudan, kimi dayanaksızlıktan, kimi rahat yaşamaya, kimi “mevki”ye acıkmaktan, kimi umutsuzluktan.

Havanın bozduğu dönemlerde egemen güçler tüm yaratıcıların üstüne bir yanda terör, bir yanda vaatlerle çöküyor. Bu süreçte, gelecektekine o pırl pırl umutların bir çoğu ne yazık ki ya “tarafsızlaşıyor”, ya karanlığın yanına geçiyor. Tabii, bunların arasında Dostoyevski gibi, karanlığın yanına geçtikten sonra bile büyüklüğünü koruyabilen dehalar da çıkıyor. Ama haksız, geriye, yanlış kalıcı güzellikte sunabilmek zor zanaat olduğundan, Tanzimat döneminin pek çok sanatçısı gibi, ya da daha yakın bir ad, Atilla İlhan gibi, yaşarken fosilleşiyorlar.

Son otuz yılın yoğun çarpışmaları, sanatın her dalından siyasetçiye, örgütçüye, ajitatöre dek geniş bir yaratıcılar kadrosu yaratmıştı. Bunlar şimdi sınavdadır. Aşağılanma, horlanma, eziyet, belki en yakınlarınca yadsınma, ihanet. Öte yanda, pişmanlara çeşitli olanaklar. Bunlar gündelik oldu. Ne var ki, bu kadro da, Türkiye’nin bu güne dek görmediği bir kadrodur. Türkiye, tarihinin hiçbir

döreminde, bu kuşağın eline verdiği güzel yarınları yaratma olanaklarına sahip olmadı. Toplumsal gelişmelerin göbeğine oturmuş koskoca bir proletarya. 1960’lardan bu yana yükselen sınıf savaşımının zengin deneyimi. Geniş bir çağdaş-halkçı aydın gücü. Sosyalizm yolunda yürüyen ülkelerin uğradıkları çözülmeye, ikame edilmeye çalışılan barbar “Yeni Dünya Düzeni” yutturmacasına rağmen, “dünya işçi sınıfı”nın ilerleyen etkisi. Sosyalist Türkiye’yi kurmak, sanatçısıyla-örgütçüsüyle, tüm çalışanıyla bu kuşağın boynunun borcudur.

Tabii, sınıfı adına-sınıfı için sanatçılık ve o sanat ürünlerinin sınıf mücadelesinin örgüsündeki yaratıcı-geliştirici-ilerletici çabası iddialı bir uğraşıdır. Dağlardaki pınarlar gibi gürül gürül akan yetenek bundaki gerekliliğin yalnızca bir boyutu. Dünyada, hele burjuvazinin yanında yetenekli çok insan var. Ya da kuyruklu yıldız gibi parlayıp sönen yetenekler çok. Kalıcı bir yaratıcı olabilmek, yeteneğin yanı sıra bazı şeyler daha istiyor. Çalışkanlık ve öğrenme tutkusu. İnatçılık. Yaptığı işe karşı sorumluluk ve alçakgönüllülük. Ezeni-ezileni seçen bir toplumsal anlayış. İnsan sevgisi.

Pek çok ukala entelektüel bu doğrultudaki çalışmaları “tarafli”, “siyasal eğilimli” bulacaklardır. Evet, eğilimlidir. Bu yönüyle özellikle gurur duyuyoruz. Eğilimi, sömürünün yokedilmesi, sömürülenlerin kurtulması yönündedir. Yaşamın hiçbir alanı siyasetin, yani sınıf kavgasının dışında değildir. Sanatın da hiçbir dalı siyasetin dışında değildir, olamaz. Bizim sanatımız taraflıdır, yararlıdır yanadır. Bizler için sanat, yararlıyı güzel yapma ustalığıdır.

Bizler dayatmacı, sansürcü değiliz. “Doğrusunu biz yapıyoruz, yanlışla yaşam hakkı tanımıyoruz” diyenlerden, yasaklılardan değiliz. Bugün değiliz, yarın iktidar olunca yine

olmayacağız. Her yanlışla halkın karşı o alanın araçlarıyla çarpışacağız. Eski uyutucu romantizme, yeni dejenere burjuva “okul”larına da, sanatı yararlılık adına pedagoji düzeyine indiren çirkinliğe, vulgarlığa da karşıyız. Bunlarla, inandığımız yolun güzel örneklerini vererek savaşacağız. Düşüncemizi dağıtmadan kendi yolumuzda yürümemiz, zararlıyla da, çirkinle de kavgamız anlamına gelecek.

Yararlıyı güzel yapabilmek, yani insan ruhunun başarılı bir işçisi olabilmek, ancak gerçek yaşama iki ayakla sağlam basmakla olabilir. Bu, seyirciyi, okuyucuyu, dinleyiciyi gerçek yaşamın koşullarından koparıp, varolmayan yaşantıların, varolmayan “kahramanlar”ın hayal dünyasına çeken eski çeşit romantizmden kopuş demektir. Üzüntüsüyle, sevinciyle insan, toplumun ürünüdür, toplumun parçasıdır. Bunun dışında bir gerçeklik yoktur. Aristo’nun Siyaset adlı yapıtında dediği gibi, “toplumun dışındaki insan ya allahdır, ya canavardır”. Öte yanda, bizim sanat anlayışımız romantizme düşman değildir. Ancak, bizim için varolan, yeni çeşit romantizmdir, devrimci romantizmdir. Devrimci romantizm, sanat anlayışımız olan sosyalist gerçekçiliğin zorunlu-ayrılmaz bir parçasıdır.

Sanatın binlerce yıl içinde biriktirdiği bilgiye, tekniğe, vardığı sonuçlara iyice egemen olmadan da insan ruhunun başarılı bir işçisi olunamaz. Proletarya, her alanda olduğu gibi sanat alanında da insanlık tarihinin biriktirdiği hazinenin tek mirasçısıdır. Bu hazineyi özenle çalışmak, eleştirel bir yaklaşım ile değerlendirmek, sömürücü sınıfların çıkarlarını simgeleyen yanlarını ayıklayarak ve daha da zenginleştirmek işçi sınıfı sanatçısının görevidir. Bu hazine, “feodal” ya da “burjuva” diyerek bir yana itildi mi, ya “proletkült” saçmalığına, ya da bürokrat-memur vaazlarına, kaba, biktirici propagandaya varılır. Sanat, hiçbir basitlemeye sokulmaması gereken yaratıcılıktır. Genel olarak (o da en genel olarak ve son çözümlemede) çalışan insandan, doyumlu-haklı güzel bir dünyadan yanalık dışında bir çerçeveye sokulmamalıdır.

Sanatın çağdaş boyutlarını içermiş ülkemizin yarınki egemen sanat anlayışının bugünkü habercilerinden proleter bir sanatçı yaklaşım. Sosyalist gerçekçiliğin ilkeleri üstüne aklievvelik ederek ressama resim yapabilmesi, ozana şiir yazabilmesi, müziisyene beste yapabilmesi için bir dizi kural dayatmaya çalışmak; gerçek yaşama dayanmak ve onu ilerletmek dışında bir sonuca yol açar. Bu sansürcü yaklaşım da, yaratıcılığı ortadan kaldırır, estetiği köreltir, sanatta vulgarizmi öne çıkarır ve sanatçıyı dayatmalara, resmi belirlemelere-politikalara prangalar, öldürür! ●

Son dönemlerde yapılan kimi araştırmalarda, bu güne kadar tek kişi olarak karşımıza çıkan Pir Sultan, Hatayi, Yunus Emre ve Karacoğlan gibi büyük ozanların, değerlerin aslında tek kişi olmadıkları saptandı. Tabii bu konuda kalem oynatanların bir kısmı da bu görüşe karşı çıktılar, Ali Yıldırım gibi... Çalışmalarınızda bu konuyla ilgili olduğunuz için, siz ne düşünüyorsunuz?

Ali Yıldırım'ın düşüncelerini bilmiyorum. Ama biz bu büyük halk ozanlarının tek kişi olmadıkları, yani tarih içinde beş-altı Pir Sultan Abdal, yedi-sekiz tane Hatayi, iki-üç Yunus Emre vb. olduğu inancında değiliz. Bu "değerlerin tek kişi olmadıkları ispat edildi" dediğinize göre, siz de kabul ediyorsunuz. Konu üzerinde ısrarla durmuş ve kitaplar yazmış değerli folklorcu öğretmen rahmetli İbrahim Arslanoğlu, 1920'ler öncesi başlamış bir tartışmayı alevlendirerek, yeni öncülüğünü yapıyor ve savunuyordu. Kuşkusuz çok taraftar da buldu.

Türkiye'de çok garip bir olgu var: Folklorcu ve derlemeciler -bazen ozanlar da-, kendi inceleme-araştırma sınırlarını aşip tarihsel, sosyo-ekonomik yorumlardan, kısacası her dalda konuşmaktan çekinmiyorlar. Kendi doğrularını bilimsel doğrular olarak sunuyorlar. Bakınız, bir arkeolog kazı tekniğini iyi bilir, kazar ve eserleri çoğunlukla parçalar halinde gün ışığına çıkarır. Bir mimari parçasıysa antik mimarlık uzmanı; bir yazıt parçasıysa yazıt uzmanı (epigraf); bir heykel parçasıysa antik heykeller uzmanı arkeolog onunla ilgilenir. Özelliklerini, hangi döneme ait olduğunu saptarlar. Eserin yaratıldığı dönemdeki yeri ve önemini ancak tarihçi değerlendirir ve yorumlayarak sonuçlandırır. Ayrıca tarihçinin de, bir uzman-kadar olmasa bile arkeolojiden anlaması gerekir. Ama halk ozanlarının cönklerden ya da ağızlardan şiirlerini toplayan, halk arasında onların yaşamlarına ilişkin söylenceleri derleyenler böyle mi yapıyorlar? Hayır. Bol keseden ahkam kesiyorlar. Topladıkları şiirleri, söylenceleri kitaplaştırken, giriş ve önsözlerinde hepsi birer tarihçi, hepsi birer sosyal ya da siyasal bilimci olarak karşımıza çıkıyorlar. Oysa bunları yapacaklarına, nereden, nasıl ve kimden topladıklarını günyle tarihiyle verseler ve karşılaştıkları güçlükleri yahut kolaylıkları anlatsalar en doğrusunu yapmış olacaklar.

Ezeli can, ne yazık ki bu açıklamaya çalıştığımız anlayış, Cahit Öztelli'de de, İbrahim Arslanoğlu'da da var. İnsanın aklına, kasıtlı bir akım olarak çıkarıldığı da gelmiyor değil! Cahit Öztelli, incelediği halk ozanları üzerinde verdiği yanlış ve çarpık tarihsel bilgiler gibi, İbrahim Arslanoğlu'nun "Anadolu Hatayi'leri" ve Turgut Koca'nın ikinci "Serezli Pir Sultan Abdal'ını" da (-ek olarak, başka Pir Sultanlar ve Pir Sultanın Abdal'ı ayırımlarını da...) doğru bulmuyoruz. Bunun açıklamasını Pir Sultan Abdal incelememizde yapmış ve 1527-8 Kalender Abdal başkaldırısından sonra onun uzun yıllar Rumeli'nde yaşamış olduğunu şiirlerindeki

S Ö Y L E Ş İ

Ezeli Doğanay'ın İsmail Kaygusuz ile "Çağdaş Halk Ozanı" dergisi için yaptığı söyleşinin ikinci ve son bölümünü yayınlıyoruz.

verilerle göstermeye çalışmıştık. (İ. Kaygusuz, Alevilik İnanç, Kültür, Siyaset Tarihi ve Uluları Cilt 1, İstanbul-1995, s.377-388)

Bizce Alevi-Bektaşî toplumu için "Birçok Yunus'lar, Hatayi'ler, Pir Sultanlar... akımı", sakıncalı oluşunun ötesinde tehlikelidir... Bilinçli ya da yukarıdaki anlayıştan kaynaklanan, aynı adı taşıyan birden çok halk ozanlarının (belki Karacoğlan için, haksızlığın ötesinde fazla birşey ifade etmez) olduğu iddiası devletin ve devletin 'Alevilik siyaseti' yandaşlarının ekmeğine yağ sürecektir. Anımsarsanız, birkaç yıl önce dinci-milliyetçi bir gazetenin köşe yazarı, Ali'yi yücelten, tanırsallaştıran bir şiirinden ötürü Pir Sultan Abdal'ın Alevi olmadığını söylemiş ve 'Alevileri tenzih ederek (temize çıkarak)' ozanı kafir (!) ilan etmişti. Gördüğü çok büyük tepki yüzünden devlet üstlenmedi. İleri sürdüğünüz gibi, birçok Pir Sultanlar olduğu ispat edilmiş ya da kabul görmüş olsaydı devletçi Aleviler hemen buna sarılacaktı. O zaman:

Kafir kaldır gönlündeki gümanı
Bu mülkün sahibi Ali değil mi
Yaratmıştır onsekiz bin alemini
Bu mülkün sahibi Ali değil mi

Hazreti Ali'nin devri yürütiye
Ali kim olduğu bilinmelidir
Alay alay gelen gaziler ile
İmamların öcü alınmalıdır

Yeryüzünü kızıl taçlar bürüye
Münafık olanın bağı eriyeye
Sahib-i zamanın emri yürüye
Sultan kim olduğu bilinmelidir

Pir Sultan Abdal'ım ey Dede Himmet
Kendine cevretme aleme rahm et
İstanbul şehrinde ol sahib devlet
Tac-ı Devlet ile alınmalıdır

Haktan inayet olursa
Şah Urum'a gele bir gün
Gazada bu zülfikarı
Kafirlerle çala bir gün

Çeke sancağı götüre
Şah İstanbul'da otura
Frenk'ten yesir getire
Horasan'a sala bir gün

Pir Sultan'ın işi ahtır
İntizarım güzel Şah'tır
Mülk iyesi padişah'tır
Mülke sahip ola bir gün.

gibi şiirler yazan Pir Sultan bizden değildir.

Bizimki:

Ne güzelce muradına ererken
Felek beni nazlı yardan ayırdı
Al yanaktan kırmızı gül dererken
Felek beni nazlı yardan ayırdı

(...)

Pir Sultan Abdal'ım dağları aşam
Aşam aşam ırnaklara karışam
Hiç başına gelen var mı danışam
Felek beni nazlı yardan ayırdı

Dağdan kütür kütür hezen indirir
İndirir de ataşlara yandırır
Her evin devliğin öküz döndürür
İreçberler hoşça tutun öküzü

(...)

Pir Sultan'ım der ki kaynar coşunca
Tekne hamur kalmaz ekmek pişince
Adem At(a) öküzü çifte koşunca
İreçberler hoşça tutun öküzü

Pir Sultan Abdal'ım bu dünya fani
Baştan başa kim sürdü bu devranı
Yarin bir çift sözü üşüttü beni

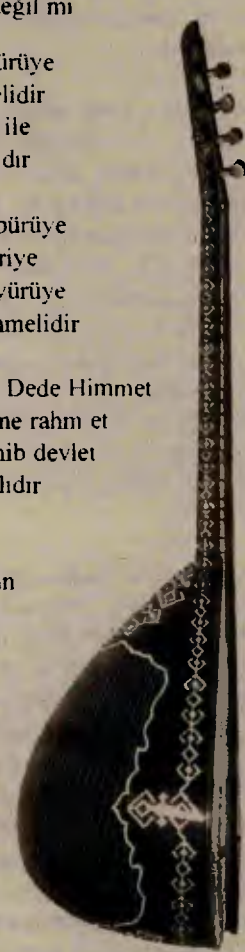
Yüce dağ başında buymuşa döndüm.

Şiirlerini yazan Pir Sultan'dır. Öbürü Ali'ye Allah diyerek dinden çıkmış bir Kızılbaş'tır. İran şahlarının peşinden gitmiş, devletimize başkaldırmıştır. Elhamdülillah biz Alevi İslamızı, diyeceklerdir. Zaten bu sonuncu cümleyi söyleyenler ortada: devlet ve hükümetle kolkola geziyorlar.

Alevi-Bektaşî inançlı Türk ve Kürt insanı Aleviliğin, Bedreddinilik siyasetinin hemen ardından yükselen ve yüzyıla yakın süren Kızılbaşlık siyasetini bilmiyor. 15. yüzyılın ortalarından 16. yüzyılın başına kadarki 1. dönem Alevi-Bektaşî halkların toplumsal mücadele ve ihtilal dönemidir. İhtilalci Kızılbaş siyaseti 1501-2 yılında kurmuş olduğu Kızılbaş-Safevi devleti iktidarında varlığını ancak 30 yıl kadar sürdürebilmiştir. Bu 2. dönem Kızılbaş iktidar siyaseti, yanlış yönlendirmeler ve kişisel hırslarıyla giderek genç Şah İsmail'in, İran feodal aristokrasisinin de büyük etkisiyle, Kızılbaşlığa ihanet etmesi ve paylaşım savaşlarına girişmesiyle kendi sonunu hazırladı.

"Anadolu Hatayileri" deyimiyile kafası karışan, kendi tarihlerini ve Kızılbaşlık siyasetini bilmeyen Alevi kitleleri, Şah Hatayi, Kul Himmet gibi halk ozanları için de, Pir Sultan için düşündüklerini ortaya koyacak ve parçalanacaktır. Bu akım, Alevi-Bektaşî kitleleri için, sakıncalı oluşunun da ötesinde, tehlikelidir. Dayanakları da zaten sağlam değildir. Kimse bilimsel araştırmaları temel yaptığını ileri sürmesin.

Şunu yadsıyamayız: Büyük halk ozanları sonrasındakiler, onlar gibi yazabilme çabası içinde, elbetteki öncekileri taklit etmişlerdir. Bu, genellikle büyük ustaya yetişmek için kendini eğitime, yetiştirme eylemidir. Çok kere bir ozan diğerinin şiir konusunu, ölçü ve uyağını, yinelenen

sözcük ya da dizeleri bile kullanarak farklı sözcükler, deyim ve betimlemelerle kendi şiirini örgüler. Bunlara benzek (nazire) deniyor, biliyorsunuz. Örneğin 'Seyyid Nesimi Divanı'nda Yunus Emre'ye benzek (nazire) pekçok şiir vardır. Şah Hatayi ise hem Seyyid Nesimi'ye hem de Yunus Emre'ye benzek şiirler yazmıştır. Bunlar ayrı bir olgu elbette. Ancak, Alevi sözlü 'deme, deyiş' geleneğinde bir başka olumsuz olgu vardır: Dedeler ve Cemi'lerde saz çalıp deyiş söyleyen, düvazımam ve semah nefesleri okuyan zakirler, bu şiirlerden, ozanlarını birbirine karıştıracak kadar çok ezberler. Hatayi'nin şiirini Pir Sultan'a, Kul Himmet'e maleder. Teslim Abdal'ınkini Kul Hüseyin'in, Muhyiddin Abdal'ın veya Derviş Muhammed'in şiirlerine karıştırırlar. Ama asıl azizliği eli kalem tutanlar, ağızdan derlediklerini Cönk'lere kayıtlarken yapmışlardır. Bunlar arasından, bilgi düzeyine göre dizeleri değiştirenler mi dersin, anlamını bilmedikleri için kafalarına göre sözcükler üretenler mi dersiniz, hepsi vardır. Daha da kötüsü, bir ozanın Divan'ını defterine kopya etmişse, bazı şiirlere adını sokuşturduğu gibi, birkaç şiir de kendisi yazıp ozanın adıyla bağlar. Böyle bir şiire 'Seyyid Nesimi Divanı'nda rastladık. Divan'ı kopya eden yazıcı kişi coşa gelip, Nesimi'nin nasıl katledildiğini onun yerine geçerek anlatmış:

*Ehl-i iman ısları ol demide inkar ettiler
Çün Hüseyini Haleb şehrinde berrâr ettiler
(...)*

*Kadılar fetva verüben Hakka batıl dediler
Bileyip bıçakların çün kıydılar bu tenime
Sağ iken ben miskini gör neçe bimar ettiler
(...)*

*Yüzdüler çıkardılar çün kim Nesimi'nin tenin
Yas edüb gökte melekler cümlesi zar ettiler
Ey Nesimi vastı oldun Halik-i Rahmana sen*

Ayrıca bildiğiniz gibi, halk ozanları arasında, çok önce yaşamış birini kendilerine 'üstad' seçme geleneği vardır. Bunlardan iki seçkin örnek var ki, üstadlarının adlarını kullanmaktan çekinmemişlerdir. Birincisi, büyük olasılıkla 17.yy.da yaşamış olan Kul Nesimi'dir. Kendisinden 2 yüzyıl önce yaşamış Seyyid İmadeddin Nesimi'yi üstad seçmiş ve ona candan bağlıdır. Pir huzurunda özünü dar'a çekerken, kelle koltukta geldiğini, Seyyid Nesimi gibi yüzülmeye hazır olduğunu dile getirdiği şiirinde, ikrarının nasıl sağlam olduğunu görüyoruz:

*Bugün erenlere kurban
Serim meydanda meydanda
İkrarım canım feda
Canım meydanda meydanda
(...)*

*Kellemi koltuğuma aldım
Kan ettim kapına geldim
Ettiğime pişman oldum
Dar'ım meydanda meydanda
(...)*

*Gerçek olan olur gani
Gani olan olur veli
Nesimi'ym yüzin bemi
Derim meydanda meydanda*

Kul Nesimi'nin şiirleri hem tarz hem de dil olarak Seyyid Nesimi'ninkilerden kolaylıkla ayrılır. Öyle fazla da üstadına öykünmemiştir. Oysa ikinci örnek olarak göstermek istediğimiz ve 18.-19. yüzyılda yaşamış olan Kul Himmet Üstadım, tam tersini yapmıştır. Asıl adı İbrahim olan bu halk ozanı, üstadının adını kullanması ve şiirlerini taklit etmesinin de ötesinde, eğer İbrahim Arslanoğlu'nun derlemesini (İbrahim Arslanoğlu, *Kul Himmet Üstadım*, 2.baskı, İstanbul-1995) ölçüt alırsak, 16.yy ozanı, Pir Sultan Abdal'ın talibi, Safevi soylu Dede Kul Himmet'in açıkça birçok şiirini kendisine maletmiştir. Elbetteki bu cönk yazıcılarının hatası da olabilir. Örneğin 22, 23, 24, 26, 47, 78, 80 numaralı şiirlerin Kul Himmet'e ait olduğunu, onun şiir dünyasına girmiş ve birazcık incelemiş bir kimse rahatça anlayabilir.

'Anadolu Hatayileri' kavramı neden doğru değildir? İbrahim Arslanoğlu, Şah İsmail Hatayi ve Anadolu Hatayileri kitabının yarısına yakın bölümünü (s.33-248), Şah İsmail Hatayi'nin aruz kalıplarıyla yazdığı Divan'ındaki bütün şiirleri, manzum mektupları ve nasihatnamesi'ne: bir bölümünü (s.251-329) şüpheli şiirlere, yani Şah İsmail Hatayi'ye ait olduklarından kuşku duyduklarına: üçüncü bölümünü (s.341-535) ise Anadolu Hatayileri'nin(?) şiirlerine ayırmış. İkinci bölümde 153 şiiri hiçbir gerekçe göstermeden, kafasına göre şüpheliler sınıfına sokuyor Arslanoğlu. Bu şiirleri gözden geçirince, yazarın bunları hiç okumamış olduğundan kuşku duyuyoruz.. Folklor ve edebiyat dergilerinde yüzlerce makale yayınlamış, onlarca kitap bastırması ve çok sayıda bilinmeyen halk ozanını günışığına çıkarmış kişi hakkında böyle düşündüğü için utanıyor insan. Ama 'bunlar Şah Hatayi'nin değildir' demesi ve kuşkulaması için, hangi ozana ait olabileceğini örneklemesi, karşılaştırma yapması gerekmez miydi?

Ezeli dost, keşke bu konuya burada fazlaca girmeseydik. Belki ayrı bir yazı yapmak gerekirdi. Ama mademki başladık biraz daha sürdürelim. Şah Hatayi'nin şiirlerinin taklit edilmiş, değiştirilmiş ve Cönk yazıcılar tarafından tahrif edilmiş, hatta dili düzeltilmiş olduğu gerçektir. 'Anadolu Hatayileri' kavramını irdelemeye geçmeden önce, zorunlu kaldığımız için izninizle, son kitabımızdan Şah İsmail Hatayi ve Kızılbaş siyaseti üzerine bazı bilgiler geçmek istiyoruz:

"...Şeyh Haydar'ın (Şah İsmail'in babası) Erdebil dergahı postunda oturduğu 18 yıl içerisinde (1470-1488) başardığı en büyük iş, Kızılbaş kavramı çerçevesinde inançsal ve toplumsal bir bilinç oluşturulmasıydı... Haydar'ın yanında durup kendisiyle birlikte mücadele edenler 'Kızılbaş ordusu' adını aldı... Bu ünvan altında düşmanlarına karşı savaş açan Şeyh Haydar'ın, İmam Ali'nin sancağını taşıdığı, düşmanlarının da Muaviye-Yezit ordusu olduğuna inanılıyordu. Anadolu'nun yoksul insanları bu bilinçle harekete geçirilmişti. Anadolu Alevi halklarına benimsetilen Kızılbaşlık bilincinin siyasallaştırılması gerekiyordu."

"Şeyh Haydar'ın çevresinde bulunan, onu

yönlendirenler ve Şah İsmail'i aralarında saklayarak, eğitip yetiştirdikten sonra Alevi-Kızılbaş devletini kuranlar aynı kişilerdi: Şamlu Türkmenlerinden Lala Hüseyin Bey, Dulkadirli Dede Abdal Bey, Ustaclu Muhammed Bey, Şamlu Abdi Bey, Bayburdlu Kara İlyas, Tekelü Saru Ali Bey, Karamanlu Bayram Bey, Rumlu Ali Bey, Talişli Dede Bey, Kacarlu Kara Piri Bey vb.. Bunların her biri mensup oldukları Türkmen oymaklarının, -bazılarının Pir, Abdal, Dede sıfatları da gösterdiği gibi- hem inançsal önderi Dede'si, hem de yönetici Beg'leridir. Bunlardan bazıları, Hoca Ali'nin (1392-1429) Timur'dan devralıp Erdebil'e yerleştirdiği savaş tutsağı Tekelü ve Karamanlu Türkmenlerdi. Öbürleri ise, Şeyh Cüneyd'in savaşlarına katılarak ya da Şeyh Haydar döneminde gelmiş bulunuyorlardı...

Walther Hinz'in "Kızılbaş kabileler" olarak nitelendirdiği Türkmen aşiretlerinin öbür kabile ve şubeleri, Anadolu'da Germiyan, İsfendiyyar, Hamidoğulları, Karamanoğulları, Osmanogulları, Dulkadiroğulları, Memlük ve Akkoyunlu vb. beylikleri topraklarında yaşamaktadırlar. Böyle bir toplumsal bölünmüşlük içinde olan Anadolu Alevileri'nin siyasallaşp toparlanması sözkonusuydu... Anlaşıyor ki, kabileleriyle birlikte Erdebil'e imişab etmiş Dede-Beg'ler, Alevi halkları birliğe götürme ve bir devlet oluşturma misyonu yüklenmişlerdi. Bu Dede-Beg'ler, Hacı Bektaş Veli'nin (Ö.1271-2) Anadolu'nun dört bir yanında görevlendirmiş olduğu 360 halifesinden birine bağlı Türkmen boylarına mensup insanların torunları olarak, Hacı Bektaş'ın yol ve erkani, dem ve devranını Erdebil'e sokmuşlardı... Şah İsmail'i, Hünkar'ın kurduğu yol ve erkanın gerektirdiği biçimde yetiştirmişlerdir... Onun yapıtları, Yunus Emre'nin, Seyyid Nesimi'nin şiirleri okutulup ezberletilmiştir... (İ.Kaygusuz, *Görmediğim Tanrıya Tapmam*, s.239 vd.)

Yukarıdaki alıntılardan anlaşıldığı gibi Şah İsmail şiirlerinin kaynağı, Dede-Beg'ler çevresinden aldığı inanç eğitimi ve onlardan edindiği bilgilerdir. Bu kişiler Şah İsmail'i Gilan'da sakladıkları dönem içinde (1494-1499), inançları gereği, müşid ve mürid (talip) ilişkileri içinde 'Ehl-i İhtisas' adıyla 'Lala, Abdal, Dede, Hadim (hizmet gören) ve Halifat al- Hulafa'dan (Halifeler halifesi) oluşan bir kurul kurmuşlardı. (R.M.Savory, *The Cambridge History of Iran*, Vol. 6, s.357) Bunlar Şah İsmail'i yetiştirdikleri gibi, Hazar kıyılarından, Anadolu'nun içlerine Teke iline uzanan çok geniş bir alan içinde etkin propaganda eylemlerini ve çok sayıda savaşlar yönetmiş; Kızılbaş devletini kurarak Şah İsmail'i 15 yaşında tahta oturtmuşlardı. Genç Sultan, İran dilininkileri dahil, bu çok geniş alanda konuşulan Türk lehçelerini konuşup yazıyor; şiirlerinde kullanabiliyordu. Haklılığını göstermek için İbrahim Arslanoğlu'nun 333-334. sayfalarda yazdığı alıntılar bizi fazla ilgilendirmiyor. Hatayi, Pir Sultan ve Kul Himmet gibi birbirini tanıyan üç Kızılbaş ozanın şiirlerinin birbirine karıştığı açık gerçek. Bunun dışında dilin yenileştirilmesi,

Divan ve Cönk'leri çağlar içerisinde kopya eden elyazmacılara rahatça bağlanabilir. Farklı tarihli elyazması Divan'larda aynı şiirlerin farklı versiyonlarını, değişik sözcüklerle (daha eski, daha yeni) örgülenmiş biçimlerini bulmak her zaman olasıdır. Ancak burada bizi üzen, Melikoff hocanın 1975'te, bir "Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı" seminerinde verdiği "Hatayi" bildirisiinden yapılan alıntıdır. Iréne Melikoff:

"Eski nüshaların hiçbirinde (Acaba Azerbaycan nüshaları mı?-İ.K.) Hatayi'nin Hacı Bektaş Veli'yi anan şiirlerine rastlanmamaktadır. Bu gösteriyor ki, henüz o çağda Alevilerle Bektaşiler arasında ilişki kurulmadığından Hatayi, Hacı Bektaş'a karşı ilgi duymamaktadır..." nasıl diyebiliyor? Yukarıda, Şah İsmail'in Hacı Bektaş'ı tanıdığı, ilkeleri içerisinde yetiştirildiği hakkında bilgileri görünce, sizler de sormayacak mısınız? Şah İsmail 1509'da Yıldız yaylasında konakladığı sırada, Hacı Bektaş Dergah'ını ziyaret etmeği arzulamış; hem Hacı Bektaş ve hem de Balım Sultan için o dönemde siyaseten de olsa şiirler yazmıştır. (İ.Kaygusuz, agv. s.222-232) Kaldı ki, Melikoff, 1980'li yılların sonlarında yazdığı bir yazıda; Baba İlyas ve bir Babai halifesi olan Hacı Bektaş Veli'nin yolundan giden ve ona bağlı olan Bektaşilik inancı, iki yüzyıl sonra izleyicileri olan Şeyh Cüneyd ve Şeyh Haydar'ın taraftarları Kızılbaşlarınkinden farklı değildir, demektedir. (İ.Kaygusuz, agv. S.190) Herhalde artık yukarıdaki düşüncüyü taşıyamıyor. Dedesi ve babası Bektaşilikle ilişki kurmuş ve Hacı Bektaş'ı iyi tanıdıklarına göre, Şah İsmail'in de tanıdığı ve Hacı Bektaş'a ilgi duyduğuna inanıyordur.

Kısacası, biz 'Anadolu Hatayileri' kavramına ilgi duymuyor ve doğru bulmuyoruz. 'Hatayi' tapşırmasının başındaki 'Can, derdimend, derviş, kul, pir, sultan, şah vb.' sözcüklerini birer niteleme sıfatı olarak, çoğunu dedeler, zakirler ve yazıcıların eklemiş olacağını düşünüyoruz. Bizce, İbrahim Arslanoğlu'nun kitabının 'Anadolu Hatayileri' bölümündeki, içinde tarih verilmiş Kuban'inkiler (no.125 ve 126) dışında bütün şiirler, -Pir Sultan, Kul Himmet vb. ozanlarıninkilerin de karışmış olmasını saklı tutmak koşuluyla- Hatayi'nindir.

Günümüzde Alevi-Kızılbaş şiirinin durumu nedir? Genel olarak ölçülü şiir hakkında neler söylemek istersiniz?

Bugün inanç bağlamında Alevi-Bektaşî şiiri, Aleviliği anlatma, ilkelerini yaymada belki son dönemini yaşamaktadır. (İçinde fazlaca şiilik koku Bedri Noyan Dedebaba'nın şiirleri, keramet söylencelerini öne çıkaran Vaktidolu'nunkilerinin bu olumsuz özelliklerinden dolayı yapmadığını, Divani Baba saziyla ve sözüyle yapıyor. Bu geleneği kendi çevresi olan 'Kısalı Aşık'la birlikte büyük bir çabayla sürdürmeye çalışıyor.) Çok sayıda basılan kitaplar, gazete ve dergiler, radyo ve televizyon, bu anlamda şiir yazımını uzaklaştırmıştır araç olmanın. Buna karşılık, Alevi-Bektaşî inanç topluluğunun arasında kutsal sayılan, hatta 'ayat' olarak adlandırılan, çok

tanınmış Alevi halk ozanlarının şiirleri bol bol kullanılmakta. Hem anlatım ve açıklamalarda, hem de Alevi halk sanatçılarının dillendirdiği 'telli Kur'an'ın ezgileriyle bu yapılmaktadır. Günümüzün Alevi-Bektaşî ozanları şiirlerini, emekten yana toplumu bilinçlendirmede, dünyayı değiştirme yolunda, devrim için ve Sosyalizme giden yolda kullanmaktadır ve kullanmalıdır. Unutmayalım ki, Aleviliğin Osmanlı baskıcı yönetimine karşı mücadele siyaseti dün Kızılbaşlıktı. Bugün ise, TC faşisi burjuva yönetimlerine karşı sosyalist mücadeledir. Bugün "Sevgi bizim dinimizdir" diyen, tanrıyı maddeye indirgeyen Enelhak inancını ve insanın özünü işleyen günümüz Alevi-Bektaşî ozanı, Aleviliğin bugünkü siyasetinin Sosyalizm olduğunu aklından hiç çıkarmamalıdır.

Ölçülü şiir hakkında tek bir cümle söyleyeceğiz: Düzyazı ve serbest şiirle ifade edilen her türlü duygu ve düşünce, ölçülü şiirle, yani halk şiiriyle de engelsiz anlatılabilir. Derviş Baba'dan birkaç örnekle kendimizden gösterelim:

SOFTA MI DOMUZ, DOMUZ MU SOFTA?

Softası hol köyde cami hep dolar

Beş vaktini herkes şaşmadan kılar

Kahvede köyodasında meydanda

Sohbetleri hep din iman hakkında

Boş söz dedikodu eskiye özlem

Efsane masal yok yeniye gözlem

Bir yandan yatar kalker zikrederler

Öbür yandan domuzluklar ederler

Baba Erenler onlara çok kızardı

"Softa domuzlar" diye çağırırdı

Birbirinin kuyusunu kazarlar

Bahçede tarlada sınır atarlar

Bağlara bostana zarar verirler

Sonra yaban domuzu söktü derler

Adım atmazdı gittikleri camiye

Softa domuzlar kirletmiş diye

Bu nedenle camiye bakmaz bile

Önünden geçerci hep aceleyle

Bir gün gördü orda bir kalabalık

Toplanmışlar ederler şaklabanlık

Namaz vakti ha geldi ha gelecek

Bu cemaat gülecek eğlenecek

Olur şey değildi namaz saati

Herkesin asık dururdu suratı

Baba Erenler dayanamadı baktı

Kulağına bazı sözler çurpmıştı

"Eti yenmez gönünden çarık olmaz

Kuran yasaklamış eve konulmaz"

"Mekruhtur tarlalara bile sıçsa

Sebze tahıl haram olur hulaşsa"

"Vura vura çıkaralım camiden

Hem öldürüp kurtulalım leşinden"

Yaklaştı birine Baba Erenler

"Yahu dedi, şu softalar ne derler?"

"Duymadın mı camiye domuz girmiş"

Dedi adam ökeçe kilim pisletmiş"

"Gizlenmiş mimberin altında yatar

Vahşi domuz herkese korku salar"

Baba ödemek ki bu domuz çok dindar

Dedi "neşelensin bizim softalar"

"Softa domuzları ben çok gördüm ya

Rastlamamıştım hiç domuz softaya"

"Ya sizden sayıp alıracaksınız

Ya mekruh camiye yıkacaksınız"

Yüksek sesle söyleyip uzaklaşın

Derviş Baba bu vergi ne de hoştu

YAĞMUR DUASI

Havalar çok kurak yok damla yağmur

Güneş toprakları yakıp kavurur

Toprağın yağmura ihtiyacı var

Baba'nın da bir dönüm tarlası var

Baba Erenler'i almış yanına

Köylüler çıkmış yağmur duasına

Bir tepede duaya duracaklar

Sözde tanrıya yakın olacaklar

Topluca susuz derenin yanına

Varlıklarında onun tarlasına

Nerden gelmişse Baba'nın aklına

Bir sopa dikmiş tam ortasına

"Tanrım tarla benim unutmayasın

Yağmurunla burayı sulayasın"

Demiş içinden düşmüşler yola

Daha varmamışken yüksek noktaya

Bir yağmur bir sel her yan karışmış

Susuz dere bir anda dolup taşmış

Baba tarlasına doğru bir bakmış

Orada ne ekin ne toprak kalmış

Erenler bin pişman eller havada

Demiş "senin gözün varmış tarlamda"

"Ki sen yaptın bu kötülüğü bana

Kabahat bende ki gösterdim sana"

Derviş Baba bizim Baba Erenler

Düşündüğünü açıkça söyler

Aslında kayırmak isteyene

Taş atıyor önce benim diyene

SOFTAYA BEYİTLER

NEYİ ÖĞÜTLER

İnanma softaya sözüne kanma

Söylediği yalan hiç doğru sanma

Girer mescide çıkar camiden

Aynısın yapmayan olurmuş dinden

İlim dediği de Hüccet ül İslam

İşi gücü etmek hep dini kelim

Eğilip doğrulmak yere kapanmak

Ahret korkusundan ibadet yapmak

Otuz iki farzı ezbere okur

Sakal bırakınca tam hoca olur

Mızraklı İlmihal'le yolun bulur

Samir ki gittiği Cennet yoludur

Orada huriler kendini bekler

Huri kızlar yetmez gılman da ister

Ramazan orucu beş vakit namaz

Beşe beş daha kat bu sana çok az

Softa insan sevmeyen san'at ne bilmez

Müzik resim günah dans zaten etmez

Günahla tövbeyle aklını bozmuş

Allahın softası amma da yozmuş

Madem dünya yalan var intihar et

Koş seni bekliyor olmayan cennet

Derviş Baba'ya sor bak softa n'etmiş

Tutup onu camiye davet etmiş

Ben de bu yayladan Şah'a giderim.

"KILINMIŞ NAMAZIM KILDIRIRLARSA"

Bilindiği gibi, Aleviler camiye gitmez ve de namaz kılmazlar. Bundan dolayı da, "neden namaz kılmıyorsunuz?" gibi sorularla karşılaşılır. Verdikleri cevap, klasik biçimiyle; 1. "Hz. Ali camide namaz kılarken öldürülmüş, onun için camiye gitmiyor-namaz kılmıyoruz" 2. "Bizim abdestimiz alınmış-namazımız kılınmış" derler.

İlki, sıradan, tatmin etmeyen bir yanıt. İkinci ise, son derece doğru ve de anlamlıdır. Tabii, bunu söylerler ama altını doldurmazlar. Oysa bu söz son derece anlamlıdır. O nedenle, bunun üzerinde durmak istiyorum.

Nedir bu abdest ve namaz konusu? Birileri bizim abdestimizi nasıl alıp-namazımızı nasıl kılınmışlar?

Pir Sultan ne demek istemiş:

*Alınmış abdestim aldırılırsa
Kılınmış namazım kıldırılırsa
Sizde şah diyeni öldürürlerse
Ben de bu yayladan Şah'a giderim.*

Abdest; su ve el'den gelen bir kural ve usul içerisinde temizlenmek. İslami anlamı bu. Bu temizlik ise, insanın toplum içerisinde temiz ve bakımlı olması, hastalıklardan korunması vb. gibi vücut temizliği demek. İnsanın her gün her saat, fiziksel-dış görünüşü itibarıyla temiz olması, insan olmanın gereğidir. Yani, temizlik, imandan önce insan olmaktan geçer. İnsanlaştığınız ölçüde sever sayar, temiz olur -iman da edersiniz. Öyle ise, buna "dış temizlik" diyebiliriz.

Ayrıca bunun "iç" anlamı vardır. Harama uzanmamak için-elinizi, kötü yola gitmemek için-ayağınızı, kötü söz duymamak için-kulağınızı, kötü söz etmemek için-ağzınızı vb. terbiye edersiniz. İşte, meselenin özü yıkanmakla değil, iç anlamını hayata uygulamakla olur. Yani Alevi deyimiyle abdest, "eline-beline-diline" hakim olmaktır.

Namaz; hakkın huzuruna doğrulukla (eline-beline-diline sahip olarak) çıkmak ve iyilik, sağlık, sıhhat, huzur vs. temenni etmek.

Bu bilgiler ışığında baştaki soruya dönelim.

Aleviler abdest alır-namaz kılarlar ama, Sünni İslamın anladığı gibi değil. Şöyle ki: Alevilerde zamana bağlı ibadet anlayışı olmadığı için, şartlar gereği, uygun olduğunda, bazı zamanlarda yapılır. Yani her Alevi, yolun kuralı gereği, yılda bir kez "Görüm"den geçer. Cem'den önce halk, Dedenin yönetiminde toplanır. Bu toplantıya her aile, en büyüğünden çocuklarına kadar yıkanır-temizlenir ve halkın huzuruna, büyükten küçüğe, kadın/erkek ayırmaksızın dizilir. Her bireyin yapmış olduğu herhangi bir suç unsuru var ise, Dede halka, "dile gelsin-söylesin" der. Konuşulur, tartışılır. Sorun varsa, kesinlikle halledilir. Dar'dan geri çekilmez (Dar'dan çekilenin cezası büyüktür). Ve aile ya da bireyler geçmiş bir yılın hesabını, geleceğin de sözünü verir. Eller kenetlenir-ayaklar mühürlenir-diller kilitlenir. Hakkın-halkın huzurunda abdest alınır, namazları kılınır. Onlar bir sonraki Görüm'e kadar ölmenden önce ölmüştür. Bu dünyada hiç kimsenin hiçbir canlı ile sorunları yoktur. Aile fertleri ve müsaahipleri birbirlerinden sorumludur. Biri yanlış yaptığında, diğerleri de vebal altındadır. Toplumun birbirinden sorumlu olması ve hata yapmaması için, kontrol aracı başka hiçbir denetim mekanizması yoktur.

Bu büyük kültürün büyük ozanı Pir Sultan'ın da demek istediği budur. Bizim abdestimiz alınmış-namazımız kılınmıştır. Bu felsefi olarak böyledir ve yolun kuralıdır.

Pir Sultan, devamında diyor ki, "Sizde şah diyeni öldürürlerse"... Evet, "Şah" diyeni, 21.yy'a girerken halen öldürüyorlar. Ama bu yolu süren, bu kültürü yaşayanlar Şah'a (mutlu, özgür bir dünyaya, güzelliklerin sembolü eşitlikçi ve adaletli Şahı Merdana) gitmenin mücadelesini veriyorlar. Atalarından aldıkları mirasla, öyle bir dünyaya duydukları özlem ve inanç gereği verecekler.

Gazi ASLAN

Halk Ozanı halkın avukatıdır

*Aşk Kulk Tahir
Halk ozanı*

Halk ozanları halkın arasından çıkmış, saray ve medrese çevrelerine değil; geniş halk toplumuna seslenmişlerdir. Halkının detlerini, düşüncelerini, isteklerini çalıp-çağırılmışlardır. Yani bir nevi halkın avukatı olmuştur, halk ozanları.

Halk ozanları inandıkları ideolojinin, coşkunluğu içinde bir görüş, seziş ve anlayışlarının sağlamlığı ile türküler söylemişlerdir. Tabiatın ve insanlardan gördüğü iyilik ve kötülükleri sazlarıyla, sözleriyle dile getirmişlerdir.

M. Kemal Atatürk, bir sözünde şairleri, ozanları çok güzel şekilde vurgulayarak, şöyle diyor; "İnsanlarda bir takım ince, yüksek ve temiz duygular vardır ki, insanlar onlarla yaşar. İşte o ince, yüksek, derin ve temiz hisleri en ziyade, anlayabilen ve diğer insanlara duyurabilen kişi, şairdir."

Türkiye'yi güllük gülistanlık gören, hiçbir sorun yokmuşçasına, koltuklarını korumaktan veya mevki makam sahibi olmaktan başka birşey düşünmeyen politikacılar ve yetkili makamlar ozanlarımızı ve ozanlık kurumunu önemsemeli, sesimizi duymalı ve tarihi bir sorumluluk bilinci çerçevesinde ozanlara değer vermelidirler. Her ozan bir dünyadır. Ozanları dinlemeleri gerekir.

Bir memleketin çağdaş ülkeler seviyesine ulaşabilmesi için ozanlarının sesini, sözünü, sazının ne söylemek istediğini iyi bilmek gerekir. Bir memleketin nasıl bir düzeyde ve konumda olduğunu öğrenmek için en geçerli sağlam kaynak, ozanların türküleridir.

Halk ozanları dil, din, mezhep, ırk farkı gözetmeyen, kültürlü insanlardır. Ozanlarımızı hakir, zavallı çalıp söyleyen, değersiz ve önemsiz bir fert gibi; Ozanlık Kurumunu da gericilik gibi gören, kendi akıllarınca ilerici, çağdaş, modern olan bazı zavallı devlet adamları ve onların yordakçılığını yapan, kendilerine sözüm ona sanatçı dedirten pohpohçular, değerli halkımızın duygularıyla alay etmektedirler.

Halk ozanı, halk için

hapishanelerin hücrelerinde günlerini sayarken, halk için yaptığı fedakarlığın gururuyla övünmektedir. Bir halk ozanı halk için vardır, halkıyla bütünleşmiştir. Halkın her türlü derdini, sevincini, sevgisini-sevdasını, duygusunu hasretliğini, kahramanlığını halktan aldığı özveriyle, halka geri vermektedir. Halk ozanı halkın kendisidir. Zalime, zülme, işkenceye, katliama insanlığa sığmayan her türlü zorbalığa karşıdır. İnsanca yaşamasını istemektedir.

Gelmiş geçmiş tüm halk ozanlarını saygıyla anar, yaşayan ozan arkadaşlarına ve ozan dinleyen dostlara saygılarımı sunarım.

BU NASIL HÜKÜMET BU NASIL DEVLET

Bu nasıl hükümet bu nasıl devlet
Kan gövdeyi götürür vuran vurana
Dur diyecek yok mu Allah aşkına
Birbirini yere seren serene

Anadolu'da kan sel gibi akar
Nice insanların yuvasın yıkar
Düşmanlar karşıdan seyredip bakar
Eline silahı veren verene
Var mıdır yoksulun elinden tutan
Birbirine kırdırıp hakkını yutan
Utan be vicdansız insandan utan
Boş yere kendini öven övene

Çankaya'da zalımların tahtı tacı
Dinmiyor Anadolu'daki acı
Kucaklaşmış ağlar gardaşı bacı
Birbirin yarasın saran sarana
Çalış çabala zaya çıkar emeğin
Hey benim halkın kaderim bu demeyin
Mebuslar elinden alıyor ekmeğin
Bu fakir köylüyü soyan soyana

Bütün mebuslar çıkar peşinde
Halkın can veriyor onun nesinde
Parsel parsel yiyor herbir öşünde
Vatandaş aç yatar doyan doyana
Bozuk düzen daha çok kanlar saçar
Arkadan vurup da geriye kaçır
İnsanlar çaresiz kalmışlar naçar
Ağıt yakıp dizin döven dövne

KUL TAHİR der haydin çıkalım düze

Bir ışık bir umut veririm size
Bir devrim yapalım gerektir bize
Ne zaman olacak soran sorana

Yola gelmeye ne edilmez minnet

Kervan'ın bundan önceki sayılarında semahın kökenine (nereden, nasıl geldiği vb. bilgilere) değinmemiştim. Söylence ve araştırmaya dayalı bu bilgileri Anadolu'daki insanlarımızın çoğunluğunun bildiği kanısında olduğum için yazmamıştım. Ancak, dostlardan gelen istekler üzerine, ayrıntılarına girmeden bu konuya kısaca değinmek istiyorum.

Semahların çıkış noktası-günümüze kadar gelişile ilgili iki görüş var. Bunlardan ilki, Hz. Muhammed'in Mihrac'a çıkarken uğradığı Kırklar Meclisi'nde Hz. Ali, Hz. Fatma ve Salman-ı Farisin'in de bulunduğu; biri'nin kırk-kırkı'nın da bir olduğu mecliste, hep birlikte Semah dönüldüğü söylencesi vardır. Bu söylence Anadolu'nun her yanında bir sembol olarak vardır. Bu inancın temel noktası, son din olan İslamiyet'in Peygamberi Hz. Muhammed'in soyundan gelenlerin katledilmesine duyulan tepki, öfke ve katledilenlere duyulan sevgi ve sempatiye dayanır. Anadolu'nun her yöresinde yapılan Cem'lerde, bu sevgiyi anlatan şiirlerle-Kırklar'ın anısına, Kırklar Semah'ı dönülür.

İkinci görüşe göre ise, Semahın, Orta Asya'daki Türkler, İran-Azerbaycan'da yaşayan Türkler ve Kürtlerin çoktanrılı inançlarına kadar dayandığıdır. Ve bu inanca dayalı olanların oyun, dans, figür ve motiflerinin gökbilimsel olduğu, daha sonra İslamlaşan-göçlerle Anadolu'ya gelen Türkler'in bu eski geleneklerini şiir, müzik ve danslarını Ayn-i Cem'in içine taşıyarak sürdürdükleri görüşü...

Muhakkak ki, şeriatla yönetilen ülkelerde Dem, Dans, Müzik, erkekli/kadınli Semah yok. Bazı araştırmacı yazarların da ifade ettikleri gibi, Hz. Muhammed semah dönseydi, O'nun Sünneti bugün Sünni İslam içinde de uygulanırdı ve onlar da semah dönerlerdi.

Ancak, Semahların nereden ve nasıl geldiğinin bilinmemesi kadar, Semah'ı bütünsel hale getiren değerlerin korunup, bilimsel yöntemlerle geleceğe sağlıklı taşınması gerekliliğiyle de karşı karşıyayız bugün. Öne sürülen bu yaklaşımların ikisi de doğrudur; biri mitolojik yaklaşım (o bir sembol), diğeri tarihsel gerçekliktir.

Şimdi de Hacı Bektaş Veli'nin bu konudaki

yorumunu ele alalım:

"Semah, ariflerin aleti, muhiplerin ibadeti, taliplerin maksududur. Haşaki bizim semahımız oyuncak değil, ilahi bir sırdır. O kim'se semahı oyun sanıyor, o ciftedir. Namazı kılınır kimse değildir"

Şimdi buradaki bazı kavramların anlamlarına bakalım.

Arif; marifet kapısındaki insan.

Alet; insana lazım olan malzeme birikimi.

Mubip; sevgi besleyen, seven, dost, ikrar verip tarikata girmiş, (deriş olmamış) kimse.

İbadet; insana/insanlığa hizmet etmek.

Talip; tarikata girmek isteyen (gönüllü), ikrar veren.

Maksut; istek duyulan, arzu edilen.

Bu kavramlarla, temel bileşenleri-değerler toplamı oduğı semahın, kişiliksiz, yoz yerlerde zevk-sefa amaçlı dönülmemesi (kullanılmaması); kamil, kişilikli sevgi, seven/sevilen, dost ve dostluklara, muhabbetlere vesile ortamlarda içtenlikli olarak yansıtılması gerektiğini anlıyoruz. Zaten Hacı Bektaş Veli de yukarıdaki sözlerle, muhiplerin isteyerek, severek yola girebilmesi gibi birikimlerinin oluşma sürecinden konuşuyor.

Tanrının yansıması olan, dolayısıyla en güzel

varlıkların başında gelen insanın yoğunluğunun olduğu temiz ve ciddi alanlarda, etkinliklerde semah dönülür. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde halk, kendi edebiyatı, sanatı, müziği ile, hüznü, acıyı, hırsı, öfkeyi, savaşı, barışı, kazanma azmini, aşkı, toprağı, ekini, ekmeğı, insanı-sevdiklerini anlatır (ifade eder). Bizim semahlarımızda bu değerler bütünlüklü olarak vardır.

Gelecek sayıda Tahtacı Semahlarını işleyeceğiz. Sohbetimizi Tahtacı (Türkmen) semahlarından birinin sözleriyle bağlayalım. Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle..

DÜNYANIN ÜZERİNDE KURULU DİREK (Fethiye yöresi)

Dünyanın üzerinde kurulu direk
Emek zay olmadan sızlar mı yürek
Ali yar Ali yar.. sızlar mı yürek
Bu düzeni kim kurmuş, bizler de bilek
Söyle canım söyle (dinlesin canlar)

Adem eker yeryüzüne ekini
Ekin saklar yeraltında kökünü
Ali yar Ali yar saklar kökünü
Ayıkra gör karasını akını
Söyle canım söyle (dinlesin canlar)

Ocağa koymuşlar köşe taşını
Hak onarsın gerçeklerin işini
Ali yar Ali yar.. ah yar işini
Birgün ağrıtlar senin başını
Söyle canım söyle (dinlesin canlar)

Ali yar Ali yar
Yar dost dost
Medet şah şah dost

Pir Sultan Abdal'ım farz ile sünnet
Yola gelmeye ne edilmez minnet
Cümlenin muradı dünyada cennet
Söyle canım söyle (dinlesin canlar)

Mehmet Aydoğmuş
(Semah öğretmeni)

Piyerloti caddesi 17/4
34400 Çemberlitaş İstanbul

tel+fax 0 212 516 84 64
kervan@artemis.efes.net.tr

Yayınevimiz işsizlere öğrencilere ve toplu alım yapanlara %40 indirim uygulamaktadır

Aleviler arasında "görgü" olarak bilinen halk mahkemeleriyle ilgili bir araştırmayı kapsayan kitap, üç ayrı cilt halinde düzenlenmiştir. Bu üç cilt halk mahkemeleri

konusunda tüm sorulara yanıt verecek düzeyde hazırlanmış bir kaynak kitap niteliği taşımaktadır.

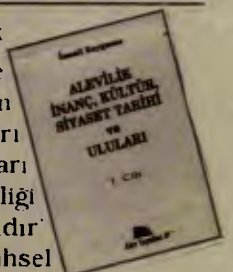
Alevilerde Halk Mahkemeleri...Av. İsmail Metin
Cilt 1 ...196 sayfa... 1994 ... inceleme
Cilt 2 ...287sayfa... 1995 ... inceleme

"Tarihi, kişiler değil, halk toplulukları, toplumlar yaratır ve yaşar. Tarihçilere gelince, onların görevleri, tarihte yaşanmış olayları bilimsel doğrularla araştırıp, yalanları ve yanlışları atarak toplumsal gerçekliği yakalamaktır. 'Doğruluk dost kapısıdır' diyor Ulu Pir Hacı Bektaş Veli. Tarihsel olayları doğru değerlendirdikçe

dostlarkapısı açılır, dostluklar büyür." diyen İsmail Kaygusuz bu anlayışla resmi tarihin görmezden geldiği gerçekleri gün ışığına çıkarıyor!

Alevilik, İnanç, Kültür, Siyaset Tarihi ve Uluları
Cilt 1...425 sayfa ... 1995... inceleme

Alevi-Bektaşî fıkralarında toplumsal-bireysel eleştiri

Sabri YÜCEL

Araştırmacı-Yazar

Oldum olası severim Alevi-Bektaşî fıkralarını. Çünkü bu fıkralar birer "boş söz yığını" değildir. Hemen hemen hiç biri bir takım söz sanatları ve sözcük oyunlarına başvurarak insanları güldürmek, eğlendirmek ve oyalamak için de uydurulmamıştır. Alevi-Bektaşî fıkralarının çoğu gerçek yaşamın içinden süzülüp gelmiş, yaşanan (yada yaşanması olası)

olayların çelişkilerinden almıştır esprisini. O nedenledir ki bu fıkralar yüzyılların toplumsal, siyasal, dinsel, kültürel, felsefik, etik, folklorik, ve artistik birikimlerinin tipik birer yazınsal (edebi) örneğidir. Bu yazınsal yaratılar hem güldürüp eğlendirir, hem de derin derin düşündürür insanı. Alevi-Bektaşî kültürünün yazılı olmaktan çok sözel kaynaklara dayandığı söylenir çoğu kez: (Bu sav bir bakıma doğrudur: Selçuklu-Osmanlı egemenleri fırsat vermemişlerdir ki Alevi-Bektaşî düşüncelerini yazıya geçirsinsinler. Yazıya geçmiş olanların da birçoğu yok edildi zaten.) sanki söz yazıdan daha az değerliymiş gibi... Sözü'n yazıya geçmesi elbette insanlık için çok önemli bir aşamadır, ama sözlü kültürün önemi küçümsenemez. Fıkralar, (çoğunluğu yazıya geçmekle birlikte) sözlü kültürümüzün en varis kaynakları sayılmaktadır. Bu, dün de böyle idi, bugün de böyledir. Alevi-Bektaşî fıkraları günümüzde de dilden dile dolaşmaktadır. Neler, ne güzellikler, ne incelikler ne latif espriler vardır o fıkralarda. Onlarda bir toplumun düşünsel evrelerini, dünya görüşlerini, yaşam felsefelerini, dinsel inanışlarını, insani-beşeri yeteneklerini ve daha bir çok özelliklerini apaçık görmeniz mümkündür.

Alevi-Bektaşî fıkralarının birçoğunda toplumumuzdaki dinsel bağnazlık, yobazlık, hoşgörüsüzlük, katı kuralcılık, kaba çıkarıcılık, bencillik, iki-yüzlülük gibi eğilimler güldürü(mizah) kılıfı altında kıyasıya eleştirilirken, eleştiri oklarının zaman zaman kendi toplumuna, özellikle de bu toplumun ileri gelenlerine, dinsel önderlerine çevrildiğine tanık oluyoruz. Yani Alevi-Bektaşîler insani ve toplumsal (sosyal) çarpıklığı, yanlışlığı, bozukluğu, aksaklığı kendi içinde gördüğü an, onu taşlamaktan da hiç çekinmemiştir. Bunu yapan ister rehber ister dede, ister mürşit olsun (bunların dinsel konularından çekinip) sözünü sakınmamıştır. Olumsuzluğu, yanlış hatayı kim yaparsa yapsın eleştiri (yergi) taşlarından almıştır payına düşeni.

Bunun hem fıkralarda, hem de şiirlerde örneği çoktur ama ben yaşadığım yörede(Tokat) duyduğum üç adet Alevi-Bektaşî fıkrasını anlatmak istiyorum sizlere. (Fıkralarda geçen kişi adları ya verilmemiş yada değiştirilmiştir.)

FIKRA I:

İşte, "Dede"liğini dede-talip ilişkilerinde çıkar aracı olarak kullanmak isteyen dedeye, talibin güldürü örtüsü altında verdiği yanıtı konu eden yaşanmış fıkra.

Karababa'nın Dede'm

Karababa'nın

Dedenin biri, taliplerinin olduğu Alevi köylerinden birine "Cem Ayini" için gider. Ayin yapıldıktan sonra hali-vakti yerinde olan taliplerinden birinin evine konuk olur. Tabii talip dedeye saygıda, hizmette hiç kusur etmez. Gece geç saatlere değin yenilir, içilir: hoşça sohbetler, muhabbetler edilir. Daha sonra herkes dinlenmeye çekilip yatar. Sabahleyin, demin hafif esrikliği beraberinde kahvaltı yapılır. Kahvaltıdan sonra dede, talibe: "Talip, hadi bana şu bağını-bahçeni gezdir de üstümüzdeki rehaveti atalım bir" der.

Bağı bahçeyi sabah serinliğinde gezerler. Derken ağıldır, ahırdır, buraları da görmek ister dede. Talip ne desin, boynunu büküp nezaketle, "Elbette dedem emrin başım gözüm üstüne ..." der. Ahır gezerken dede cin bakışlarla ve iştahlı iştahlı sorar:

-Talip bu düveler senin midir?

Talip saygıyla başını eğip nezaket gereği yanıtlar dedeyi:

-Haşa dedem: dedemiz duruken bizim düvemiz, tosunumuz mu olur!

Dede ineklerin, kömüşlerin yanına gelince yine sorar.

-Talip bu inekler, kömüşler senindir heral?

-Sümme haşa dedem, onlar da dedemizindir.

-Ya bu atlar, eşekler?

-Elbette onlarda dedemizindir!

Dede keyifli keyifli gülmektedir:

-Eee talip, madem öyle, dedeniz giderken payına düşeni önüne katarsınız zahir...

Talip n'etsin, n'ışlesin? Söz bir kere ağızdan çıkmıştır. Artık sözünden geri de dönemiyor tabii. Dede giderken düveden, tosunan, kömüşten, inekten, attan, eşekten, birazını katar önüne yolcu eder dedeyi, içi yana yana.

Ve aradan bir yıl geçer. Dede yine ayin için tekrar köye gelir. Ayin sonrasında yine aynı talibe konuk olur. Geçen yıl yaşanan olaylar aynen cereyan eder. Ancak talip bu kez farklı düşünmektedir. Adamcağız ağırlını, ahırını iyi kötü doldurmuştur yine. Dedenin gözlerinin içi gülmektedir: iştahı iyicene kabarmıştır manzara karşısında. Talibe sorar tatlı tatlı:

-Bu düveler, tosunlar senin mi talip? Geçen seneden ağız yanan talip gözlerini irilte irilte sağ elini ('benim' anlamında) göğsüne vura vura, tok bir sesle gürleri:

-Bu develer de, bu tosunlar da, kara babanın dedem kara babanın...

-Ya bu inekler, kömüşler talip?

-Bu inekler de, bu kömüşler de kara babanın dedem kara babanın...

-Peki buatlar, bu eş...

Talip dedenin sözünü bitirmesine fırsat vermez, yapıştırır yanıtını:

-Bu atlar da, bu eşekler de, bu taylar da, bu sıpalar da hep kara babanın dedem hep kara babanın...

FIKRA II

Şu fıkrada ise dedeler bir başka açıdan eleştiriliyor. Bir konuyu gereğinden fazla yinelenmenin, aynı öğüdü sık sık vurgulamanın biktiricılığı ve yaşamsal gerçekler karşısında söylencesel (efsanevi-menkıbevi) inanışların çaresizliği çarpıcı biçimde dile getiriliyor.

Çalıya Tutun Dedem Çalıya

Bir Alevi dedesi cem ayininde sık sık vurguluyor. Aynı cümleyi dönüp dolaşıp yineliyor:

Darda kalınca, "Medet ya Ali, yetiş ya Veli" diyeceksiniz. O erenler ki iki eli kanda da olsa yetişip gelirler imdadınıza... Bunu aklınızdan çıkarmayın, unutmayın canlar...

Cem bitiyor. Konuk olduğu talibin evinde de aynı sözleri bir daha yineleyip duruyor. Talip içinden içinden, "Tamam dede anladık: daralıp bunalınca (Medet ya Ali, yetiş ya Veli) diyeceğiz. Bunu niye bu kadar uzatıyorsun ki..." diye öfkeleniyor ama belli etmiyor.

Gece geç saatlere değin saz-söz muhabbetinden sonra yatıyorlar. Kahvaltıdan sonra dede önde talip arkada düşüyorlar yola. Dede yolda da talibe aynı öğütleri nerdeyse üç adımda bir tekrar edip duruyor. Talip iyice kızıyor kızmasına ya, ne yapsın koskoca dede bu, mecburen, "Tabi dedem, tabi dedem..." diye onaylıyor dedenin nakaratlarını.

İki köyün arasındaki yol sarp dağlardan (Alevi yerleşimlerinin çoğu dağlıktır) geçiyor. Aslında yol iz yok: bizimkiler çılgalardan, keçi yollarından ağır aksak ilerlemeye çabalamaktadırlar. Yollardan çok dikkatli yürümek gerekiyor. Ufak bir gaflet sonucu yarlardan aşağı uçmak tehlikesi var ki Allah muhafaza.

Talip ve dede konuşa konuşa ve aynı zamanda pür dikkat ilerliyorlar. Ve derken, o da ne? Dedeceğiz birden bire cılgadaki köke takılıyor, tökezliyor ve bayır aşağı yuvarlanmaya başlıyor. Az ileride derin uçurumlar var ki oraya düşenlerin kemiklerini bulmak bile fermana mahsus: dedecik ha gitti ha gidecek...

Adamcağız hem yuvarlanıyor, hem de dilinde malum tekerleme çığırıp duruyor erenleri:

-Medet ya Ali, yetiş Veli; medet ya Ali, yetiş ya Veli...

İh... Gelen giden yok!

Zavallı talip, dedeyi yakalamak için olanca gücünü sarfediyor ama ne mümkün... Adam tekerlenmiş fıldır fıldır dönüyor ki yetişene aşk olsun... Yarın kıyısına da ha vardı ha varacak... Talip bakıyorki olaca gibi değil, can havliyle yırtıncasına bağırıyor:

-Dedeee, dedeee... Ali'yi Veli'yi bırak dedeee, çalıya tutun çalıya ...

Dedenin göreceği gün varmış demek ki, yara tam yaklaşmışken bir çalıya tutunup ölümün eşliğinden dönüyor. Yola tekrar devam ederken

talip muzip muzip soruyor :

-Dede be, darda bunda kalınca...

Sözünü bitirmeden dede giriyor araya; talibin ne demek istediğini sezmış

-Darda bunda kalınca Ali'yi Veli'yi çağıracağız oğul ama çalıyı da ihmal etmemek gerekir.

FIKRA III

Alevi-Bektaşî fıkrası olur da "dem"siz olur mu? Bu fıkraların birçoğunun konusu içkidir. Ama Alevi-Bektaşîler içki ve içmek tabirini pek kullanmazlar: onların dilinde içki "dem", içki içmek ise "demlenmek" yada "dem almak"tır.

İşte bir de "demli fıkra size:

İmamların sayısı

Alevi-Bektaşî iki can oturmuş, hem demleniyor, hem de tatlı tatlı muhabbet ediyorlarmış. Söz-saz tam, sohbet koyu.

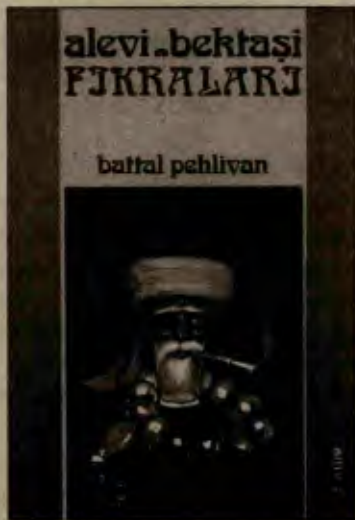
İlk kadehlerini kaldırırlarken, "Bu Ali'nin aşkına olsun, hü erenler." deyip dikmişler kafaya. İkinci kadehleri, "Bu Hasan'ın aşkına olsun, hü erenler." deyip dikmişler kafaya. İkinci kadehleri, "Bu Hasan'ın aşkına olsun, hü erenler" deyip yuvarlayıvermişler. Üçüncü kadehleri Hüseyin'in aşkına kaldırırmışlar. Derken dört, beş, altı... Canlar her kadehi bir imamın aşkına kaldırıp indiriveriyorlar cennetlik gövdelerine. Tam oniki kadeh içkiyi bi-güzel iyi ediyorlar. Yetmiyor on üçüncü kadehi de, "Hünkar"ı unutmak olmaz, bu da Hünkar Hacı Bektaş Veli'nin aşkına olsun." deyip dikiyorlar. Tabii bu arada zaman su gibi akıp gitmiş, bizimkiler iyiden iyiye kafayı bulmuşlardır. Artık içecek takatları kalmamıştır. Kalkmak için niyetlenirler ama ne mümkün... Erenlerin biri bir yana, biri öteki yana sallanmaktadır. Durumlarını az biraz kendileri de sezmış olmalı ki aralarında kırık dökük bir konuşma başlar:

-Ula Ali biz iyice seroş olduk elleham?

Diğeri serhoşluğu kabullenmek istemez :

-Yoo Haydar, biz aslında seroş-meroş olmadık bilader, bizi imamalar seroş etti. Bu imamların sayısı biraz fazla ellaham... Oniki tane, birde Hünkar, etti on üç; suç bizim mi kardaşım?

-Galiba haklısın Ali kardaşım. Keşki mübarekleri heç rahatsız etmeseydik be. Bir daha ki sefere başbaşa demlenelim en iyisi...

Ataol BEHRAMOĞLU;

"Sanatçı hakiki olmak zorundadır"

Yılmaz ELMAS

Günümüz ozanlarından Ataol Behramoğlu, 1942 yılında Çatalca'da doğdu. 1966 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalıştı. İlk şiiri Varlık dergisinde 1960 yılında çıktı. Evrim, Devinim 60, Papirus, Yeni gerçek, Yeni Dergi, Şiir Sanatı dergilerinde şiirleri yayımlandı. Halkın Dostları Dergisi'ni (1970-1971), daha sonra Nihat Behram ile Militan dergisini (1975-1976) çıkardı. Ayrıca Sanat Emeği dergisinin kurucularından.

Yazın ve sanat etkinliklerini sürdüren Ataol Behramoğlu, Yazarlar Sendikası başkanlığını yürütüyor.

Ataol Behramoğlu'nun yayınlanmış eserleri: Toplu Şiirlerde yeniden okura sunuldu. Birgün Mutlaka, Toplu Şiirler I (1997), Yaşadıklarından Öğrendiğim Bir Şey Var-Toplu şiirler II. (1997) Kızıma Mektuplar-Toplu Şiirler III (1997), Seçme şiirler (1997).

Düzyazıları: Şiirin Dili-Anadil (1995), Mekanik Gözyaşları (1997), Nazım'a Bir Güz Çelengi (1997)

Ataol Behramoğlu'nun ayrıca çevirileri var.

-Özgün yanlarınızla özgeçmişiniz?

-Özgeçmişimde bence özgün olan yanlar: Anne babamın Azerbaycan kökenli oluşları. Her ikisinin de duygulu, sanat yeteneğine sahip kimseler oluşları, babamın yedek subaylığı sırasında doğdum ve altı aylıkken ayrıldığımız Çatalca'yı otuz beş yıl sonra (Aziz Bey'in Vakfı sayesinde) görüşüm. Erken çocukluğumun Kars gibi, o yıllarda olağanüstü güzelliklere sahip bir kentte geçmesi. Yüksek öğrenimimi öğrenimimi DTCF Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamlayışım. Hayatımın epeyce serüvenli geçmesi: Önce 70'li, sonra 80'li yıllarda yaklaşık 10 yıl kadar yabancı ülkelerde yaşayış ve seyahatler. Birkaç yabancı dil öğrenişim (Rusça, İngilizce, Fransızca). Evliliğe, aile kurumuna bağlı olmama rağmen ilk evliliğimin bir kaç yıl, ikinci evliliğimin de onaltı yıl sonra ne yazık ki sona erişleri. Şu anda, ikinci evliliğimden 18 yaşını sürmekte olan bir kızım var.

-İlk şiiriniz nerede hangi yılda yayımlandı?

-Lise öğrenimi gördüğüm Çankırı'da, yanılmıyorsam "Yeni Çankırı" gazetesinde. 1959 ya da 60'ta. O gazetede bir köşem de vardı. (Ortaokul yıllarımda da, Azerbaycanlıların Ankara'da yayınladıkları bir dergide bir şiirim yayınlanmıştı.)

-Araştırma ve inceleme yazılarınızda

hangi konulara ağırlık verdiniz?

-Şiir incelemelerine ve toplumsal konulara. Ahlak estetik ilişkilerine. Gazete yazılarımda güncel politik konularada değiniyorum.

-Ülkemiz ozan ve yazarlarını demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkma açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Oldukça gerideler. Kendi alanlarındaki sömürünün pek fazla farkında değiller. Meslek örgütünü daha çok siyasi örgüt gibi görme eğilimindeler. Oysa öncelikle telif hakları konusunda bilinçlenmek, mücadele etmek gerekiyor. Türkiye'de yazarlık-çevirmenlik hala yarı amatör bir çalışma görünümündedir.

-TYS'nın Genel Başkanı olarak yapmak istediğiniz etkinlikler nelerdir?

-Özellikle telif hakları konusunda aşama sağlamak. Örgüte Taksim yöresinde bir konut edinmek. Öteki çalışmalar kültürel etkinlikler, yayın çalışmaları, demokratik kitle-meslek örgütü olarak çalışmalarımız doğal akışında sürüyor.

-Bugüne kadar yayınlanmış yapıtlarınız nelerdir?

-İlk şiir kitabım "Bir Ermeni General" 1965'te, ilk çevirim "İvanov" (A.Çehov) yanılmıyorsam 1969'da yayınlanmıştı. Bugüne kadar çok sayıda şiir kitabım, kitaplaşmış çevirim, deneme kitaplarım, uyarlamalarım (çocuklar için), bir oyunum yayımlandı. Bunları zaten biliyorsunuz.

-Telif hakkı konusunda düşünceleriniz nelerdir?

-Ben yaşamını yazı emekçisi olarak kazanmaya çalışan birisiyim. Bu bakımdan telif hakkı konusu benim için yaşamsaldır.

-Sanat ve yazınımda yerellikten evrenselliğe nasıl ulaşabiliriz?

-Bu bir kültürel derinleşme, kişisel yetenek ve ufuk genişliği sorunudur. Evrensel kültür değerlerine sahip olmadan, edebiyat, felsefe vb. alanlarında evrensel genişlikte bilgi sahibi olmadan, evrensel olunabileceğini sanmıyorum. Bu olmaksızın sadece moda olunabilir.

-Toplumsal ve bireysel sanat konusuna nasıl bakıyorsunuz?

-Sanatçı "hakiki" olmak zorundadır. Kendi bireyinin-bireyselliğinin sınırlarını bütün insanlığa, toplumsallığa genişletebilen sanatçıya ne mutlu!

-Düşünce özgürlüğünün kısıtlanması yazın ve sanatımızı nasıl etkiler?

-Kısırlaştırır.

-İleriye dönük çalışmalarınız?

-Şiirde bir şeyler daha yapabilmek.

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Merkezi Açıldı

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı'nca yapımına üç yıl önce başlanan, Ankara/Dikmen'deki ANADOLU KÜLTÜR MERKEZİ, 19 Mayıs'ta açılış yapılarak hizmete girdi.

Açılış törenine halkın yoğun ilgisi ve katılımı vardı. Halkın yanı sıra, ülkenin birçok yerinden, yurtdışından, dernek, vakıf vb. yönetici ve üyelerinin de yoğun katılımı oldu.

Kültür Merkezi'nin kendi görkeminden başka, dışarıdaki düzenleme, hazırlıklar da görkemliydi. Bina'nın bulunduğu Sokullu Caddesi Vakfın bayraklarıyla donatılmıştı. Kültür merkezi binasıyla komşu bina arasına asılan Hz. Ali ve Hacı Bektaş Veli posterleri kenarda kalmış görünümü verirken, Alevi pohpohçusu, sırt sıvazlayıcısı ve bina'nın bir kısmı giderlerini devletten sağlamada aracı olan, kırk yıllık emekçi-Alevi-aydın düşmanı Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı forslu "Muhteşem Süleyman" dev poster, Kültür Merkezi binasının tam göbeğine konmuştu. Zaten Kültür Merkezi'nin açılış kurdelaşını da S.Demirel kesii. Açılış töreninde bakan, milletvekili, partiler ve devlet bürokratlarından ve ayrıca çok sayıda polis ve Özel Tim mensubundan oluşan önemli bir "protokol" katılımı vardı.

Öte yandan, Anadolu Kültür Merkezi, oldukça görkemli bir bina. Sekiz katlı olan bir Kültür Merkezi, konferans salonu, Cemevi, düğün salonu, sağlık kliniği, market, kültür-hukuk-bilim-eğitim- gençlik-basın v.b. gibi çeşitli ünitelerden oluşuyor. Bina'nın iç ve dış dekorasyonunda oldukça kaliteli malzeme kullanılmış. Alevi kültürünün bazı simgeleri ve değerleri de, mimari bu ustalıkla binada

Demirel'i açılıştan bir görünüm

ifadesini bulmuş. Bunda hizmeti geçenleri kutluyor, ellerine sağlık diyoruz.

Ancak, bu güzel-görkemli Merkez'in bundan böyle nasıl hizmet vereceği, hangi ilkeler doğrultusunda, hangi içeriklerle, Alevi toplumu ve onun inanç ve kültürünü nasıl yansıtacağı, Alevilik ve Aleviler dışındaki toplum kesimlerine ve demokratik yapılara buradan nasıl bakıp ne mesafede duracağı, Dikmen Tepesi'nden Çankaya Tepesi'ne (Köşke) nasıl bakacağı çok daha önemlidir. Yani bu Kültür Merkezi (ve Cemevi)'nin içinin nasıl ve ne ile doldurulacağı çok daha önemlidir bizce.

Anadolu Kültür Merkezi'ni bünyesinde barındıran H.B.V. Anadolu Kültür Vakfı yönetici idareci ve çalışanlarıyla, ilgili Alevi kamuoyuna büyük görev ve duyarlılık düşüyor.

Hayırlı olsun!

Zafer DOĞAN

Abdal Musa Sultan törenlerle anıldı

Abdal Musa Sultan bu yıl 14.sü yapılan törenlerle anıldı. Elmalı-Tekke Köyü'nde, 5-7 Haziran arasında gerçekleştirilen Anma Törenleri'ne katılım bu yıl da yüksek oldu.

Anma törenlerinin organizasyonunu bu yıl, Tekke Köyü Abdal Musa Kültürünü Araştırma ve Yaşatma Derneği üstlendi. Törenlerde açış konuşmaları, panel, konser, Semah gösterileri, Abdal Musa Sultan Cemi vb. etkinlikler yerine getirildi.

Abdal Musa Sultan türbesi ve Anfi tiyatro iki ilgi odağı-etkinlik merkezi idi.

Anfi tiyatrodaki açılış konuşmalarında: Abdal Musa Sultan Kültür Derneği başkanı, ülkedeki Alevilik sorunu ve Tekke köyündeki etkinlik sorunlarına olgun bir dille yaklaştı. Destek istedi. Hacı Bektaş Belediye Başkanı Mustafa

Özcan Laiklik söyleminde ve bunun ardıcıl olarak yaşama aktarılması konusunda Alevilerin ve yönetici-yazarların tutarlı olması gerektiğine işaret ederek, devletten her ne ad altında olursa olsun para alınmasının Alevilik süreci açısından zararlı olacağına dikkat çekti. M.Özcan Alevileri, Laik devlet, Şiileştirme-Sünnileştirme ve Alevi demokratik hakları doğrultusunda uyanık olmaya çağırı. PSA, KD'den Gn. YK. üyesi Ali Balkız ise, devleti, devletin memurlarını (Bakan, Milletvekili) Alevilere sahtekar ve düşmanca yaklaşımlarından ötürü protokol önünde eleştirerek, Alevilerin son günlerdeki bazı oyunlara alet olmalarına dikkat çekti.

Hükümet adına (az sayıda) katılan bakan-milletvekilleri, açılış platformunu hükümetin icraatları doğrultusunda kullanarak, her zamanki iki yüzlülüklerini ve Alevilere sahtekarca yaklaşımlarını bir kez ortaya koymuş oldular.

Anfi tiyatrodaki etkinlikler, sanatçıların ve semah ekiplerinin iki gün boyunca sahne almalarıyla geçti. Böylesi etkinliklerde saatlerce süren sanatçı-ozan-semahçı sahne yarışı, her yönüyle olumsuz bir tablo sergiliyor. Bilmem 10-15 bölgeden Semah ekiplerinin birbirlerinin ardından, birbirlerinin sahnelerini zorlayarak-çekişerek, aşağı yukarı aynı semah figürleriyle sahneye çıkmalarının Alevi yolu, Alevi terbiyesi, sanatsal gösterisiyle, ibadet aracı olması niteliğiyle bir ilgisi olmadığını düşünüyoruz. Hem seyirlik değil (hak için ola!) deniyor, hem 10-15 Semah ekibi birbiri ardı sıra sahneye çıkıp seyirlik arzulara mazhar oluyorlar. Popülist, aktüel ve magazinlik arzular önde yani.

Öte yandan dışarıdaki sergilere bakıyoruz; köy girişinden anfi tiyatroya, oradan Türbeye kadarki güzergahta domates-biber, köfte dumani, çerezci, tişörtçü, Gülabi'nin otomatige bağlanmış "Ah Hüseyin, vah Hüseyin"li ağıdı, satış reyonları gırla. Kitap-dergi ve diğer edebi-sanatsal sergiler 2-3'ü geçmiyor. Ne yapıyoruz, neyi-kimi anıyoruz, ne öğretiyoruz. Burası, Abdal Musa Sultan gibi Uluları anma, insanlara bu doğrultuda bir kültür aşılama-eğitme-örgütlenme yeri mi... yoksa, ızgaralı-köfteli panayır etkinlik alanı mı? Biraz düşünce, biraz duyarlılık lütfen! Sözüümüz yalnız organizasyon komitesine değil, Ellere sağlık; onlar özgüçleriyle bu kadarını yapıyorlar...

Bu durum bizce Genel merkezli Dernek, Vakıf vb.lerinin ve sözüm ona Alevi yazarlarının üstteki çarpık, yanlış, çıkarıcı ve yer yer devletle işbirliği politikalarının bir Alevi etkinlik alanına bu şekilde yansımalarıdır.

Süleyman AKSEL

Bulgaristan'da Alevi-Bektaşî Yöreleri

(Zakirler, Pir Sefa ve Kerim)

Geçtiğimiz Nisan ayında Bulgaristan'a, özellikle Bektaşî canların yoğun yaşadıkları bölgelere bir gezide bulunduk. Amacımız ve merakımız, orada yaşayan Alevi-Bektaşî canlarla tanışmak, didar görmek, onların hissiyatlarını öğrenmek, sorunlarını dinlemek ve söyleşilerde bulunmaktır.

Seyahatimiz daha çok, Bulgaristan'ın Haskova bölgesinde geçti. Oraya gidip, OTMAN BABA Türbesini ziyaret olmazdı. Otman Baba (Sultan) Türbesine vardığımızda kapıyı, Otman Baba dervişlerinden Ali Baba açtı. Türbenin içi Allah-Muhammed-Ali el Murtaza-Hz.

Hasan ve Hz. Hüseyin'le bezenmişti. Dostlar burada Otman Baba'yla ilgili geniş açıklamalarda bulundular. Türbenin ne zaman ve nasıl yapıldığına ilişkin bilgiler verdiler. Daha sonra uğradığımız Aşevinde, canlar kurban kesmişlerdi. Kurban eti yendi.

Oradan Cemevine vardık. Cemevi, tertipliydi. Duvarda asılı duran sazlar indirilerek, zakirlerce sazlar çalındı. Hasan Baba'nın dualarıyla, getirilen lokmalar yendi.

Sonra, uğradığımız yatırlarla ilgili bilgilendirmeyi Ali Baba yaptı: Hz. Hasan'ı ve Hz. Hüseyin'i anlattı. Ve anlatmayı sürdürdü: "Buraya, inananı-inanmayanı, sofusu-Çingenesi, Hristiyanı-putperesti, Bulgar'ı da gelir. Otman Baba'nın kapısı herkese açıktır. Dilersen hakkı görürsün, dilemezsen Şer Rüşfay görürsün. Bu yol Muhammed Ali'nin yoludur. Herkese açığız."

Otman Baba Dergâhı'nda, Hasan Baba ve Terzi İlhan dostlar, Yunus Emre misali, hizmette kusur göstermiyorlardı. Zaten bu yola başkoyan canlar - yol gereği- Muhammed Ali darındadırlar. Mümkünü yok; kıldan ince, kılıçtan keskindir bu yol. Ne demiş Hünkâr Hacı Bektaş Veli; "Keramet başıdır/Tacda değildir." Aklınla, gözün/kulağınla bu yola baş koyacaksın. Bize ne iftiralarda bulunurlarsa bulunsunlar, bu güzel yol devam etmiştir, edecektir de.

Hasan Baba, Haskova'nın Tekke Köyü'nden. Oradaki Alevi-Bektaşîler tarafından seilen-sayılan

bir Baba. Otman Baba Dergâhı mürşitlerinden. Ayrıca, baş mürşit Talip Dede Sultan, ikinci mürşit Ahmet Dede Sultan ve üçüncü mürşit Süleyman Dede Sultan gibi canlarla da tanışıp -muabbetlerde bulunduk.

Bir rivayete göre, Otman Baba'nın adının Hüsam Şah, diğer bir rivayete göre de Sultan Baba Şah olduğu ve Seyit Ali Sultan -Horasan erenlerinden olduğu söylenir.

Buradaki Bektaşîler benliklerinden, inanç ve geleneklerinden taviz vermemişler. Cemlerinde semahlarını dönmüş, deyişlerini söylemişler. Bulgaristan'da, isim değiştirme operasyonuna karşı mücadele verenler de, yine Alevi-Bektaşîler olmuştur.

Buradaki cemlere bayanlar başı açık girmezler. Cem bitiminde yemek (baklava, etli yemek, pilav, ayran) yenir: Dede'nin "sofra duası"yla dağılır.

Daha sonra Güvercin Kölü'nden gelenler, Hasan Baba'yı köylerine çağırdılar. Hasan Baba beni de oraya davet etti. Daveti kabul ettim. Arabaya binip, önce Paşa Köyü'ne uğradık. Oradan, baş zakir Pir Sefa'yı yanımıza alıp, Güvercin Köyü'ne ulaştık. Bizi köyün halkı karşılayıp, Cemevine götürdüler. Cemevinde, Hasan Baba'nın dualarından sonra, sözü, sazlarıyla Zakirler sürdürdü. Deyişler ve

(Hasan Baba ve Hüseyin Aydın)

semahlarla gece yarısına kadar Cem sürdürü.

Bulgaristan'daki Alevi-Bektaşîler Cem törenlerinde, beyit ve ilahilerini türkçe okurlar. Semahları ise, yediden yetmişe herkes biliyor.

Bulgaristan gezimiz, gördüğümüz yerler, tanışıp muabbetler yaptığımız canlarla kurduğumuz dostluklar, onları tanıyıp sorunlarını öğrenebilmemiz açısından oldukça yararlı geçti.

Bulgaristan-Hask Ova'da Alevi-Bektaşîlerin köyleri şunlar: Mandacı Köyü, Kışla Köyü, Karalar Köyü, Koc Ali Köyü, Alan Mah., Tekke Köyü, Karamanlar Köyü, Güvercinler Köyü, Koc eşli Köyü, Musa Atlı köyü, Paşa Köyü, Bey Köyü, Babalar Köyü.

Hüseyin AYDIN

Sabri YÜCEL

DEVİRAN DÖNER GÜN DÖNER

Otuz kırk kez Hacc'a giden yobazlar,
Arap sizin olsun, Pir bize yeter;
Din mezhep taciri pis madrabazlar,
Tepinin meydanda, dâr bize yeter.

Orucu sahtedir, namazı sahte,
Tanrıya duası, niyazi sahte,
Sakalı, sarığı, vaazi sahte,
Duyun ehl-i çirkef, ar bize yeter.

Sömürdünüz kutsal olan ne varsa,
Hakk'ı alet edip han, hamam, arsa,
Dünyada kir içre yaşamak varsa,
Gülzarda gülün siz, zar bize yeter.

İnsanlığa hasım kara beyinler,
Orta çağ artığı zorba hayınlar,
Daha yetmedi mi kanlı kıyımlar,
Kanla doyup şişin, ter bize yeter.

Bitmez sermayedir ellerinde din,
Vicdandan eser yok, dillerinde din,
Vurgun düzeninin pillerinde din,
Size binbir azdır, bir bize yeter.

KIZILGÜL'üm devran döner, gün döner,
Sallanır tac u taht, yıldızlar söner,
Sahte dinbaz ettiğine bin yanar,
Yalvar yakar der, bu kir bize yeter.

Derviş KEMAL

GELME

Bizim Cem'imize kolay girilmez,
Nefsine uyarak azmışsan gelme.
Bu cemde kimseye ödün verilmez,
İnsanlık yolundan yozmuşsan gelme.

Ummanlar dururken dalma göllere,
Yolundan yozup da düşme dillere.
Çıkarın uğruna, şayet ellere,
İftira kuyusu kazmışsan gelme.

İnsanlık yolunda bir ünvan ekazan,
Mutluluk bulur mu şuurun bozan.
İster bir aşık ol, istersen ozan,
Gerçeğe aykırı yazmışsan gelme.

Duvara, secdeye eyleme meyil,
Ademin önünde hürmetle eğil.
Mevlana misali bin kere değil,
Tövbeni bir kere bozmuşsan gelme.

Derviş Kemal der ki, kulak ver bana,
Ben tavır koymuşum gerçekten yana.
Doğruyu, güzeli söylerim sana,
Bu gerçek sözlere kızmışsan gelme.

Yetmiş üç millete bir nazarda bakın

ÇİNGENEYİM TÜRKİYE'LİYİM

Türkiye'de doğdum. Ülkeme, insanlara yararlı olmaya çalıştım. Karakolla, mahkemeyele tanışmadım, ama; suçlanmamak için, Çingene kimliğimi 55 yıl sakladım herkesten! Kafası kara, gönlü kara insanlar yüzünden!....

Bugün en mutlu günlerimden birini yaşıyorum. Sevincim, enflasyon; düşecekmiş, Devlet-çete ilişkileri çözülüyormuş, Susurluk olayı aydınlanıyormuş, eğitim ve sağlık hizmetleri parasız olsun diyen öğrenciler dövülmeyecekmiş, zam isteyen/sendikal hak isteyen memurlar cıplamayacakmış, vergi kaçırınlar teşhis edilip cezalandırılacakmış, irticaya müsamaha gösterilmeyecekmiş, milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılıyormuş diye değil! Bu gidişle düzelmez de, tükenmez de, çözülmez de!..

Benim sevincim şundan: Bundan böyle, gerektiğinde herkes gibi ben de "Çingeneyim" diyebileceğim. Çingene kimliğimi çekinmeden ifade edebilmenin rahatlığını yaşayacağım.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA

ANKARA

İLGİ: 16.12.1996 ve 17.06.1997 tarihli dilekçerim.

1996 yılı Nisan ayında Başkanlığınızı ziyaret ettiğimde, ülkemizde, sayısı 10 milyonu aşan Çingene toplumunun sıkıntılarını anlatmış ve Diyanetçe giderilmesini rica etmiştim.

Türkiye'mizde insanların yarıdan fazlasının Çingene toplumuna dini yönden yanlış baktığını; milattan 8 asır önce Cin ile Gan adındaki iki kardeşin zina ettiklerine ve Çingenelerin bu soydan geldiklerine; Çingene ile cinsel ilişki halinde, 40 adet kiremi yada tuğlanın erimesine kadar ısıtılacak su ile yıkanılması gerektiğine; Çingeneyle evliliğin Kur'an'da da yasaklandığına inandıklarını; bu yüzden Çingenelerin kimliklerini gizlemekte olduklarını söylemiş; cahillikten kaynaklanan bu ayrımcılığın birleştiriciliğe dönüştürülmesi için, insanlık ve İslamiyet adına gereğinin yapılmasını

Bilgisiz, düşüncesiz, ilkel insanların, kimliğimden ötürü beni dışlamalarından, horlamalarından üzülmeyeceğim... Kimliğimi tam 55 yıl gizlemenin acısını çıkarabilmek için, "oh be, hayat varmış(!)" diyerek haykırmak istiyorum. Neden mi gizledim? Gizlemeseydim, bürokraside başmüdür, genel sekreter, genel müdür olamazdım da ondan...

Bundan sonraki yazılarımda, insanların Çingene toplumuna bakış açılarını, sebeplerini, çözümlerini; Diyanet teşkilatının ilgisizliğini, örgütlenme projemizi, kimliğimden ötürü ortaöğrenimde öğrenciliğim sırasındaki uğradığım zararları, işe kabul edilmeyişimi, evliliğime engel olmak için yazılan mektubu; Çingeneyle evliliğe yanlış fetva veren müftüleri, imamları, din görevlilerini; milletvekili adaylığım sırasında karşılaştığım enteresan olayları; profesör olmuş, bakanlık, başbakanlık yapmış Çingeneleri bir-bir anlatacağım...

İşte bunlardan ötürü mutluyum! Ama

rica etmiştim.

Siz de sıkıntıyı ve yanlışlıkları bildiğinizi; Çingenelerin de müslüman olduklarını ve Çingenelerle evlilik yapılmasının İslam'a uygun olduğunu esasen Kur'an'da da engel bulunmadığını; en kısa zamanda camilerde verilecek vaazlarda insanların bilgilendirileceğini söylediniz.

Aradan 8 ay geçtiği halde bir çalışma yapılmadığı için bu konudaki yazılı dilekçemi 16.12.1996 tarihinde adınıza faksладını. Altı ay geçti, gene birşey yapılmadı. Sözkonusu dilekçemi 17.06.1997 tarihinde elden vererek makamınıza ulaştırdım. Dilekçemin, 18.06.1997 günü imzalı talimatınızla, gereği için ilgili dairelere havale edildi.

Sizin de bildiğiniz gibi, Dini İşleri Yüksek Kurulu'ndan Başkanlığınıza gönderilen cevabi yazıda, yapılacak işlem bulunmadığı ifade edildi. Kurul Başkanı beni odadan kovdu. Yardımcınız Sami USLU Beyin hazırladığı hutbe yazısı komisyonda kabul edilmedi, Diyanet dergisinde yayınlanacak yazısı da kaybedildi!.. Bana, bir hafta

Türkiye'deki Çingene kardeşlerimin de kimliklerini çekinmeden ifade ettikleri gün, benim için mutlulukların en yücesi olacaktır!..

Buradan herkese seslenmek istiyorum: amacım, kesinlikle ayrımcılık bölücülük, milliyetçilik yapmak değildir. Böyle bir düşünce, benim kişiliğime, insanlık anlayışına uymaz. Ben birlik ve beraberliği büyültmek, yaşatmak, sevgiyle pekiştirmek istiyorum....

İsteyen herkesle ilgileneceğim, duyarlı olan insanlarla televizyon kanallarında, panellerde görüşlerimi açıklamak, sergilemek, doğruları ortaya çıkarmak istiyorum. Bu konuda yazılı ve görsel basından da destek bekliyorum.

Çingene toplumunun sorunları konusunda Diyanet İşleri Başkanlığı'na gönderdiğim üçüncü dilekçemi, okuyucuların bilgisine sunulmak üzere aşağıda yayınlıyorum

Daha sonraki yazılarımda buluşmak üzere....

Mustafa AKSU

içinde Yüksek Kurul'dan olumlu karar alınacağını ve çalışmaların başlatılacağını söylediniz. Bir ay kadar sonra, yardımcı olması için, durumu sayın Bakanınıza da arz ettim.

Aradan tam iki yıl geçmesine rağmen, Başkanlığınızca hiç bir işlem yapılmadı, dilekçelerim de cevaplandırılmadı! Bir araştırmacı olarak, konu hakkında olumsuz görüş belirten çok sayıda imam, müftü, din görevlisini tanıyorum. Bu durumda, aslında Diyanet'in de olumsuz ve önyargılı bir görüşe sahip olduğunu, bu nedenle savsaklamayı tercih ettiğini sanıyorum!..

"Sorun yoktur" denilemez; bölücülük ölçüsünde vardır. Sıkıntılar dinimizin bilinmeyişiinden, cahillikten kaynaklandığı için, yapılması gereken hizmet Diyanet İşleri Kurumuna aittir.

Saygılarımla arz ederim. 13.04.98

Mustafa AKSU

Adres: Kentkop Mahallesi, 5. Cadde, Umuryolu Sitesi, D:2 Blok No:5

Tel: (0.312).251 78 45

06370 Beşiktaş/ Ankara

BASINA ve KAMUOYUNA

İstanbul DGM'de tutuklu yakınlarına saldırı

18 Şubat 1998'de gözaltına alınıp-tutuklanan KERVAN ve İLERİ dergisi yönetici ve okuru (5'i tutuklu) 9 kişinin ilk duruşmaları 16.06.98 de yapıldı. İstanbul DGM 1 nolu mahkemede görülen davada, TKP yönetici ve üyesi oldukları ve bazı eylemler gerçekleştirdikleri savıyla yargılananlardan Sebil Çelik, Devrim Yılmaz, Özlem Karlı, Cengiz Yılmaz ve (duruşmaya getirilmeyen) Ahmet Kiremitçi'nin tutukluluk hallerinin devamına ve duruşmanın 13 Ağustos'a ertelenmesine karar verildi.

Duruşma çıkışında tutukluları Gebze Cezaevi'ne götüren araçta bulunan bir jandarma erinin ailelere tahrik ve hakaretlerde bulunması üzerine, tutuklu yakınları buna tepki göstermiştir. Araç görevlisi jandarma Astsubayı silahını ailelere doğrultup öldürme tehdidinde

bulunmuş ve ailelerin üzerine yürümüştür. Verilen emirle yine aynı anda jandarmalar aileleri joplamaya başlamışlardır. Bu arada aldıkları jop darbeleriyle bazı kişiler çeşitli yerlerinden yaralanmışlardır. Olaylar Jandarma Astsubay ve ve sözkonusu erin faşist kimlikli oluşları ve tutuklu yakınlarına kinle yaklaşımları sonucu yaşanmıştır. Bir jandarma erinin bile "Komünist köpekler" diyerek saldırılarda bulunduğu, cezaevinde görevli bir astsubayın, faşist kininden ötürü devrimci tutuklu yakınlarına beylik tabancasıyla ateş açmaya çalışması, DGM'lerin devrimci "sanıklara" bir kalemde onalarca yıl-müebbet hapis cezaları kestiği, Cezaevlerinin tutuklular için birer işkence-baskı alanları olduğu bir ülkenin tablosudur bu.

Yapılan tüm faşizan saldırı ve işkence politikasını nefretle kınıyoruz, kamuoyunu bilgilendiriyoruz. (17.06.1998)

KERVAN ve İLERİ dergileri

ÇIKTIM YÜCESİNE SEYRAN EYLEDİM

Pir Sultan Abdal, bu yıl 9.'su gerçekleştirilen "Geleneksel Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri"yle anıldı. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği tarafından organize edilen etkinlikler, 13-14 Haziran günlerinde Sivas-Yıldızeli/Banaz Köyü'nde yapıldı.

Pir Sultan Abdal'ın köyü Banaz'da iki gün süren Anma etkinliği canlı ve coşkulu geçti. Etkinlik programı zengin, dolu dolu ve içerikliydi. Programda; Pir Sultan Abdal Anıtı'na çelenk konulması, Açılış konuşmaları, Semah gösterileri, müzik dinletileri, şiirler, paneller, tiyatro, DİA gösterisi vb. vardı. Bu program başarıyla gerçekleştirildi.

Törenlere, çeşitli yerlerden ve yörelerden yönetici, yazar, ozan, sanatçı, semah ekipleri ve Pir Sultan dostu canlar katıldı. Etkinliğin ikinci günü program, Divani Baba'nın yürüteceği Cem'le sona erecekti. Programın önceki bölümlerinin uzaması ve köyden geri dönüş saatinin gelmesi nedeniyle Cem yapılamadı. Programın aksayan tek yanı bu oldu.

Pir Sultan Abdal Kültür Etkinliğini başarıyla gerçekleştiren PSA K. Derneği yöneticilerini ve Pir Sultan dostlarını kutluyoruz.

Ancak, burada bazı dost çevrelere bir sözümüz var.

Özellikle yaz aylarında, ülkenin birçok Alevi-Bektaşî yerleşim alanlarında vb. yerlerde Alevi-Bektaşî etkinlikleri, anma törenleri yapılır: Hacı Bektaş Veli, Pir Sultan Abdal, Abdal Musa, Hamza Baba'yı anma, 2 Temmuz'da Sivas Katliamını lanetleme vb. ... Bu törenlere, Örgüt farkı gözetmeksizin, tüm örgütler ve tüm canlar katılır, destek verir, güçlerini birleştirir, "bir olur-iri olur-diri olurlar".

Ancak, son yılların gösterdiği bir gerçek de var ki, kimi tören ya da anmalara bazı Alevi örgütleri katılmaz, destek vermez, güçlerini birleştirmez, kendilerini ayrı tutar, kendilerini "dışlarlar". Bu, örgütler adına, Aleviler ve Alevilik nezdinde doğru bir tutum değildir: itici, güçleri ayırıcı, dayanışmadan uzak sekte, bir anlamda "bölücü" bir tutumdur. Hacı Bektaş Veli Anma törenlerine ya da Abdal

PİR SULTAN ABDAL ANILDI

Musa ve Hamza Baba'yı anma gibi törenlere HBV K. Dernekleri, PSA K. Dernekleri ve diğer dernek, vakıf ve dergâhlar katılırlarken,

Pir Sultan Abdal'ı Anma etkinliklerine ve 2 Temmuz protestosuna neden katılma-destek vermezler? (Gazi Katliamı yıldönümüne neden katılmazlar?) Alevi-Bektaşî (Kızılbaş) Pir Sultan Abdal Sizin de 'Pir Sultan'ınız değil midir? Yoksa, sizler mi Alevi/Bektaşî (Kızılbaş) değilsiniz? PSA K. Derneği diğer Alevi-Bektaşî etkinliklerine katılıyorken, sizler bu etkinliğe katılmaz ve PSA K. Derneğine destek ve dayanışmanızı göstermezsiniz. Nasıl "bir olacak-iri olacak-diri olacaksınız"? Yoksa bu tutum, PSA K. Derneğine "adı konmamış" bir tavır mıdır? Böyleyse, bu doğru değildir. Yoksu bu, Alevi örgütlülüğü sürecinde bir "çizgi" meselesi midir? Yoksa, daha 'sağ' dan yürüme isteğine mi dayalıdır bu? Son günlerde, "nazik ilişkiler" içinde bulunulan devleti üzmemek, incitmek adına mı oluyor bunlar? Acaba söz konusu örgütler Pir Sultan Abdal'ı Anma etkinliğine katılmama gerekçelerini, PSA K. Derneğine (yazılı) ulaştırmışlar mıdır?

Bu vb. soruları sorup-yanıtlarını aramak, bulmak sürecin önünü açmak-arınmak açısından yararlıdır, diye düşünüyoruz.

ÇIKTIM YÜCESİNE SEYRAN EYLEDİM

*Çıktım yücesine seyran eyledim
Gönül eğlencesi küstü bulunmaz
Dostlar bizden muhabbeti kaldırmış
Hiç bir ikrarında ahdi bulunmaz*

*Hani benim ile lokma yiyenler
Baş u camı dost yoluna koyanlar
Sen ölmeden ben ölürüm diyenler
Dostlar da geriye kaçtı bulunmaz*

*Biz de gezer idik irfanda sazda
Biz de bulunurduk cemde niyazda
Bize de gel oldu kanlı Sivas'ta
Hızır Paşa bizi astı bulunmaz*

*Pir Sultan Abdal'ım destim dâmanda
İsmim Koca Haydar neslim Yemen'de
Garip başa bir hâl gelse zamanda
Orda her kişinin dostu bulunmaz*